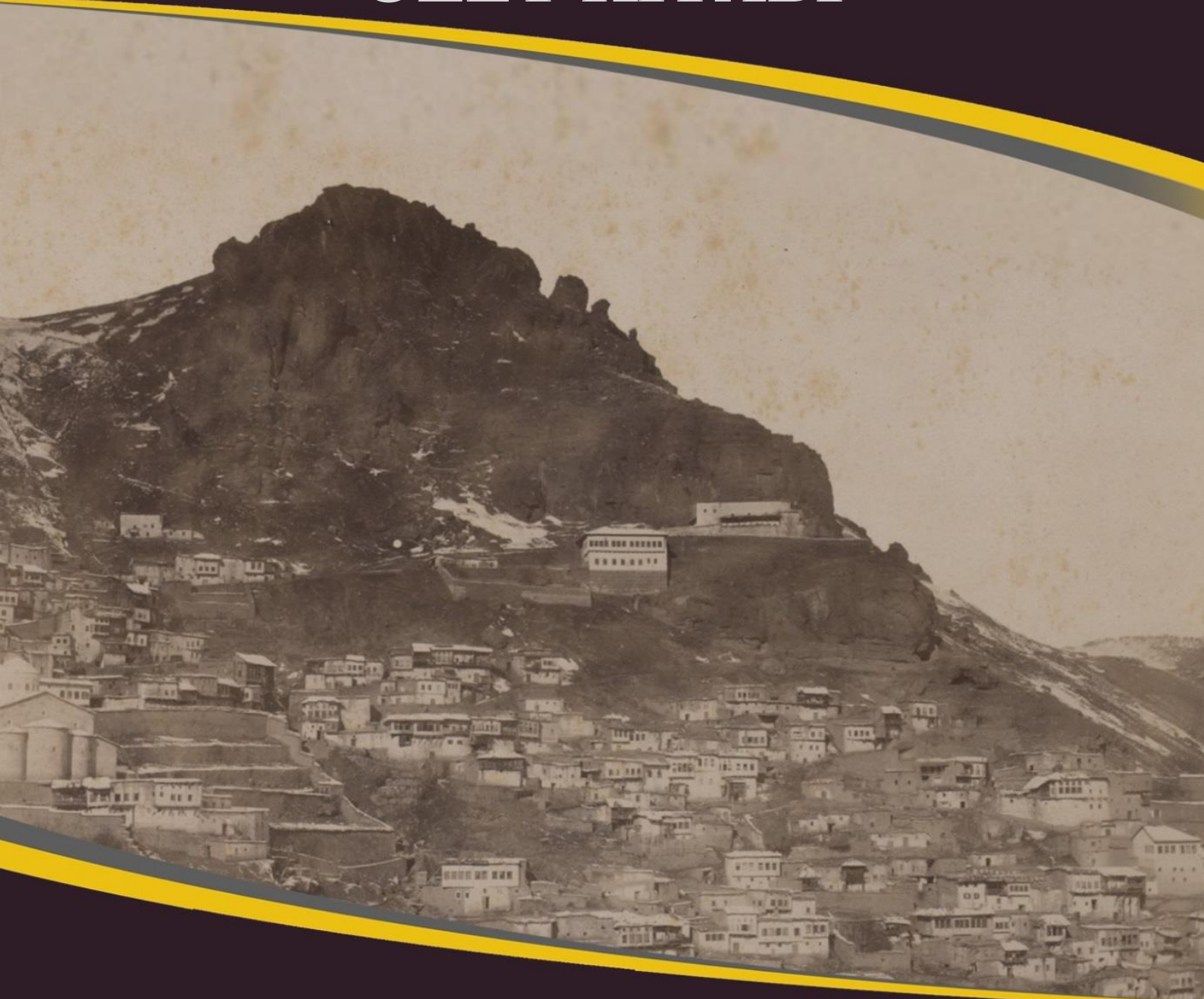

I. ULUSLARARASI GÜMÜŞHANE SEMPOZYUMU
IST INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON GUMUSHANE
(16-18 Ekim 2017/16-18 October 2017)

BİLDİRİ ÖZET KİTABI

I. ULUSLARARASI GÜMÜŞHANE SEMPOZYUMU
IST INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON GUMUSHANE
(16-18 EKİM 2017/16-18 OCTOBER 2017)

BİLDİRİ
ÖZET KİTABI

HAZIRLAYANLAR

Yrd. Doç. Dr. Kemal SAYLAN

Yrd. Doç. Dr. Orhan BİNGÖL

Arş. Gör. Erkan DİKİCİ

Gümüşhane - 2017

Gümüşhane Üniversitesi Yayınları, No: 37

SEMPOZYUM KURULU

Sempozyum Onur Kurulu

Prof. Dr. Halil İbrahim Zeybek (Gümüşhane Üniversitesi)

Prof. Dr. Refik Turan (Türk Tarih Kurumu Başkanı)

Okay Memiş (Gümüşhane Valisi)

Sempozyum Kurulu Başkanı

Prof. Dr. Bünyamin Kocaoğlu (Gümüşhane Üniversitesi, Türkiye)

Yürütme Kurulu

Prof. Dr. Bayram Nazır (Gümüşhane Üniversitesi, Türkiye)

Yrd. Doç. Dr. Mustafa Ayyıldız (Gümüşhane Üniversitesi, Türkiye)

Yrd. Doç. Dr. Kemal Saylan (Gümüşhane Üniversitesi, Türkiye)

Yrd. Doç. Dr. Merve Karaçay Türkal (Gümüşhane Üniversitesi, Türkiye)

Yrd. Doç. Dr. Orhan Bingöl (Gümüşhane Üniversitesi, Türkiye)

Yrd. Doç. Dr. Seda Özsoy (Gümüşhane Üniversitesi, Türkiye)

Düzenleyenler

Gümüşhane Üniversitesi

Türk Tarih Kurumu

HistoryStudies

Gümüşhane Valiliği

Gümüşhane Belediyesi

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Osman Köse (Polis Akademisi, Türkiye)
Prof. Dr. Enis Şahin (Sakarya Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Mehmet Alpargu (Sakarya Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Haluk Selvi (Sakarya Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Maria Pilar Salomon Cheliz (Zaragoza Üniversitesi, İspanya)
Prof. Dr. Adrian Jones (La Trope Üniversitesi, Avustralya)
Prof. Dr. Dursun Ali Akbulut (Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Ali Uzun (Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Cevdet Yılmaz (Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Önder Duman (Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Lokman Çilingir (Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Fahri Sakal (Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Ali Yıldırım (Fırat Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Zafer Gölen (Mehmet Akif Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. A. Kadir Çüçen (Uludağ Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Ahmet Buran (Fırat Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. İbrahim Yılmaz Çelik (Fırat Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Cengiz Çakmak (İstanbul Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Tuncer Baykara (Emekli Öğretim Üyesi, Türkiye)
Prof. Dr. İlhan Ekinci (Ordu Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Ercan Alkaya (Fırat Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. H. Nur Erkızan (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Hakkı Büyükbaş (Ardahan Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Hüseyin Gazi Togdemir (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Kemal Çelik (Emekli Öğretim Üyesi, Türkiye)
Prof. Dr. Mustafa Öztürk (Fırat Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Hikmet Öksüz (Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. M. Alaattin Yalçinkaya (Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Necmettin Alkan (Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Mustafa Talas (Ömer Halisdemir Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Muzaffer Doğan (Anadolu Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Necmettin Tozlu (Bayburt Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Ufuk Tavkul (Ankara Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Ülkü Eliuz (Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Yılmaz Daşcıoğlu (Sakarya Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Zeki Taştan (Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Mehmed Ali İnal (Pamukkale Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Abdullah Gündoğdu (Ankara Üniversitesi, Türkiye)

Prof. Dr. Zakir Avşar (Gazi Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Alaattin Aköz (Selçuk Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Lutviyye Asgerzade (Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi, Azerbaycan)
Prof. Dr. Recep Şkriyel (Novi Pazar Devlet Üniversitesi, Sırbistan)
Prof. Dr. Ulvi Keser (Girne Amerikan Üniversitesi, KKTC)
Doç. Dr. Türkmen Törel (Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkiye)
Doç. Dr. Adem Sağır (Karabük Üniversitesi, Türkiye)
Doç. Dr. Ali Esgin (İnönü Üniversitesi, Türkiye)
Doç. Dr. Ali Utku (Atatürk Üniversitesi, Türkiye)
Doç. Dr. Ersan Ersoy (İnönü Üniversitesi, Türkiye)
Doç. Dr. Fikri Gül (Pamukkale Üniversitesi, Türkiye)
Doç. Dr. Halis Adnan Arslantaş (Osmangazi Üniversitesi, Türkiye)
Doç. Dr. M. Hanefi Macit (Atatürk Üniversitesi, Türkiye)
Doç. Dr. Mehmet Dönmez (İnönü Üniversitesi, Türkiye)
Doç. Dr. Mehmet Topal (Anadolu Üniversitesi, Türkiye)
Doç. Dr. Ünal Şentürk (İnönü Üniversitesi, Türkiye)
Doç. Dr. Vehbi Bayhan (İnönü Üniversitesi, Türkiye)
Doç. Dr. Alpaslan Demir (Gaziosman Paşa Üniversitesi, Türkiye)
Doç. Dr. Huriye Tekin Önur (Celal Bayar Üniversitesi, Türkiye)
Doç. Dr. Leila Kheirani (Algiers 2 Üniversitesi, Cezayir)
Doç. Dr. Liliana Elena Boşcan (Bucharest Üniversitesi, Romanya)
Doç. Dr. Memli Krasniqi (Albanology Enstitüsü, Kosova)
Yrd. Doç. Dr. Sefer Solmaz (Selçuk Üniversitesi, Türkiye)
Yrd. Doç. Dr. Bekir Kocadaş (Adıyaman Üniversitesi, Türkiye)
Yrd. Doç. Dr. M. Çağlar Kurtdaş (Adıyaman Üniversitesi, Türkiye)
Yrd. Doç. Dr. Elif Öksüz Güneş (Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye)
Yrd. Doç. Dr. Hıdır Önur (Celal Bayar Üniversitesi, Türkiye)
Yrd. Doç. Dr. Assist. Prof. Hamza Karacic (Sarajevo Üniversitesi, Bosna-Hersek)
Yrd. Doç. Dr. Zuhra Altymyshova, (Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Kırgızistan)
Yrd. Doç. Dr. Michael Talbot (Greenwich Üniversitesi, İngiltere)
Dr. Martin Skutil (Hradec Kralove Üniversitesi, Çek)
Dr. Yakooob Ahmad (Şehir Üniversitesi, Türkiye)
Dr. Sebahattin Abdurrahman (Londra Üniversitesi, İngiltere)
Dr. Stavros Anestidis (Center of Asia Minor Studies, Yunanistan)
Dr. Oksana Koshulko (Polotsk State Üniversitesi, Belarus)

GÜMÜŞHANE YÖRESİNE AİT HALK OYUNLARININ ÖZELLİKLERİ

Arş. Gör. Aytac ABBASOVA
Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi
Folklor Enstitüsü
Folklor ve Yazılı Edebiyat Bölümü

Oyun kültürü eski, zengin ve çeşitlidir. Her bir halka ait oyunlar o halkın kültürünün, gelenek ve geleneğinin, tarihinin, etnokrafiyasının, yaşam tarzının bir parçasıdır. Ayrı ayrı bölgeler ait oyunlarını birbiriyle karşılaştırılması, o bölgenin folklorunu öğrenmekle birlikte aynı zamanda bölgeler arasındaki ortak değerlerin mövculuğunu da göstermeye imkan verir. Araştırmada Gümüşhane yöresine ait halk oyunlarına genel bir bakış etdikden sonra onların ortak Türk halklarının folkloru ile benzer ve farklı yönlerini ortaya çıkarmaya çalışacağız.

Gümüşhane yöresel “Dizden Kırma, Düz Horon, Sarıkız, Üçayak, Baş Bar, Hakkari Barı, Daldar Barı, Sürtme Barı, Demirağa Barı, Hanım Barı, Sıksaray Barı, Tamzara Barı, Sekme Barı, Mehmet Turan, Barı, Horon, Halay, Akçalı Altı, Kelkit Sallaması, Türkmen Kızı, Bayburt Sallaması” adlı halk oyunlarından düğün adetlerinde, diğer oyunlar ise insanların sevinçli, neşeli olduğu günlerde oynadıkları oyunlardır. Bu oyunlar sadece Türk halk folklorunda değil aynı zamanda Altay Türkleri içerisinde yaygın olmuştur.

Oyunların oynanılma kuralına gelince oyunlar yalnız erkekler ve ya kızlı-erkekli oynanılır, her oyuna ait farklı giysiler vardı. Oyunda çalınan müzik bile çeşitliliği ile seçilir. Gümüşhane yöresinin halk kültürü bu arazinin eski ve tarihi mekan olması ile çok bağlıdır. Bu kültürel zenginlik halk oyunlarına da etkisini göstermiştir.

Araştırmada Gümüşhane yöresine ait halk oyunlarından ve bu oyunların Altay haklarında olan benzer seçeneklerinden söz edilecektir. Mesela, “Üçayak” halk oyunu Azerbaycanın Nahçıvan yöresine ait “Kazayak” halk oyunu ile benzerdir. Halk oyunlarının açıklaması, onların analiz ve Türk halklarında bu oyunlara benzer oyunların karşılaştırılması verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Gümüşhane, Halk Oyunu, Türk Halkları, Dans, Türkü

GÜMÜŞHANE VE ERZİNCAN CİVARINDA AZZİ HAYAŞA ÜLKESİ

Arş. Gör. Mehmet Yunus AKREP

Gümüşhane Üniversitesi

Edebiyat Fakültesi

Tarih Bölümü

Eskiçağ'da Gümüşhane ticari geçiş güzergâhı olması bakımından önemini korumuştur. Günümüzde ise bu rotayı ve buradaki halkın sosyal yaşamını bizlere yansıtacak kapsamlı bir kazı çalışması yapılmamaktadır. Şehir hakkındaki ilk ve en sağlam bilgiler İsmail Kılıç Kökten'in yapmış olduğu çalışmalara dayanmaktadır. Bundan ötürü Paleolitik dönemden itibaren Gümüşhane hakkında ne yazık ki bilgi sahibi değiliz. Gümüşhane hakkında en erken bilgilerimiz ise kalkolitik çağa kadar uzanmaktadır. Eldeki mevcut bilgilerden ve Eskiçağ Anadolu'sunda bir döneme damga vuran Hititlerin arşivlerinden yola çıktığımızda Gümüşhane-Bayburt dolaylarında Azzi ve Hayaşa isimli ülkelerin hüküm sürdüğünü görmekteyiz. Hititler ile yoğun bir ilişki içerisinde olan bu şehir devletleri ya da imparatorluk topraklarında yapılacak kazı çalışmaları ile Gümüşhane'nin eski tarihi ile ilgili değerli bilgiler vermesi muhtemeldir. Bu bağlamda çalışmamızda Azzi ve Hayaşa ülkelerinin muhtemel bulundukları yerler, bilinen kralları ve kazı problemleri hakkında bilgiler sunulacaktır. Bu bilgiler sunulurken modern kaynaklar ağırlıklı olmak üzere, Hitit çivi yazılı tablet arşivi ve Urartu devletine dair bilgiler harmanlanarak sonuçlandırılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Azzi, Hayasa, Eskiçağ'da Gümüşhane.

DÜZENSİZ GÖÇMENLERİN GÜMÜŞHANE'DE DURUMU

Yrd. Doç. Dr. Metin AKSOY

Gümüşhane Üniversitesi
İktisadi İdari Bilimler Fakültesi
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

Yrd. Doç. Dr. Salih AKKANAT

Gümüşhane Üniversitesi
İktisadi İdari Bilimler Fakültesi
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

Doç. Dr. Nihat YILMAZ

Gümüşhane Üniversitesi
İktisadi İdari Bilimler Fakültesi
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

Yrd. Doç. Dr. Seda ÖZSOY

Gümüşhane Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü

Göç, genel olarak nüfusun mekânsal açıdan coğrafi hareketliliğini ya da yer değiştirmesini ifade eden bir kavramdır. Ancak artan nüfus hareketliliğine bağlı olarak göçü farklı kategoriler içinde tanımlamak ya da sınıflandırmak zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Bu kategorilerden biri olan düzensiz göç kavramı, üçüncü bir ülkeye geçmeyi amaçlayan ancak hukuki ikamet ve çalışma hakkı olmaksızın transit ülkede bulunmak zorunda kalan göçmenleri ifade etmektedir. Bu konuda Türkiye’de de 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu yürürlüktedir ve göçmenlerin yaşamları bu kanun çerçevesinde hukuki güvenceye alınmış oluyor.

Çalışmada genel amaç; Kanunun öngördüğü göç yönetimi politika hedeflerinin beklenen sonuçları üretme potansiyelini, Gümüşhane ili sınırları içinde ikamet eden düzensiz göçmenlerin uyum sorunları ve sosyo-ekonomik ihtiyaçları çerçevesinde ölçmek; uygulamada karşılaşılan sorunları ya da mevzuattan kaynaklanan yetersizlikleri tespit etmektir. Çalışmada yarı yapılandırılmış mülakat yöntemi benimsenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Koruma, Kanun, Göç, Gümüşhane.

GÜMÜŞHANE İKİZEVLER ETNOGRAFYA MÜZESİNDEKİ DOKUMLARDAKİ DAMGALARIN TARİHİ KAYNAKLARI

Doç. Dr. Mustafa AKSOY
Marmara Üniversitesi
Atatürk Eğitim Fakültesi
Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü

Sosyal grup olarak yaşayan insanlar, bir takım faaliyetler yaparlar. Bu yaptıklarından bir kısmını maddi eserlerinde ifade ederler. Fakat genel olarak bu yaptıklarının tarihi kaynakları ve onların ne anlattıklarını bilmezler. Aslında onlar bunu bilmeleri de gerekmiyor.

Tarihten gelen ve geleneğe bağlı olarak yapılan bu eserlerin anlamları tarihi süreç içinde değişerek yeni anlamlar ve isimler alırlar. Bu anlamlandırmaları ve isimlendirmeleri de genel olarak coğrafi ve kültürel çevreye göre yaparlar.

Nasıl ki her bilgisayara kullanan bilgisayar tarihini ve ilmi yapısını bilmesi zorunlu değilse, kilim yapanlarında kilimlerde kullanılan şekillerin tarihi yapısını ve anlamını bilmesi zorunlu değildir.

Ziya Gökalp aydınların bir kendi bilgi ve görgüsünü birde halktaki milli kültürü tanımak için halka iki defa gitmesini söyler. Bu bağlamda Etnografya eserlerindeki damgaların veya işaretlerin tarihi gerçekliğini bilmek ve bunu anlatmak Gökalp'in deyişiyle aydınlara düşer.

Bu bildiride Şubat 2017'de Gümüşhane İkizevler Etnografya Müzesi'ndeki dokumalarda kullanılan şekil ve damgalar, 1996 yılından beri Türk Dünyası'nda yaptığımız çalışmalarında tespit ettiklerimizle karşılaştırmalı olarak ilgililerin dikkatine sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Tarih, Etnografya, Milli Kültür, Türk Dünyası, Dokuma.

GÜMÜŞHANE SANCAĞI'NDA MEYDANA GELEN ASAYİŞ PROBLEMLERİ VE ÇÖZÜM YOLLARI (1876-1914)

Dr. Hakan ASAN
Dicle Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Tarih Bölümü

XIX. yüzyıl, Osmanlı Devleti'nde siyasi ve askerî gelişmelerin meydana geldiği bir zaman dilimi olmanın yanı sıra demografik, sosyo-ekonomik ile kültürel değişimlerin etkili olduğu bir dönemdir. Osmanlı Devleti bir taraftan ortaya çıkan değişimlere uyum sağlamaya çalışırken diğer taraftan da asayiş problemleri ile mücadele etmek zorunda kalmıştır.

Osmanlı Devleti'nin bazı bölgelerinde dönem dönem meydana gelen kitlesel isyanları bir tarafa koyarsak, yol kesip adam öldürmek, soygun yapmak gibi kişisel veya grup hâlinde yapılan eylemlerle temsil edilen eşkıyalık hareketleri bu asayiş problemlerin büyük bir kısmını oluşturmuştur. Devlet bazı yasal düzenlemeler yaparken, diğer taraftan daha etkin ve yaygın bir kolluk kuvveti oluşturmaya çalışılmıştır. Çalışmamızda Gümüşhane Sancağı'nda dönem itibarıyla artış gösteren muhtelif eşkıyalık faaliyetlerine karşı kolluk kuvvetlerinin oluşturulması ve asker sevkleri incelenecektir. Ayrıca firar, hırsızlık ve kaçakçılık gibi meydana gelen asayiş problemleri ile söz konusu problemlere karşı alınan tedbirler irdelenecektir. Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu olumsuz süreç eşkıyalık problemlerinin etkisini arttırmasına neden olmuştur. Bu sebeple ahali ve yöneticiler zor durumda kalmıştır. Amacımız arşiv belgelerini kullanarak bir bakış açısı sunmaya çalışmaktır.

Çalışmamızda Osmanlı Devleti'nin o dönem içerisinde tutmuş olduğu ve bugün Osmanlı Arşivleri'nde bulunan belgelerden Gümüşhane Sancağı'ndaki asayiş kaynaklı gelişmeler irdelenerek, çözüm yollarına yönelik değerlendirme yapılacaktır. Ayrıca söz konusu dönemde ve sonraki dönemlerde kaleme alınmış tetkik eserlerden de yararlanılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Gümüşhane, Asayiş, Eşkıya, Kolluk Kuvveti, Tedbir.

GÜMÜŞHANE'DE BİR TÜRK DÖNEMİ ESERİ: MİR AHMET RAŞİT CAMİİ

Bahargül ATAŞ
Cumhuriyet Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Sanat Tarihi Bölümü

M.Ö. 1500'lerde 'Azzihayaşa' olarak bilinen Gümüşhane, Antikçağ'da 'argiros' olarak tabir edilen ve 'gümüş' anlamına gelen 'Argiropolis' adı ile anılmıştır. Asur, Hitit, Urartu gibi medeniyetleri topraklarında barındıran Gümüşhane, XIX. Yüzyılda Trabzon Vilayeti'ne bağlı bir flandra (Sancak) mahiyeti taşımıştır. Osmanlı hakimiyeti içerisinde her dönem önemli bir merkez olan Gümüşhane, 19 Temmuz 1916 tarihinde Rus işgaline uğramış ve bu işgalden 15 Şubat 1918'de kurtulmuştur. 20 Nisan 1924'te ise il olmuştur. Osmanlı Döneminde Osmanlıların sanat üsluplarının birer birer nakış gibi eserlere işlendiği Anadolu'da, Gümüşhane Sancağı da elbette bu namütenahi güçten nasibini alacak ve Mir Ahmet Raşit Camii'ni topraklarında yaşatacaktır.

Üzerinde bir kitabesi bulunmayan ve tarihi-tasnif konusunda bir tartışmaya konu olan Mir Ahmet Raşit Camii, bazı araştırmacılara ve yöre halkına göre Mir Ahmet Raşit tarafından yaptırılan çeşme üzerindeki kitabeye göre 1202/1787-1788 tarihinde inşa edilmiş olmalıdır. Camii, kuzey-güney yönden oldukça harap olmuştur. Temelleri moloztaş örgü sistemi, beden duvarları ise kerpiçten inşa edilmiştir. Fakat; Osmanlıların Gümüşhane Sancağı'ndaki mimarisi oldukça güçlü iken bu caminin diğerlerine oranla malzeme ve süsleme olarak azımsanmayacak ölçüde zayıf bırakılması, hem inşa tarihi hem de dönem üslubu ve malzeme teknikleri bakımından tartışılmaya ve araştırılmaya değer bir sorunsalı ortaya koymaktadır. Bu haseple 18. Yüzyıl Osmanlısında kerpiç kullanılan bir caminin varlığı ekonomik ve bölgesel bir sorunun varlığı sorununu akla getirmektedir. Dönemin sadece sanatsal değil; sosyo-ekonomik ve hatta jeolojik şartları ile kesinlikle bir bağlantısının olduğunu düşündüğümüz bu konuda araştırmalarımızı yapmış olduğumuz çalışmada belirtmek büyük bir ümidimizdir. Şahsi bir görüş olarak bu camii bazı yönlerden eksik ve/veya eksik olsa da, yine de biz sanat tarihçilerce üstün bir Osmanlı eseri değeri taşımaktadır ve taşıyacaktır. Malzesinden kaynaklanmış bir sorun olarak üst örtü biriminin tamamen yıkılmış olması caminin geleceğe aktarılması konusunda bir kaygı oluşturmakta ve üst örtü biriminin 'ilk inşa zamanında nasıldı?' sorusunu akıllara getirmektedir.

Mir Ahmet Raşit Camii, eğimli bir arazi bölgesinde bulunması ve üst örtü biriminin tamamen günümüze ulaşmamış-yıkılmış vaziyette olması bakımından şanssız bir ilimizdir dersek hata etmiş sayılmayız. Özellikle sanat tarihi ve kültürel çalışmaların kayıt ve belge gibi arşivler altına alınması en büyük isteğimizdir. Gelecek nesillere aktarılması arzu ettiğimiz bu çalışmaların artması en büyük temennimizdir.

Anahtar Kelimeler: Gümüşhane Flandrası'nda Mimari Sanat, Ahşap Hatıl Süsleme, Mir Ahmet Raşit.

RUS İŞGALİ VE SONRASINDA GÜMÜŞHANE VE ÇEVRESİNDE GÖÇLER

Yrd. Doç. Dr. Mehmet AYDIN

Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Eğitim Fakültesi

İlköğretim Bölümü

Gümüşhane 1828/29 Osmanlı-Rus Savaşı ve I. Dünya Savaşı döneminde olmak üzere tarihte iki kez Ruslar tarafından işgal edilmiştir. Ruslar, ilk işgal döneminde bölgede tutunamamışlar, I. Dünya Savaşı döneminde ise bölgede kalıcı olmaya çalışmışlardır.

Ruslar, I. Dünya Savaşı döneminde bölgede kaldıkları 19 Temmuz 1916 gününden 15 Şubat 1918 tarihleri arasında geçen 1,5 yıllık zaman diliminde halk arasında meşruiyetlerini artırmak adına Ermenileri kullanmışlardır. Rusların desteklediği Ermeni çeteleri ise halka zulmetmiş, Harşit Vadisi boyunca başta meyve bahçeleri olmak üzere işlenebilir tarım arazilerini tahrip ederek halkın geçim sıkıntısıyla karşı karşıya kalmasına neden olmuşlardır. Bir taraftan Rus, Ermeni ve Rum çetelerinin baskısına maruz kalan, bir taraftan da geçim sıkıntısı çekmeye başlayan halk doğup büyüdüğü bu toprakları terk ederek göç etmek zorunda kalmıştır. Yapılan zulümler ve yağmalar bölgedeki köyler ve kasabaların yakılmasına sebep olmuş, halkın maneviyatında ve belleğinde önemli izler bırakmıştır. Rus baskıları sonucu göç etmek zorunda kalanlar arasında benim aile büyüklerim de yer almaktadır.

Bu çalışma, I. Dünya Savaşı sırasındaki Rus işgalleri döneminde bölgeden göç etmek zorunda kalan başta aile büyüklerim olmak üzere, bölgeden göç edenlerin yaşadıklarını esas almaktadır. Çalışmada aile büyüklerim tarafından aktarılan sözlü bilgilerin yanı sıra konuyla ilgili yayınlanmış diğer hatıralar yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gümüşhane, Rus İşgali, Ermeni, Göç.

CHP TEFTİŞ RAPORLARINA GÖRE GÜMÜŞHANE (1934-1950)

Doç. Dr. Sezai BALCI
Giresun Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Tarih Bölümü

Bu çalışmanın konusu 1934-1950 yılları arasında gerek CHP Parti Müfettişlerinin ve gerekse bölge milletvekillerinin Gümüşhane hakkında hazırladıkları raporlarıdır. Bu raporlar, 1934, 1935, 1937, 1938, 1941-1943, 1945, 1948 ve 1949 yıllarını kapsamaktadır. 1934 yılı raporu seçim bölgelerini gezen Gümüşhane Milletvekilleri Hasan Fehmi Ataç (1879-1961) ve Mehmet Şevket Erdoğan (1882-1964), 1935 yılı teftiş raporu, Temmuz ayında Gümüşhane ve ilçelerini teftiş eden Kocaeli Milletvekili Mehmet Ragıp Akça (1887-1945), 1937 yılı raporu, Gümüşhane Milletvekilleri Hasan Fehmi Ataç ve Mustafa Durak Sakarya (1876-1942), 1938 yılı raporu, Gümüşhane Milletvekilleri Mustafa Durak Sakarya, Ali Şevket Öndersev (1884-1951) ve Mehmet Şevket Erdoğan, 1941-1942 yılına ait teftiş raporu CHP Erzincan Bölgesi Parti Müfettişi ve Balıkesir Milletvekili Muzaffer Akpınar (1891-1955), 1943 yılı raporu Gümüşhane Milletvekilleri Hasan Fehmi Ataç, Mustafa Recai Güreli (1884-1960), Edip Servet Tör (1881-1960), Cabir Samih Selek (1907-1977) ve Mehmet Şevket Erdoğan, 1943 yılı teftiş raporu Trabzon Bölgesi Parti Müfettişi ve Seyhan Milletvekili Abdullah Kemal Çelik (1905-1974), 1945 yılı raporu 12-27 Ekim 1945 tarihlerinde seçim bölgesi Gümüşhane'yi ziyaret eden Mustafa Recai Güreli ve diğer Gümüşhane mebusları, 1948 yılı teftiş raporu Trabzon Bölgesi Parti Müfettişi ve Amasya Milletvekili Ahmet Rıfat Eymir (1894-1964), 1949 yılı raporu Gümüşhane Milletvekili İbrahim Şükrü Sökmensüer (1890-1978) tarafından hazırlanarak CHP Genel Sekreterliği'ne sunulmuştur. Bu raporlarda halkevinin faaliyetleri, okulların durumu, halka kötü davranan devlet memurları, frengi ile mücadele başta olmak üzere sağlık, tarım ve hayvancılık, ulaşım, CHP'nin Gümüşhane ve ilçelerindeki teşkilatı gibi konular ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gümüşhane, Parti, Seçim.

DEVLET SALNAMELERİ VE TRABZON BASININA GÖRE CUMHURİYETİN İLK YILLARINDA GÜMÜŞHANE (1925-1946)

Yrd. Doç. Dr. Muzaffer BAŞKAYA

Karadeniz Teknik Üniversitesi

Fatih Eğitim Fakültesi

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü

Tarih boyunca askeri, ticari ve ekonomik anlamda önemli bir kavşak noktası olan ve İpek Yolu üzerinde Erzurum-Trabzon ticaret güzergâhında bulunan Gümüşhane, sahip olduğu madenler sayesinde imparatorluğun en önemli bölgelerinden biri olmuştur. Fakat zamanla Karadeniz ticaretinin azalması ve madencilik faaliyetlerinin gerilemesiyle Gümüşhane ekonomik olarak büyük kayıp yaşamıştır. Cumhuriyet dönemine gelindiğinde bu durumda bir değişiklik görülmemiş, ekonomik olarak parlak günler geride kalmış ve Gümüşhane, kan kaybetmeye devam etmiştir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında Gümüşhane'nin içinde bulunduğu bu duruma ışık tutan en önemli belgeler Devlet Salnameleridir. 1925, 26 ve 28 yıllarına ait olan bu yıllıklarda Gümüşhane ile ilgili oldukça ayrıntılı bilgiler verilmiştir. Nüfus, idari yapı, ekonomik hayat, nafia, eğitim, sağlık, cemiyet hayatı gibi birçok sahada Gümüşhane'nin o günkü vaziyetini yansıtan salnameler bu çalışmanın ana kaynağı durumundadır. Buna ilave olarak komşu Trabzon şehrinde yayınlanan İstikbal, Yeni Yol, Halk ve Zafer gibi gazetelerde Gümüşhane'nin ekonomik ve sosyal meseleleriyle ilgili olarak birçok haber ve yazı kaleme alınmıştır. Bu yazılar da bu çalışmanın bir diğer ayağını oluşturmaktadır. Son olarak çalışma süresi kapsamında Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi'nde Gümüşhane ile ilgili yer alan belgelere de bu bildiri içinde yer verilecektir.

Bu bildiride 1925-1946 yılları arasında yani çok partili hayata geçilinceye dek geçen 20 yılı aşkın bir süreçte Gümüşhane kentinin ağırlıklı olarak sosyal ve ekonomik durumu hakkında bilgiler vermeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Salname, Basın, Sosyal ve Ekonomik Hayat, Göç, Ticaret.

GÜMÜŞHÂNEVÎ DERGÂHI'NDAN MUHAMMED ZİYAEDDİN EFENDİNİN BİR ESERİ: SEBEB-İ HİLKAT-İ EŞYÂ

Prof. Dr. Yavuz BAYRAM

Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Eğitim Fakültesi

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Bu bildirinin konusunu, Trabzon'un Dernekpazarı İlçesi Kondu Mahallesi'nde özel bir şahsa ait kütüphanede tespit edilen bir risâle oluşturmaktadır. Mezkûr kütüphane, Gümüşhânevî Ahmed Ziyâ'ü'd-dîn Hazretlerinin halifesi Yûsuf Şevkî Efendi El-Ofî (1840-1904) Hazretlerinin torununa aittir. Rik'a hattıyla yazılı olan söz konusu risâlede Gümüşhânevî Mehmed Ziyâ'ü'd-dîn Hazretlerinin bir eseri bulunmaktadır. Eserin adı *Sebeb-i Hilkat-i Eşyâ* olup henüz herhangi bir kaynakta izine rastlanmamıştır. Risâlenin sonunda 16 Muharrem 1316 tarihi (M.6 Haziran 1898) bulunmaktadır. Risâle toplam 20 sayfadan oluşmaktadır.

Risâle, *Hazâ Risâle-i Manzûme-i Sebeb-i Hilkat-i Eşyâ* başlığı ile başlamaktadır. Manzûme 117 dörtlükten oluşmaktadır. Eser, *Hamd-i bî-had senâ vü şükr iderem zâtuna / İderem dâ'im halveti hem selâmı Ahmed'e / Dahi âl-i sahâbe hem dahi evlâd-ı cem'an / Efdal-i mahlûk olupdur fahr-ı âlem aşkına* dörtlüğüyle başlamaktadır. Eserin son dörtlüğünde yer alan *Bu Mehmed Ziyâ'ü'd-dîn kulundur 'âsî sana* mısrasından şairinin kimliği anlaşılmaktadır. Bildiride bu ismin künyesinin de tam olarak aydınlatılması hedeflenmektedir.

Bildiride *Sebeb-i Hilkat-i Eşyâ* adlı manzumenin transkripsiyonlu metni ve müellifi hakkında elde edilen bilgiler ortaya konacaktır. Bu yönüyle bildiri vesilesiyle kaynaklarda neredeyse hiç bahsedilmeyen bir eser gün ışığına çıkarılmış olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Gümüşhânevî, Mehmed Ziyâ'ü'd-dîn, Sebeb-i Hilkat-i Eşyâ.

GÜMÜŞHANE'DE KADIN YOKSULLUĞU

Yrd. Doç. Dr. Orhan BİNGÖL

Gümüşhane Üniversitesi

Edebiyat Fakültesi

Sosyoloji Bölümü

Yoksulluk, farklı alanlarca ele alınan multi-disipliner bir konudur. Yoksulluk aynı zamanda temelde eşitsizlikler, adaletsizlikler ve uygulanan politikalarla ilgili ciddi bir sorundur. Yoksulluğun bu nitelikleri dünyanın birçok toplumunda geçerli olduğu gibi Türkiye için de söz konusudur. Bu bakımdan başta ekonomik, siyasal, kültürel, sosyal ve insani açıları bulunan yoksulluk Türkiye’de de incelenmeye, yönetilmeye ve çözümlenmeye çalışılan bir olgudur.

Türkiye’de yoksulluk çalışmalarını yürüten disiplinlerden biri sosyolojidir. Yoksulluğun sebep ve sonuçlarına kendi janrında eğilen çağdaş sosyolojiye göre Türkiye’deki yoksulluğa etki eden değişkenlerin başında toplumsal cinsiyet ayrımı ve kadın erkek eşitsizlikleri gelmektedir. Bu anlamda kadın yoksulluğu, Türkiye’de var olan yoksulluğun en önemli yüzlerinden biridir.

Söz konusu durum Gümüşhane özelinde de izlenmektedir. Konuyla ilgili resmi veriler, oranlar ve istatistikler Gümüşhane’de yaşanan kadın yoksulluğunda toplumsal cinsiyet meselesinin ağır bastığını söylemektedir. Bu bildiri söz konusu gerçekliği incelemekte, Gümüşhane’deki kadın yoksulluğunu toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri bağlamıyla değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, Toplumsal Cinsiyet, Kadın, Gümüşhane.

AHMED ZİYAÜDDİN GÜMÜŞHANEVİ KS. (1813-1894) HAYATI VE YENİ BULUNAN FOTOĞRAFLARI

Dr. Med. Hüseyin Budak

Araştırmacı-Yazar,

GÜSEV Gümüşhane Eğitim, Kültür ve Sağlık Vakfı

Gümüşhane'nin yetiştirdiği, 19. yüzyılda yaşamış dini ve siyasi düşünceleri ile etkili olmuş, beynelmilel etkileri günümüzde de hissedilen Osmanlı ulemasının önemli şahsiyetlerinden birisi Ahmet Ziyaüddin Gümüşhanevi'dir.

Ahmet Ziyaüddin Gümüşhanevi (K.S.), hazretleri 1813 (H. 1228) yılında Gümüşhane de doğmuştur. İlk ilimlerini Gümüşhane'de okumuştur. İstanbul beyazıt medresesinde ilmini ikame etmiş ve müderris olmuştur. İmam-I Halid Bağdadi'nin halifesi Ahmed El Ervadi'den tasavvufi hilafet almıştır. Gümüşhanevi, 1859'dan itibaren Cağaloğlu'nda ki Fâtma Sultân Câmî-i Şerîfinde ve irşâd faaliyetlerini de devâm ettirmeye başlar. İleride buraya "Gümüşhânevi Dergâhı" denilir. Burası bu gün ki İstanbul Valiliği'nin o zamanki sadaret makamının hemen üst tarafındadır. İlk haccı H.1280-1863 dedir. 1877/1878 Doğu cephesinde Türk - Rus savaşına katılır. H.1311 Zilkadenin 8 sinde (13 Mayıs 1894) Pazar günü vefat ederek, Sultan 2.Abdülhamit'in izniyle Süleymaniye Camii Haziresinde, Kanuni Sultan Süleyman türbesinin yanına defn olunur. Ramuz El-Ehadis, Mecmuatül Ahzap, Camiül Usul, Kırk Hadis başta olmak üzere onlarca eseri vardır. İstanbul, Of, Rize ve Bayburt'ta kütüphaneleri vardı.

Sultan Abdülaziz ve Sultan 2.Abdülhamid döneminde etkili olan Ahmed Ziyaüddin Gümüşhanevi'nin bilinen ilk fotoğrafı 1992 yılında Gümüşhane'de yapılan Ulusal Ahmed Ziyaüddin Gümüşhanevi sempozyumunda kullanılan fotoğraftır. Bizim Ahmed ziyaüddin Gümüşhanevi'ye ait olduğunu düşündüğümüz iki fotoğraf tespit ettik. Birisi Şeyh Şamil'in İstanbul'da olduğu dönemde çekilen fotoğraftır. Bu fotoğrafta Şeyh Şamil, bir başka Çerkez komutan ve Gümüşhanevi görülmektedir. Bu fotoğraf 1870 yılında çekilmiştir. Bir başka fotoğrafta ise Abdülkerim Nadir Paşanın konuğu olarak Ahmed Ziyaüddin Gümüşhanevi ve iki alimin olduğunu görmekteyiz. Bu fotoğrafın ise 1874 yılında olabileceği görüşündeyiz.

Bu fotoğrafların hakkında ayrıntılı bilgilerin araştırmalarla ortaya çıkarılması gereklidir. Fotoğrafların yeni Gümüşhanevi araştırmalarına ufuklar açması, bilimsel araştırmalara kaynak olması bakımından önemli olduğu görüşündeyiz.

Anahtar Kelimeler: Gümüşhanevi, Gümüşhane, Şeyh Şamil, Gümüşhanevi Fotoğrafları.

GÜMÜŞHANE VE YÖRESİ AĞIZLARINDAN DERLEME SÖZLÜĞÜ'NE KATKILAR

Okt. Dr. Serdar BULUT

Giresun Üniversitesi
Türk Dili Bölümü

Türkiye Türkçesi ağızlarının dil özelliklerini ve kelime yapılarını belirlemede derleme çalışmalarının payı büyüktür. Derleme çalışmaları sayesinde yok olmak üzere olan birçok yöresel hazine gün yüzüne çıkmıştır. 1932 yılında kurulan Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin önderliğinde “Türkiye’de Halk Ağzından Söz Derleme Dergisi” ortaya çıkarılmıştır. Bu dergi kapsamında 150 binden fazla kelime derlenerek 1939-1949 yılları arasında yayımlanmıştır. Bunun akabinde Türk Dil Kurumu derleme çalışmalarına devam etmiş ve 1952 yılında başladığı yolculuk sonucunda 450 bin kelime derlenmiştir. Kurum eski ve yeni malzemeleri birleştirerek 1963-1979 yılları arasında “Derleme Sözlüğü”nü meydana getirmiştir. Bu sözlük günümüzde Türkiye Türkçesi ağızları söz varlığını ortaya koyan en temel eser hüviyetindedir. Özellikle ağızların zamana ve mekâna karşı dirençsiz olduğunu varsayarsak, ağızlarla ilgili çalışmaların artarak devam etmesi neticesinde Derleme Sözlüğü de zenginleşecektir.

Bu çalışmamızda Karadeniz’in önemli Türk yurtlarından Gümüşhane ili ve çevresindeki köylerde yaşayan yöresel kelimeler ortaya çıkarılmaya çalışılacaktır. Ağız özelliklerini koruyan bölge insanından yapılan derlemeler sonucunda elde edilen malzemelerden, Derleme Sözlüğü’nde bulunmayan, bulunuyorsa da Gümüşhane ili ve yöresine ait olduğu belirtilmeyen ya da Derleme Sözlüğü’nde bulunmasına rağmen farklı anlamlar taşıyan kelimeler gün yüzüne çıkarılmaya çalışılacaktır. Bu kelimeler türlerine göre ayrı başlıklar altında ele alınacak ve anlamlarıyla beraber verilecektir. Çalışmamızın temel amacı, Türk Dil Kurumu’nun hazırladığı Derleme Sözlüğü’ne, Gümüşhane ili ve yöresi ağızlarından küçük de olsa bir katkıda bulunmaktır.

Anahtar Kelimeler: Gümüşhane, Gümüşhane Ağızı, Derleme Sözlüğü, Türkiye Türkçesi Ağızları, Ağızlar.

SİYASET, SEÇİMLER VE KADINLAR: SİYASAL KATILIMDA KADIN GÜMÜŞHANE ARAŞTIRMASI

Yrd. Doç. Dr. Fatma OKUR ÇAKICI

Gümüşhane Üniversitesi
İktisadi İdari Bilimler Fakültesi
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

Siyaset ve siyasala ilişkin olan uygulamalar, her bireyin hayatlarında etkili olan konular arasındadır. Bazı insanlar, her ne kadar siyasetle ilgilenmediğini düşünse de, siyaset, tüm insanlarla ilgilenmektedir. Üretilen politikalar, alınan siyasal kararlar herkesin hayatında etkili olmaktadır.

Siyaset ve siyasal katılım denildiğinde bireysel anlamda akla ilk seçimler gelmektedir. Seçimler, siyasal katılmanın en önemli ve ilk adımıdır. Çünkü bu ilk ve en önemli adımla birlikte ülkenin geleceği belirlenmektedir.

Bu noktada, seçimlere katılan seçmenlerin hangi durumlara göre tercihte bulundukları, siyasi kararları nasıl aldıkları ve oy verme tercihlerinin nasıl ve ne şekilde belirdiği önemli bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle siyasetle daha az ilgilenen ancak, seçmenlerin yarısını oluşturan kadınların ise bu tercihlerde neleri dikkate aldıkları bu araştırmanın konusunu oluşturmaktadır.

Araştırmada, Gümüşhane İli'nde yaşayan kadınların seçmen olarak gözönünde bulundurduğu kriterler, oy verme tercihleri ve siyasal tutumlarının oluşum aşamaları ölçülmeye çalışılacak ve ilde yaşayan kadınların siyasal tutumlarının belirlenmesine yönelik bir araştırma yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Siyaset, Seçim, Kadın, Gümüşhane.

FIRKA ÇEKİŞMELERİ ORTASINDA 1924 GÜMÜŞHANE ARA MEBUS SEÇİMLERİ VE İSTİKBAL GAZETESİ'NİN İDDİALARI

Yrd. Doç. Dr. Recep ÇELİK

Gümüşhane Üniversitesi

Edebiyat Fakültesi

Tarih Bölümü

1923 seçimleri ile Milli Mücadele sonrası yeni aşamaya geçilmiş, siyasal rejimin belirlenmesi için önemli olmuştur. Zira akabinde cumhuriyet ilan edilmiş ve hilafet kaldırılmıştır. Fakat daha sonra bu meclisin de düşünce yapısında ayrılıklar olduğu ortaya çıkmış ve Halk Partisi'nden kopmalar yaşanarak Terakkiperver Fırka kurulmuştur. Dönemin siyasi hayatında Trabzon önemli bir rol üstlenmiş, Trabzon Meselesi Ankara'yı uğraştırmıştır. Bu manada basında İstikbal Gazetesi kapatılana kadar siyasi alanda bölgesinde etkili bir gazeteydi. Bu bildiride, II. Meclis'e tek muhalif olarak giren Zeki Kadirbeyoğlu vakası gibi bir durum yaşanmaması için temelde İstikbal Gazetesi'nin iddialarına göre Gümüşhane'de 1924 ara seçimleri işlenecektir.

Boş bulunan Gümüşhane mebusluğu için Halk Fırkası ile Terakkiperver Fırka arasında kıyasıya bir seçim yarışı yaşanmıştı. Rize mebusu Rauf Bey ve Jandarma Binbaşı Aziz Bey, Gümüşhane'ye "itfay-ı harik" için gelmişti. CHF Gümüşhane seçimlerine olağanüstü önem veriyor ve buradan yeni bir Zeki Kadirbeyoğlu çıkmasını engellemek için her türlü tedbirleri alıyordu (Torul seçimleri yarım kalmış, Zeki Bey'in mazbatasını mecliste uzun süre bekletilmişti). Gümüşhaneliler ise hükümet müdahalesi olarak değerlendirilen bu gelişmeye karşı sessiz kalmayarak cumhuriyet idaresinde, saltanat dönemlerine has yapılan seçimlere müsaade etmemek için uğraşacaklardı.

Anahtar Kelimeler: Halk Fırkası, Terakkiperver Fırka, Gümüşhane Ara Seçimleri.

SİYASAL KATILMA VE GÜMÜŞHANE

Yrd. Doç. Dr. Arif ÇİÇEK

Gümüşhane Üniversitesi

Edebiyat Fakültesi

Sosyoloji Bölümü

En genel anlamıyla siyasal katılmadan düşünürler, hükümetin çeşitli kademelerinde görev alanların seçimi ve bunların izleyeceği siyasaları etkilemek amacıyla vatandaşların giriştikleri faaliyetlerin anlaşılması gerektiğini öneriyorlar.

Siyasal katılma biçimlerinden en kolay akla gelebilen ögesi oy kullanmaktır. Demokratik olsun ya da olmasın hemen her toplumda, belirli aralıklarla vatandaşların oylarını kullanmaları beklenmektedir. Oylamaya katılma ve katılmama her toplumda aynı anlamı taşımaz. Siyasal demokrasilerde, oy hangi siyasal kadronun iktidara geçeceğini belirlediği gibi, bu kadrodan neler beklendiğine kaba bir yön verebilir. Siyasal rekabetin sınırlanmış olduğu toplumlarda ise, seçimler iktidarın onaylanması anlamını taşımaktadır. Bu durumlarda oylamaya katılma oranların düşük olması, genellikle hoşnutsuzluğun bir ifadesi olarak yorumlanmaktadır.

Bu bildirimizde, 1980 sonrasında Türkiye’de yapılan genel ve yerel seçimlere katılma davranışı Gümüşhane özelinde tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Siyasal Katılma, Oy Verme Davranışı, Gümüşhane.

KAZIM KARABEKİR'İN KURTULUŞ SAVAŞI YILLARINA İLİŞKİN GÜMÜŞHANE GÖZLEMLERİ

Yrd. Doç. Dr. Ali ÇİFTÇİ
Gümüşhane Üniversitesi
İktisadi İdari Bilimler Fakültesi
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

Kurtuluş Savaşı'nda Erzurum merkezli 15. Kolordu'nun Komutanlığını yapan Kazım Karabekir Paşanın cephe görevi için Erzurum'a gidip gelirken yolu üzerinde bulunan Gümüşhane ve ilçeleri ile ilgili ilginç gözlem ve değerlendirmeleri bulunmaktadır. Karabekir 1919 yılında cepheye ilk gelişinde bu yolu kullandığı gibi, Ekim 1922'de deniz yoluyla Trabzon üzerinden Ankara'ya döndükten bir yıl sonra, Eylül 1923'te, yani bölgeye ilk gelişinden 4 yıl sonra da aynı yol güzergâhını izleyerek Erzurum'a gitmiştir. Karabekir'in ikinci gelişi bu defa görev yaptığı bölgeyle vedalaşmak amacı taşıyordu. 1923'teki Ankara dönüşünde Karabekir bu defa deniz yolunu değil Gümüşhane-Trabzon karayolu güzergâhını kullanmıştır. Hatıralarında bölge ile ilgili bu dönüşündeki gözlemlerine de yer vermiştir.

Karabekir her ne kadar bir asker olsa da gözlemlerinde yerleşim yerlerinin ve yörelerin iktisadî, sosyal, kültürel, coğrafi v.b. özelliklerine de yer vermekte ve değerlendirmelerde bulunmaktadır. Yerel tarihe katkıda bulunması açısından Kurtuluş Savaşı'nın bu önemli komutanının gözlem ve değerlendirmelerinin önemli olduğunu ve bilinmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

Anahtar Kelimeler: Kazım Karabekir, Gümüşhane, Erzurum, Ardasa, Torul.

ŞİRAN KAZASI NİKÂH KAYITLARI (1885-1911)

Doç. Dr. Alpaslan DEMİR
Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Tarih Bölümü

Osmanlı Devleti'nde evlenecek olan kişilerin evliliklerinde her hangi bir sakınca bulunmadığını belirten ve izinname denilen kâğıdı kadından almaları gerekmektedir. İlk olarak Kanuni Sultan Süleyman döneminde resmen izinname alma usulünden bahsedilmektedir. Nitekim Ebussuud Efendinin fetvalarına göre padişahın izinname alınmasına dair emri olduğu anlaşılmaktadır. Aslında dini olarak bunun bir geçerliliği olmasına karşın devletin izinnamesiz yapılan nikâhlarda ortaya çıkabilecek sorunlara kadıların bakmamasını istemesi evlenecek olan kişilerin bu izinnameyi almayı tercih etmesine neden olmuştur. Fakat bu izinname kayıtlarının şeriye sicillerine kaydedilmesinin Tanzimat'tan sonra mecbur tutulması hasebiyle Tanzimat öncesi şeriye sicillerinde bu tür kayıtların çok az olmasına neden olmuştur. Kadıların izinnameyi alan şahıslar bu belge vasıtasıyla imamlara nikâhını kıydırmaktaydı. Bu bildiri de 1885-1911 tarihleri arasında Şiran şeriye sicilinde kayıtlı yaklaşık 850 izinname kaydının Şiran kazası sosyo-kültürel yapısı çerçevesinde değerlendirilmesi yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Şiran, Şeriye Sicil, Nikah.

KSENOPHON'UN *ANABASIS* (ONBİNLERİN YÜRÜYÜŞÜ) ADLI ESERİNDE GÜMÜŞHANE VE ÇEVRESİNDEKİ KAVİMLERİN SOSYO-EKONOMİK VE KÜLTÜREL YAŞAMLARI

Prof. Dr. Muzaffer DEMİR

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Tarih Bölümü

Atinalı yazar ve general (*strategos*) Ksenophon, Persia (İran) tahtını kardeşi II. Artakserkses'ten gasp etmek için Genç Kyros tarafından kiralanan ve "Onbinler" olarak bilinen Hellen (Yunan) paralı askerlerinden oluşan bir orduya eşlik etmiştir. Ancak Kyros'un çeşitli milletlerden oluşan ordusu, MÖ 401 yılında Babylon (Babil) yakınlarındaki Kunaksa savaşında yenilgiye uğramış ve Genç Kyros da bu savaşta öldürülmüştür. Yenilgi sonrası Persia toprakları içinde hayatta kalma uğraşı içine giren Hellen paralı askerleri geri dönüş arayışı içine girmişlerdir. Askerler tarafından seçilen geride kalan üç liderden birisi olan Ksenophon, onların güvenli Hellen kıyı kentlerinin bulunduğu kuzeye, Karadeniz'e doğru yol almalarında önemli bir rol oynamıştır. Doğu Anadolu'da Korduene ve Armenia bölgeleri topraklarını geçen bu askerler nihayetinde Gümüşhane ve sonrasında da Trapezos (Trabzon) kıyılarına ulaşmışlardır. Ksenophon, genelde bu yolculuğunun tamamını ve konumuzla ilgili olarak da Gümüşhane ve çevresinde yaşayan kavimlerin sosyo-kültürel hayatları hakkındaki izlenimlerini *Anabasis* adlı eserinde anlatmaktadır. Biz bu çalışmada onun Gümüşhane ve çevresinden geçerken birebir gözlemlediği Khalybler, Armenialılar, Skythler, Khaldailer, Tibarenler, Mossynoikler ve Makronlar gibi kavimlerin ilgi çeken sosyo-ekonomik ve kültürel, bunların günümüze olan benzerliklerini açıklamaya çalışacağız. Bu bağlamda antik Yunan tarihçileri tarafından tarihte "çeliği" keşfettikleri söylenen Khalyblerin Gümüşhane'yi de içine alan madencilik uğraşları özel bir önem taşımakta olup, daha kapsamlı bir incelemeyi gerektirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gümüşhane, Ksenophon, Onbinler, Khalybler, Skythler (İskitler).

GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ'NDE BİR OMBUDSMANIN UYGULANABİLİRLİĞİ: BİR MODEL ÖNERİSİ

Yrd. Doç. Dr. Kadir Caner DOĞAN

Gümüşhane Üniversitesi

İktisadi İdari Bilimler Fakültesi

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

Üniversiteler, topluma dolaylı ve doğrudan yollardan yarar sağlayan, ürettiği bilgi ile toplumun gelişimine yardımcı olan ve yetiştirdiği kalifiye elemanlar ile de çeşitli sektörlerde istihdam gerçekleştiren çağdaş kurumsal yapılardır. Özellikle Türkiye’de 2000 yılından sonra üniversite sayısında bir artış ve var olan üniversitelerin öğrenci sayısında da önemli artışlar gözlenmiştir. Bu bakımdan üniversitelerin hem daha etkin, kaliteli ve verimli çalışarak iç ve dış bünyesindeki sorunlarından kurtulması ve eğitim-öğretim faaliyetlerinin düzeyinin artırılması için yönetimin gereği olarak denetlenmeleri de gereklidir. Bu çalışmanın konusunu oluşturan ombudsman kavramı da bir kamusal denetim aracı olarak, idareyi dışarıdan objektif bir biçimde denetleyen bir danışmanlık ofisidir. Ombudsman, idare karşısında mağdur olduğunu iddia eden kişilerin şikayetlerini alan ve bunları belirli bir prosedür çerçevesinde inceleyen bir teşkilattır. Bu çalışmada Gümüşhane Üniversitesi’nde bir ombudsmanlık ofisinin kurulmasının gerekliliği, bunun üniversiteye sağlayacağı faydalar, dolayısıyla ofisin üniversitede uygulanabilirliği tartışmaları çerçevesinde bir model önerisi oluşturulmak istenmektedir. Kurulacak bir Gümüşhane Üniversitesi Ombudsmanı’nın, idare içinde demokrasinin, işbirliğinin artması ve temel sorunların ortadan kaldırılmasında etkin olacağı düşünülmektedir. Bu sayede de idareden başlayarak kente ve topluma bu demokrasi kültürünün yansıtacağı öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ombudsman, Denetim, Gümüşhane, Üniversite, Türkiye.

14. YÜZYILDA HARŞİT ÇAYI VE KELKİT VADİSİ'NDE SİYASİ MÜCADELERİN YANSIMALARI

Uzm. Sinan DOĞAN
İstanbul Üniversitesi

Gümüşhane dağlarından gücünü alan ve Gümüşhane M.Ö 3000 yıllarına kadar uzanan ve çevresinde, protohitit. Hitit, İran, Roma, İskitler, Makedonya, Bizans, Hun, Emevi, Abbasi, Peçenekler, Selçuklular, İlhanlılar, Trabzon Rum İmparatorluğu, Akkoyunlular, Osmanlılar'ın bu şehre hakim oldukları bilinmektedir. Harşit vadisi ve bu arada Canca kalesi Selçukluların en erken ulaştığı yerler arasındadır. Roma Makedonya ve İran arasında mücadeleden yararlanan Hazar Türkleri aldıkları bölgeye Çepni ve Peçenekleri yerleştirmişler. Bu oymaklar, daha sonra Anadolu'nun Türkler tarafından yurt haline getirilmesinde önemli roller oynamıştır. Gerçekten de bu devrede Doğu Karadeniz kıyıları biri Karadeniz dağlarından yaylayan ve Harşit çayı vadisinden ilerleyerek sahile inen, diğeri ise Samsun'dan deniz kenarı takip ederek doğuya doğru gelişen Türkleşme hareketlerine maruz kalıyordu. Moğol istilası başladıktan sonra Anadolu'nun bir çok yeri gibi Gümüşhane ve çevresi de İlhanlıların hakimiyeti altına girdi. İlhanlıların saltanatı kavgasına düşerek kuvvetlerini kaybettikleri sırada Gümüşhane komşusu Bayburt gibi Celayirliler'in idaresi altına girdi. XIV. yüzyılın ilk yarısında Eratnaoğulları ve daha sonra Kadı Burhaneddin'in idaresine geçti. Bu çalışmamızda, Eratna ve Kadı Burhaneddin Devletleri döneminde Bölgenin coğrafi yapısının yerleşme tarihi üzerinde oldukça belirgin bir etkisi olan Harşit Çayı ve Kelkit Vadisinde meydana gelen İktidar mücadelesi ve bu mücadeleyi meydana gelen olayları temellendirirken şehrin sosyal kültürel hayatına etkileri tanıtılmaya çalışılacak.

Anahtar Kelimeler: Eratnaoğulları, Kadı Burhaneddin, Kelkit Vadisi Harşit Çayı, Siyasi Mücadele.

GÜMÜŞHANE ŞERİYYE SİCİLİ'NDE NİKÂH

Yasin DÖNDER

Gaziosmanpaşa Üniversitesi

Hemen her toplumda kadın ve erkek birlikteliğinin hem devlet hem de toplumca meşruiyet kazanması için nikâh akdi evliliğin en önemli şartı olmuştur. Nikah evlenenlere devlet karşısında yeni bir statü de kazandırmaktadır. Bu nedenle birçok devlette olduğu gibi Osmanlı devletinde de nikâh işlemleri belirli bir kanun çerçevesinde gerçekleşirdi. Şer'i hükümlerin geçerli olduğu Osmanlı hukuk sistemi içerisinde evliliğin geçerli olabilmesi için kadı izni ve bu izin doğrultusunda imam tarafından kıyılan nikâh şarttı. Nikah işlemlerinin veya nikahla alakalı anlaşmazlıkların kaydı ise Şeriyye Sicilleri olarak isimlendirilen defterlere kaydedilirdi. Osmanlı tarihi için büyük önem arz eden Şeriyye Sicilleri nikâh kayıtları açısından zengin örnekler içermektedir. Birçok Osmanlı şehri için yüzyıllar boyunca tutulan Şeriyye Sicilleri ele alınıp buradaki nikah kayıtlarını karşılaştırmalı olarak ele almak mümkündür. Ancak bu çalışmaya kaynaklık eden Gümüşhane Şeriyye Sicili şehir adına günümüze ulaşmış tek defterdir. Bu çalışma ile Gümüşhane Şeriyye Sicili içerisinde yer alan nikâh kayıtları ele alınacak ve XIX. Yüzyılın son çeyreğinde Gümüşhane şehrinde nikah konusunda yaşanan ilişkiler aydınlatılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Gümüşhane, Şeriyye Sicili, Gümüşhane, Nikâh.

19. YÜZYILIN İKİNCİ YARISINDA AMERİKAN BORD’UN KADIN MİSYONERİNİN GÜMÜŞHANE VE ÇEVRESİNDEKİ FAALİYETLERİ

Yrd. Doç. Dr. Füsun ÇOBAN DÖŞKAYA

Dokuz Eylül Üniversitesi

Edebiyat Fakültesi

Amerikan Kültürü ve Edebiyatı Bölümü

Osmanlı ülkesinde faaliyet gösteren Amerikan Protestan misyon örgütlerinden en büyüğü ve önemlisi olan ABCFM (Amerikan Bord) 1810 yılında Boston’da kurulduğunda misyonerler hep erkeklerdi. Başlangıçta, kadınlardan sadece erkek misyonerlerin ihtiyaçlarını görmeleri ve misyon için yardım toplamaları isteniyordu. Bu yüzden eğitilmiş olan kadınlar bu dönemde Amerika’da seslerini duyurabilmek için misyonerlik faaliyetlerinde gönüllü olarak yer aldılar. Ancak daha sonraki yıllarda kadınların misyon için önemi anlaşıldı ve Amerikan Board, kadın misyonerlerin misyon çalışmalarında görev almasını 1830 yılında kabul etti.

Bu çalışma 19. yüzyılın ikinci yarısında Gümüşhane ve çevresinde faaliyet gösteren Amerikan Bord’un kadın misyonerleri hakkındadır. Kadın misyonerlerin faal olduğu bu dönemin özellikle son çeyreği Amerikan misyonerlik faaliyetlerinin “hasat mevsimi” olarak adlandırılmakta ve Ermeni ayaklanmalarının çıktığı döneme denk düşmektedir. Günümüzde Bord mensubu Amerikalı kadın misyonerlerin kaleme almış oldukları birçok eser, tanıklık veya mektup, Ermeniler tarafından kendi tezlerini desteklemek için birincil kaynaklar olarak kullanılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında bu metinlerin incelenmesi son derece önemlidir.

Ermeni sorununun, misyonerlerin Ermeniler üzerindeki faaliyetleri ve yönlendirmeleri sonucu ortaya çıktığı gerçeğinden hareketle, çalışmada, bölgede çalışan kadın misyonerler hakkında bilgi verildikten sonra misyon faaliyetlerinin sonuçları üzerinde durulacaktır. Söz konusu kadın misyonerlerin eserleri ve Bord’a göndermiş oldukları faaliyet raporları incelenerek, kadın misyonerlerinin profili ve Ermeni ayaklanmalarındaki rolleri irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Gümüşhane, Amerikan Bord, misyonerlik.

ÇOK PARTİLİ DÖNEME GEÇİŞTE GÜMÜŞHANE'DE SEÇİMLER (1946-1950)

Doç. Dr. Önder DUMAN

Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Fen Edebiyat Fakültesi

Tarih Bölümü

Türkiye II. Dünya Savaşı sonrasında bazı iç dinamiklerin ve uluslararası konjonktürün zorlaması ile çok partili hayata adım atmıştır. Bu kapsamda ilk olarak 1945'te Milli Kalkınma Partisi kurulmuş, bunu 1946'da Demokrat Partinin kuruluşu izlemiştir. Bu çok partili dönemde ilk genel seçimler 1946'da yapılırken, bu seçimlerde tatbik edilen "açık oy kapalı tasnif" yöntemi beraberinde pek çok şaibeyi de beraberinde getirmiştir. 1950 yılına gelindiğinde ise Türkiye seçim sistemini demokratik hale getirmek için güvenlik ve hâkim teminatı başta olmak üzere pek çok yeniliğe gitmiş ve bu yeni sistem dahilinde 14 Mayıs'ta ilk demokratik seçimler yapılmış, 27 yıllık Cumhuriyet Halk Partisi iktidarı sona ermiştir. Mevcut bildiride bu çok partili döneme geçiş sürecinde yapılan 1946 ve 1950 seçimlerinin Gümüşhane yerelindeki pratiği ortaya konulmaya çalışılacaktır. Gümüşhane yerelinde partilerin propaganda çalışmaları, aday tespit faaliyetleri, seçim sonuçları ve bu sonuçların ülke geneliyle mukayesesi gibi ana başlıkların yer alması planlanan bildirinin ana kaynağını Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi belgeleri ile yerel (Gümüşeli) ve ulusal gazeteler oluşturacaktır.

Anahtar Kelimeler: Gümüşhane, seçim, CHP, Demokrat Parti.

II. ABDÜLHAMİD DÖNEMİNDE GÜMÜŞHANE'DE EĞİTİME DAİR BAZI BİLGİLER

Prof. Dr. Galip EKEN
Cumhuriyet Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Tarih Bölümü

Tanzimat Döneminde devletin bütünlüğünü korumak için sağlam temellere dayanan bir eğitim sisteminin zorunluluğu anlaşılmıştı. İlk kez askeri okullarda başlatılan modernizasyon faaliyetleri Tanzimat ile birlikte daha kapsamlı hale getirildi. II. Abdülhamid (1876-1908) dönemine kadar pek çok reform yapılmasına rağmen eğitim alanında ülke çapında bir bütünlük oluşturulamamıştır. 1850'li yıllarda İstanbul ve çevresinde rüştiyeler açılmaya başlandığı ve daha sonra hızla bütün Osmanlı ülkesine yayıldığı bilinmektedir. Eğer Tanzimat modern eğitim kurumlarının açıldığı bir dönem olarak kabul edilirse, II. Abdülhamid dönemi de Tanzimat reformlarının uygulamaya konulduğu dönem olarak kabul edilebilir. Devletin resmi eğitim kurumları, cemaat ve azınlıklara ait okullar arasındaki fark nedeniyle bu dönemde eğitim alanında pek çok yatırım yapılmıştır. İdadilerin yanı sıra ilk mektepler de tesis edilerek; bina, öğretmen, kitap gibi bazı ihtiyaçlar devlet tarafından karşılanmıştır. Osmanlı devleti eğitim sistemini kurumsallaştırmak ve yaygınlaştırmayı amaçlamış; bu yönde birçok uygulama gerçekleştirilmiştir. Birçok ilde Vilayet Maarif İdareleri kurulmuş, ilk ve orta öğretim ülke çapında yaygınlaştırılmıştır.

Bu çalışmada, Anadolu'nun Karadeniz bölgesinde yer alan Gümüşhane'de, bahsi geçen dönemde, ilk mektep, rüştiye ve idadiler, darüleytam ve hatta gayrimüslim çocuklar için açılan okullar hakkında Başbakanlık Osmanlı Arşivleri'nde yer alan belgelere göre bir değerlendirme yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Rüştiye, İdadi, Eğitim, Gümüşhane, II. Abdülhamid.

ONDOKUZUNCU YÜZYILDA DOĞU KARADENİZ'DE YAYLA ANLAŞMAZLIKLARI (GÜMÜŞHANE-TRABZON) VE DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

Prof. Dr. İlhan EKİNCİ

Ordu Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Tarih Bölümü

Nehir vadileriyle bölünmüş Karadeniz coğrafyası, sahillerinden başlayarak yaylalarına kadar uzanan bir coğrafyada sosyal ve ekonomik bir bütünlük arz eder. Konar-göçer Türk yaşam biçiminin en önemli unsurlarından olan yaylalar, bu yaşam biçiminin kısmen yaşandığı mekanları olarak görülmüş ve o oranda tarihin ilgi alanına girmiştir. Bir kaç asır boyunca klasik Osmanlı düzeninin bir parçası olan yaylalar, XIX. yüzyılda çeşitli değişim ve dönüşümler geçirmiştir. Karadeniz'in uluslararası ticarete açılması, sahillerde yaşanan kentleşme, iç ve dış göçler, ayanlık gibi Osmanlı Devleti'nin yaşadığı gelişmeler bulanık bir mülkiyet alanı haline gelen yaylalar üzerinde yaşanan tartışmaları daha da alevlendirmiştir. Doğu Karadeniz'in yaylaları özellikle de Gümüşhane ve Trabzon arasında anlaşmazlık konusu olmuştur. Bildiri ondokuzuncu yüzyılda genelde Doğu Karadeniz, özelde Gümüşhane ve Trabzon arasında yaşanan anlaşmazlıkların tarihi arka planını anlamayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Doğu Karadeniz, Yaylalar, Arazi hukuku, Trabzon, Gümüşhane.

GÜMÜŞHANELİ EBÛBEKR EFENDİ’NİN RİSÂLE FÎ-BEYÂNİ MA’ÂNÎ’L-İSTİ’ÂRÂTI

Prof. Dr. Muhittin ELİAÇIK
Kırıkkale Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Ebû Bekr-i Gümüşhânevî, Gümüşhane doğumlu bir ilim adamı olup genellikle Arapça belâgat kitaplarına dayalı yazdığı risalelerle tanınmıştır. Hakkında kaynaklarda yeterli bilgi bulunmayan Ebû Bekir Efendi’nin yazdığı eserler daha ziyade şerh ve haşiye geleneğinin bir yansımasıdır. Bunlardan birisi de *Risâle fî-Beyânî Ma’ânî’l-isti’ârât* adlı eserdir. *Hâzihi’r-risâletü mine’l-beyân li-Bekir Efendi* serlevhasını taşıyan bu eserde belâgat ilminin üç konusundan birisi olan beyândan istiâre konusu ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Eserde önce istiarenin tanımı yapılmış, sonra da çeşitli açılardan istiarenin türleri örneklerle anlatılmıştır. Belâgat kitaplarında en ayrıntılı tanım ve tasniflerin yapıldığı istiare ile ilgili açıklamalar bu eserde de aynen uygulanmıştır. Belâgat kitaplarında üzerinde geniş biçimde durulan istiare hakkında birçok müstakil risale yazılmış ve bu konuda ilim adamları adeta yarışmıştır. Gümüşhânevî Ebu Bekir Efendi de bu yarışta yer alıp bu risalesini yazmıştır. 26 sayfa olan risale, benzerlerine göre hacimlidir. Ebu Bekir Efendi eserin hatimesinde mevliden Gümüşhane, vatanen Kastamonu olarak tanıtılmıştır. Bu bildiride bu eser analitik biçimde incelenip tanıtılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ebu Bekr-i Gümüşhânevî, Risale, İstiare.

MITTEN SÖZE MİLLİ İMGELERİN DOĞURGANLIĞI: BOZKURLAR

Prof. Dr. Ülkü ELİUZ
Karadeniz Teknik Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Kültürün üzerine inşa edildiği mitik kaynakların varlığı, milli farkındalık kazandırarak bireyin ve toplumun bilinçlenmesini/ aydınlanmasını olanaklı hale getirir. Mitten şimdiye taşınan imgeler, bireysel, milli ve evrensel boyutta kendilik çağrısı yaparak kolektifin ve kutsalın bağıntısında öze dönüş olanakları sunar. Milli varlığın kilidi ve anahtarı işlevindeki doğurgan imgeleri metinlerinin ana matrisi olarak belirleyen ve benimseyen Hüseyin Nihal Atsız, milli romantik duyarlılıkla geçmişi şimdi'ye taşır ve yeni'den yorumlar. Geçmişe ait mitik enerjiyi bugüne aktaran ülküleşmiş özne konumundaki yazar, varoluşsal kodların kendi oluş sürecindeki hayatı etkisinin ve öneminin farkındalığındadır.

Edebi eser ile ideoloji sentezini başarı ile yerine getiren yazarın diğer eserleri gibi Bozkurtlar (Bozkurtların Ölümü ve Bozkurtlar Diriliyor) romanında kapalı uçlu imler ile birey-millet bağıntısı işaret edilerek milleti yapan bütün kanallar, mitoloji ve erdem karışımı ile edebi metin evreninde kurgulanır. Milli tinin yeni'lenmesi amacına hizmet eden ve zamanı aşan boyutuyla bu eser/ler, destan kültürü ve tarih gerçeğinin romanın sonsuzluğunda sentezlenmesidir. Bireysel ve milli çözülmeyi engellemek yönünde çağrı metin işlevindeki eserde isimden içeriğe biçim ve biçem düzlemindeki tüm unsurlar, mitin anlam aktarıcı öğeleri ile bütünlendirilerek sunulur. Göstergesel boyutta *olmazsa olmaz* milli ilkeler ve kodlar, kesintisiz bir yaratma akışı içerisinde kurguya taşınır.

Bu bildiride, Türk milletine ait mitik değerler sisteminin ontolojik bir varlık alanı niteliği ile Bozkurtlar romanına yansımaları tahlil edilecektir. Böylece Türk milletini millet yapan değerlerin ve milli yaşam göstergelerinin roman kuramı açısından çözümlenecektir.

Anahtar Kelimeler: Atsız, Bozkurt, diriliş, millet, mit.

SİYÂSETLE TASAVVUFUN BİR KESİŞME NOKTASI OLARAK GÜMÜŞHANE

Prof. Dr. Zafer ERGİNLİ

Gümüşhane Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi

Tasavvuf ve siyâset ilk bakışta birbirine çok uzak iki alan gibi gözükse de tarihte bu iki alanın birbiriyle kesiştiği durumların varlığı da bilinmektedir. Karadeniz kıyılarıyla hem Anadolu'nun doğusu üzerinden İran'a, hem güneyi üzerinden Irak ve Suriye'ye doğru bir geçiş noktası ve aynı zamanda İpek Yolu üzerinde bir maden kenti olan Gümüşhane, bu kesişme durumunun siyâsîve ekonomik boyutlar kazandığı bir merkezdir. Bu şehir bir yandan dergâhtan devlete, şeyhlikten şahlığa yönelen Safeviye'nin hareketliliklerine şahit olurken, diğer yandan II. Abdülhamid ve Vahideddin gibi padişahlarla ilişkiler içinde olan Ahmed Ziyâeddin Gümüşhânevî'nin kurduğu, etkileri günümüze kadar uzanan bir hareketin beşiği olarak göze çarpmaktadır. Modern mânâda ilk tasavvuf tarihçilerimizden biri olan Mehmed Ali Aynî'yi bir vali olarak karşılarken, onun misyonerlik faaliyetleri karşısında aldığı önleyici tedbirlere de sahne olmuştur. Bildiri, bu tür olguların tasnifini yapmayı ve aralarındaki muhtemel bağları çözümlemeyi hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Siyâset, Tasavvuf, Gümüşhane, Safeviye, Ahmed Ziyaeddin Gümüşhânevî, Gümüşhânevî Dergâhı.

GÜMÜŞHANE VE ESKİ TÜRK FOLKLORU, MİTOLOJİSİ

Doç. Dr. Fidan GASIMOVA

Azerbaycan Milli İlimler Akademisi
Folklor Enstitüsü

Gümüşhane folklorunun incelenmesi ile bu bölgenin eski tarihi, folkloru, etnografyası, kültürü vb. hakkında ayrıntılı bilgi edinmek mümkündür. Buraya ait folklor örneklerinde eski Türklerin kosmogonik, zoomorfik, etnogonik, animistik tasavvurlarını yansıtan folklor örnekleri yeterince vardır. Örneğin, Gümüşhane ilinin Kelkit ilçesine ait inançlarda bu tasavvurlar kendini göstermektedir: “*Gece dışarıya kül atılmaz, suya kızgın kül dökülmez*”, “*Küle basılmaz, basan çarpılır*”, “*Kapı eşiğine basma, iftiraya uğrarsın*”, “*Zeytin ağacının altında uyuduğunda insanı ağırlık basar*”, “*Zeytin kutsaldır*” vb. Bir çok halklar bir yerden başka bir yere taşınan zaman kendileri ile kül de götürürler. İnanca göre bununla da külde yaşayan koruyucu ataları da taşınmaya mecbur ediyorlar. Gümüşhanede külle ilgili inançların kökeni de bu eski inançlara dayanır.

Gümüşhaneye ait atasözü ve deyimlerde halk hayatının, tarihinin tüm dönemlerine ait belirtiler yaşamaktadır. Bu örneklerde ortak türk kökenli olanlar da çoktur: *At oynar meydan övünür, kılıç keser kol övünür, Atın ölümü arpadan olsun, El atına binen tez iner, Keçi can derdinde kasap yağ derdinde, Sürüden ayrılanı kurt yer, Toprağını ne ele ver, ne sele ver ve s.*

Makalede Gümüşhaneye ait atasözü, deyimler, masal, efsane, inanç vb. folklor örneklerini incelemek, onlarda eski Türk folkloru, mitolojisinin izlerini belirlemek ve bununla da bu yörenin folklorunda eski Türk halklarının bakış açısını, kültürünü tetkik etmek tasarlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gümüşhane, Folklor, Mitoloji, Türk.

GÜMÜŞHANE MASALLARININ AZERBAYCAN VE KUMUK MASALLARI İLE MOTİF, SÜJE VE İMGE BENZERLİĞİ

Dr. Aynur GAZANFERGİZİ
Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi
Folklor Enstitüsü

Azerbaycan Türklerinde *nağıl*, Balkan Türklerin *demesel*, *hekat*, Türkmenistan, Özbekistan, Kazakistan, Kırgızistan, Uygur Özerk Cumhuriyeti'nde *ertek*, *ertegi*, Almanlarda *marchen*, İngilizlerde *folktale*, *tales*, Fransızca *contes*, *favola*, rusca ise *skazka* olarak bilinen masallar içeriğinde en eski çağa ait mitlerden tutmuş günümüz olaylarına kadar çeşitli ve zengin süjeler bulundurulur ve bu yüzden de diğer türlere nazaran motif ve imge bakımından çok zengindir.

Oluşması, yayılması vs. hakkında çeşitli fikirler söylenen masalların süje, motif ve imge benzerliğinin aynı coğrafyada çok daha belirgin olması pek çok araştırmacıların geldiği ortak noktadır. Bu bakımdan Gümüşhane'den derlenmiş bazı masalların Azerbaycan ve Kumuk masalları ile benzerliği dikkat çekmektedir. Özellikle Gümüşhane'den derlenmiş "Tuz kadar sevgi", "Kırkinci oda", "Kuzu ile kurt", "Hacca giden tilki" masallarının Azerbaycan ve Kumukların masalları ile süje, motif ve imge benzerliği bariz şekilde kendini göstermektedir.

Bildirimizde bu benzerlikleri göstermenin yanı sıra, sebeplerini de açıklayacağız.

Anahtar kelimeler: Masal metinleri, Motif, İmge, Süje, Türk dünyası, yakın coğrafya

2 NUMARALI TRABZON AHKÂM DEFTERİ'NE GÖRE KÜRTÜN NAHİYESİ (1759-1796)

Yrd. Doç. Dr. İlhan GÖK
Gümüşhane Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Tarih Bölümü

Osmanlı Devleti merkezi bir devlet olmanın yanı sıra taşra yönetimiyle ilgili olarak oranın idarî, siyasî ve adlî makamlarına kanunlar ölçüsünde yetkiler vermiş ve sorunun ilk çıktığı yerde halledilmesini istemiştir. Bütün bunlara rağmen taşrada meydana gelen herhangi bir sorun halledilemediğinde devletin en üst karar alma ve adlî birimi olan Divan-ı hümayuna akseder ve burada divanın asli üyeleri tarafından görevlerine uygun olarak ele alınır ve nihaî karar verilerek taşradaki muhataplarına fermanlar gönderilerek kararın uygulanması istenirdi. Verilen kararlar ilk başta Mühimme defterlerine kaydedilirdi. Osmanlı Devleti'nin genişlemesine paralel olarak bürokrasi de genişledi ve tutulan defter serileri konularına göre ayrılmaya başladı. 1649'dan itibaren şikâyetle ilgili konular Şikâyet defterlerine kaydedilmeye başlandı. 18. yüzyılda ise Şikâyet defterleri, Şikâyet-Ahkâm şeklinde adlandırılmaya başlandı. 1742'den itibaren Ahkâm defterleri eyaletlere göre ayrıldı. Bu defterlerde eyaleti ilgilendiren idarî, malî, adlî ve sosyal konulara ait merkezin verdiği kararlar vardır.

Bu bildiride 2 numaralı Trabzon Ahkâm Defteri'nde Kürtün nahiyesi hakkında 1759-1796 tarihlerinde başkent İstanbul'a aksetmiş olan sorunlar ve bunlara verilen hükümler konularına göre tasnif edilerek ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ahkâm Defteri, Trabzon, Kürtün.

1 NUMARALI TRABZON AHKÂM DEFTERİNE GÖRE KÜRTÜN NAHİYESİ (1742-1759)

Yrd. Doç. Dr. Mehmet Fatih GÖKÇEK
Gümüşhane Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Tarih Bölümü

Divan-ı hümayun, Osmanlı Devleti'nde çeşitli meselelerin görüşülerek karara bağlandığı en üst idarî birimdir. Divan-ı hümayun aynı zamanda yerel mahkemelerde çözülemeyen davalara bakan yüksek bir mahkemeydi. Divan-ı hümayunda müzakere edilerek karara bağlanan devlet meseleleri, çeşitli defter serilerine kaydedilirdi. Bu defter serilerinden birisi de bürokrasideki ihtisaslaşma süreci sonucunda 1742'de ortaya çıkan Eyalet Ahkâm defterleridir. Eyalet Ahkâm defterleri, Osmanlı toplumunun merkeze intikal eden şikâyetlerini ve mahalli mahkemelerde halledilemeyen davalara ilişkin merkezî idarenin getirdiği çözümleri ihtiva eder. Eyalet Ahkâm defterlerindeki bu hükümlerden, hakkında araştırma yapılacak herhangi bir bölgenin sosyal ve ekonomik tarihine ilişkin önemli bilgilere ulaşılabilir. Bu bakımdan Eyalet Ahkâm defterleri yerel tarih araştırmacıları için temel başvuru kaynaklarındandır.

Bu çalışmada, 1742-1759 yılları arasındaki hükümleri ihtiva eden 1 numaralı Trabzon Ahkâm Defteri ele alınarak söz konusu defterde kayıtlı olan ve merkezden Kürtün nahiyesine gönderilen hükümler değerlendirilecektir. Bu hükümler; tımar gelirlerine müdahale, ehl-i örfün kanuna aykırı vergi talepleri, reayanın vergilerini ödememesi, vakıf gelirlerine müdahale, eşkıyalık faaliyetleri, borç ve alacak meseleleri, miras paylaşımında yaşanan ihtilaflar, yayla anlaşmazlıkları gibi başlıklar altında tasnif edilebilir. Bu çalışmada, söz konusu hükümlerden hareketle Trabzon eyaletine bağlı olan Kürtün nahiyesinin, 1742-1759 yılları arasındaki sosyal ve ekonomik tarihine dair bilgiler verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Divan-ı hümayun, Trabzon, Gümüşhane, Kürtün, Eyalet Ahkâm Defterleri.

GÜMÜŞHANE MÜDAFAA-İ HUKUK CEMİYETİ'NİN HÜKÜMET DEĞİŞİKLİĞİNE TEPKİSİ

Prof. Dr. Salim GÖKÇEN

Erzincan Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Tarih Bölümü

Bu çalışmada, Millî Mücadele Dönemi'nde İtilaf Devletleri'nin Osmanlı Devleti'ne uyguladıkları baskılar ve meydana gelen işgaller üzerine Ali Rıza Paşa Hükûmeti'nin istifası ve onun yerine gelecek olan Hükûmet'in millî hassasiyetlere duyarlı bir Hükûmet olması gerektiği üzerinde durulmuş, ayrıca Damat Ferit Paşa'nın tekrar iktidara gelmemesi yönünde İtilaf Devletleri Mümessillerine, İstanbul Basınına, Saray'a ve Meclis-i Mebusan'a Gümüşhane Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti tarafından gönderilen protesto telgrafı konu edinilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Millî Mücadele, Ali Rıza Paşa, Damat Ferit Paşa, Gümüşhane.

GÖÇ VE KÜLTÜREL BÜTÜNLEŞME BAĞLAMINDA SAMSUN'DA YAŞAYAN GÜMÜŞHANELİLER

Yrd. Doç. Dr. Seyfullah GÜL
Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Eğitim Fakültesi

Okt. Tefik Yılmaz DEMİR
Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Eğitim Fakültesi

Samsun'un genel nüfus karakteristiği değerlendirildiğinde, farklı kültürleri ve kimlikleri bir arada barındırdığı görülecektir. İç ve dış göç süreçlerini önemli derecede deneyimleyen Samsun'a bu özelliği; tarihsel, sosyal ve kültürel tecrübeye sahip çok kültürlü bir şehir niteliği kazandırmıştır. Samsun şehrinin kültürel çeşitliliğini oluşturan, şehrin temel dinamizmini şekillendiren nüfusun önemli bir kısmını da Gümüşhaneliler oluşturmaktadır. 1. Dünya Savaşı sırasında Rusların Gümüşhane'yi işgal sürecinde Gümüşhane'den göç etmek zorunda kalan insanların sığınacakları limanlardan birisi de Samsun olmuştur. Samsun'daki Gümüşhaneli nüfusun varlığının başlangıcı olarak kabul edilebilecek bu tarihten sonra ise özellikle 1960'larda ekonomik sebeplerle hızlanan Gümüşhane'den Samsun'a iç göç hareketi günümüzde eğitim, sağlık ve akrabalık ilişkileri gibi sosyal nedenlerle hala devam etmektedir.

Bu tebliğ, Samsun'da bulunan Gümüşhanelilerin Gümüşhaneli kimliğini nasıl korumaya çalıştıklarını ve kültür aktarımı noktasında yaşadıkları sorunları ortaya koymayı amaçlamaktadır. Yine Gümüşhanelilerin Samsun'un şehirleşmesinde ve şehir kimliğinin oluşmasındaki rollerine ışık tutmak da amaçlar arasındadır.

Bu çalışma Samsun'da bulunan Gümüşhane dernekleri, Gümüşhaneli yerel yöneticiler ve Samsun'daki Gümüşhanelilerden yüz yüze görüşme ve yarı yapılandırılmış mülakat formlarıyla elde edilen bilgi, belge, fotoğraf, anı ve sözlü anlatımların derlenmesiyle gerçekleşmiştir. Gümüşhanelilerin Gümüşhaneliler dernekleri yardımıyla bir araya gelerek Samsun'un şehirleşmesinde, seçim süreçlerinde, yerel politikaların üretilmesinde, geliştirilmesinde ortak hareket etme bilincini geliştirdikleri önemli bir sosyal, kültürel ve siyasal kaynağa dönüştükleri görülmektedir. Bunların yanında kendi kültürel özelliklerini sürdürme ve çocuklarına aktarması noktasında birtakım sorunlar yaşadıkları da görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gümüşhane, Göç, Samsun, Kültürel Bütünleşme.

GÜMÜŞHANE İLİ COĞRAFYASI VE 2000 YILI SONRASI YAŞANAN DOĞAL AFET OLAYLARI

Öğr. Gör. Gülseren GÜNAYDIN

Gümüşhane Üniversitesi
Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu
Sağlık Bakımı Hizmetleri Bölümü

Öğr. Gör. Uğur SARUHAN

Gümüşhane Üniversitesi
Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu
Sağlık Bakımı Hizmetleri Bölümü

Öğr. Gör. Hatice OĞUZHAN

Gümüşhane Üniversitesi
Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu
Sağlık Bakımı Hizmetleri Bölümü

Gümüşhane, Doğu Karadeniz bölümü sınırları içerisinde yer alan, doğusunda Bayburt, batısında Giresun, kuzeyinde Trabzon, güneyinde Erzincan illeri ile sınırı vardır. Merkez, Kelkit, Torul, Köse, Şiran ve Kürtün ilçeleri vardır. Köse, Kelkit ve Şiran ilçelerinin yer aldığı güney kesimi yüksek bir plato özelliği gösterirken, Merkez, Torul ve Kürtün ilçelerini kapsayan kuzey kesimi oldukça engebelerlidir. İlin %59,6'sını dağlar, %29,4'ünü platolar ve %11'ini ovalar kaplamıştır. İklimsel olarak Doğu Anadolu ile Karadeniz Bölgesi arasında geçiş özelliği gösterirken, %28'i ormanlık, %72'si açıklık alandan oluşmaktadır. Doğa kaynaklı afetler, iklim, coğrafi yapı ve jeolojik olaylar sonucu oluşan olaylardır. Kasırga, deprem, volkan patlamaları, tsunami, orman yangınları, sel, heyelan, kuraklık v.b. Bu çalışma Gümüşhane ilinin 2000 yılı ve sonrasında yaşanan doğal afetleri tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Çalışmamızda Gümüşhane ili AFAD İl Müdürlüğünde kayıt altına alınan veriler incelenerek bulunmuştur. Çalışmamız Gümüşhane ili ve ilçeleri dahil edilmiştir. Verileri kullanmak için gerekli kurum izni alınmıştır. Gümüşhane ilinde 2000-2017 yıllarında meydana gelen afetler; su baskını, sel, heyelan, kaya düşmesi, çığ ve çökme olaylarıdır. İncelediğimiz dönemde 50 afetten 33'ü kaya düşmesi, 8'si heyelan, 4'ü çığ, 3'ü su baskını, 1'i çökme ve 1'i sel olaylarıdır. Yaşanan afet olaylarında; %66 ile kaya düşmesi ilk sırayı, %16 ile heyelan ikinci sırayı, %8 ile çığ, %6 ile su baskını %2 ile sel ve çökme olayları son sırayı almaktadır. Ayrıca yaşana afet olaylarının ilçelere dağılımında %36 ile Merkez ilk sırayı, %32 ile Kürtün ikinci sırayı, %14 ile Torul, %10 ile Kelkit, %8 ile Şiran ilçelerinde yaşandığı tespit edilmiştir. Afetler sonucu iki kişinin hayatını kaybettiği ve 149 konutun zarar gördüğü kaydedilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Gümüşhane, Afet, Gümüşhane Coğrafyası.

NURETTİN ÖZDEMİR'İN ŞİİRLERİNDE VATAN SEVGİSİ

Arş. Gör. Hacı İbrahim GÜNEY

Gümüşhane Üniversitesi

Edebiyat Fakültesi

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Gümüşhane'nin yetiştirdiği en önemli sanatçı ve devlet adamları arasında yer alan Nurettin Özdemir 1927 yılında Gümüşhane'nin Kelkit ilçesinde dünyaya gelmiştir. Hukuk Fakültesinden mezun olduktan sonra devletin çeşitli kademelerinde görev yapan şair CHP Gümüşhane milletvekili olarak uzun yıllar siyaset içerisinde de yer almıştır. Elli yıldan fazla şiirle iç içe olan şair, sayısız şiir kaleme almıştır. Şiirlerinde Yahya Kemal, Ahmet Hamdi Tanpınar ve Rilke'nin etkisi büyük ölçüde hissedilir. Türkçü ve Turancı şiir anlayışını benimseyen şair, şiirlerinde üstün bir estetik ve mimari peşinde koşmuştur. Şiirlerinde kullandığı dil, Türkçenin en güzel ve en duru örnekleridir. Şiirinin muhtevasını zaman ve mekandan tayin eden şair, yazdığı şiirlerde vatan sevgisi, Anadolu insanının yaşama sevinci ve gurbet temalarını ustalıkla işlemiştir. Şairin sahip olduğu değerler arasında vatan sevgisi kavramının önemli bir yeri olduğundan yazdığı şiirlerde vatan sevgisi konusu daha ön plana çıkmıştır. Özdemir, vatan ve millet sevgisini hayatı boyunca yüreğinde taşıyan birisidir. Şair Özdemir'in vatanına ve milletine olan sevgisi çok samimi ve çok derindir. Bu nedenle de şair, her fırsatta vatanından ve milletinden söz etmeyi vazgeçilmez bir amaç olarak görmüştür. Bu çalışmada Nurettin Özdemir'in şiirlerinde vatan teması incelenmiş ve bu temanın şairin şiirlerinde nasıl yorumlandığı örneklerle açıklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gümüşhane, Nurettin Özdemir, Vatan Sevgisi.

KÜRTÜN ÖRÜMCEK ORMANI TABİAT KORUMA ALANI VE ÇEVRESİNDE YAPILAN BİLİMSEL ÇALIŞMALAR HAKKINDA DEĞERLENDİRME

Yrd. Doç. Dr. Engin GÜVENDİ

Gümüşhane Üniversitesi
Kürtün Meslek Yüksekokulu
Ormancılık Bölümü

Ülkemizin önemli doğa güzelliklerinden biri olan Gümüşhane ili Kürtün ilçesi sınırları içerisinde bulunmaktadır. 1998 yılında Tabiat koruma Alanı ilan edilen 263 hektarlık yer içerisinde anıt ağaçlar ve Gen Koruma bulunmaktadır. Yapılan derleme çalışması esnasında Kürtün Örümcek Ormanları ile ilgili birkaç adet yüksek lisans ve doktora tezi ile yine birkaç adet bilimsel yayın bulunmuştur. Bu çalışmada elde edilen bu yayınların içeriği ve sonuç-öneri kısımları irdelenecektir. Örümcek Ormanı ve çevresi Orman Rekreasyonu, Doğa Turizm, Ekoturizm ve Ormancılık açısından irdelenerek fırsatlar, riskler ve olabirirlik açısından değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Örümcek Ormanı, Tabiat Koruma Alanı, Ekoturizm, Orman Ekolojisi.

‘ERGEN RUHLAR İLMİHALİ’: MEHMET AKINCI’NIN ŞİİRLERİNDE SEKÜLERLEŞEN İNANCIN REDDİ

Yrd. Doç. Dr. Mümin HAKKIOĞLU
Gümüşhane Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü

Kabaca davranış ya da durum bilgisi anlamına gelen ilmihal, dinin temel kuralları ve bu kuralları öğretmek amacıyla yazılmış kitapların genel adı olarak bilinir. Dini metinleri ve söylemleri referans alan ilmihal çalışmaları insanı daha çok ritüeller üzerinden biçimlendirmeyi amaçlarlar. Ancak bedensel olanı öncelerken tinsel ve düşünsel bağlamı çoğunlukla eksik bırakırlar. Kara müstearıyla yazan Gümüşhaneli genç şairlerden Mehmet Akıncı, *Ergen Ruhlar İlmihali* adlı nesir-şiiirlerle örülü yapıtında, ilmihallerin boşladığı bu alana eğilir. Ona göre, çağdaş dünyanın açmazları ile iç içe yaşayan insana asıl bir ruh ilmihali gereklidir. Şair, yolu ve yolcuyu bütünleştirdiği kitabında, sekülerleşen yaşamların ritüellerle donatılmasındaki ve bu ritüellere ‘iman’ edilmesindeki tuhaflığa vurgu yapmaktadır. Bu çalışma, Akıncı’nın kitabında öne çıkan yol ve yolcu kavramlarının örnekliğinde, sorunlarımızın temelinde çağdaş yaşam pratiklerine teslim olan ve sekülerleşen inancın ve bu inancın ürettiği insan tipinin yattığını savlanmaktadır. *Ergen Ruhlar İlmihali*’nde yol, yolcuya anlam katar ve onunla varlık kazanır. Sona erecek yol değil yolculuktur, bu nedenle yolcunun son durağı yolun bittiğini anlatmaz. Yolcu, yalnızlaşmayı göze alarak küresel ve seküler her türlü dayatmaya karşı duran ve yoluyla bütünleşendir. Onun bu yolculukta deneyimlediği tinsel iniş çıkışlar, kişisel gelişim sektörünün vazettiğinin tersine, bilincini ayakta tutan yaşamsal devinimlerdir. Sonuca değil yürüyüşe odaklanan yolcu için yoldan sapmadığı sürece hiçbir şeyin önemi yoktur. Çünkü yol inancın ta kendisidir.

Anahtar Kelimeler: Mehmet Akıncı, Kara, Gümüşhane, Sekülerleşme, İlmihal, Yol, Yolcu.

GÜMÜŞHANE'DEN GÜRCÜSTANA KÖÇÜRÜLMÜŞ URUMLARDAN TOPLANMIŞ HALK EDEBİYATININ ÖZELLİKLERİ

Ali Şamil HÜSEYNOĞLU
Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi
Folklor Enstitüsü

Kafkası yada dilleri ve kültürleri yok olma tehlikesine maruz Türk topluluklarından birisi de Urumlardır. Sovyet döneminin resmi kaynaklarında Grek adlandırılan toplum kendilerini Greklerden farklılaştırarak Urumlu adlandırırlar. Kafkasyada yaşayan halkların çoğunluğu da onları Urumlu gibi tanıyor. Gürcüler ve gürcü dilinin etkisi altında olan halklar ise onları berzenler adlandırıyor.

Gürcüstanın Trialet (Zalga-Barmaksız) ilçesinde toplu, Tbilisi şehrinde, Marneuli, Bolnisi veb. İlçelerde karma halde yaşayan Urumlular okulları, radio-televizyonları, gazete ve dergileri olmasa da Türkçe konuşurlar. Kanyakların verdiği bilgiyi göre 18. yüzyılda Gürcü çarı II İrakli, 19. yüzyılda ise çarlık Rusyası Urumları hristian olduklarından dolayı Osmanlı devletinin Gümüşlü kasabasından ve Anadolu'daki Beştaş, Beşköy, Tekkilise, Yedikilise, Evreni, Kümbet, Tersun, Santa, İmira, Cinis, Ölenk, Hadit, Karakum, Parmaksız veb. köylerinden göçürerek Gürcüstanda yerleştiriyor ve eritme siyaset yürüterek durmadan tebliğat aparır ki, güya Osmanlı sultanları onları ya dillerini, ya da dinlerini değişmege zorlamıştır. Onlar da dini inanca sadık olduklarından dillerini değişmişler.

Bu palavralar 200 yıldan fazla tıklarılansa da sonda boşa çıktı. Urumlar dini inanclarını da, dillerini de koruyup saklaya bildiler. Bir kaç defe bölgede alan çalışmaları aparırken “Koroğlu” destanından, “Aşık Karıp”, “Asli-Kerem” veb. halk hikayelerinden parçaları banta almışık. Bölgede yaşayan Urumlularda çocuk Türkce dil açıyor, kiliseye gitdikde ilk defa yunanca dualar eşidiyor, okulda ise Rus dilini öğreniyor.

Sovyetler Birliğinin yürütdgi siyaset neticesinde Gürcüstanda toplu yaşayan Urumların bir kısmı 1960 yıllarda Yunanıstana köç etdi, bir kısmı da ekonomik nedenlerle Rusiya ve Ukraynaya gitmek zorunda kaldı.

Gürcüstan'da 2002. yılşn nüfus kayıtlarına göre 15166 qrek yaşayır ki bunun da 6 binden fazlası kendini Urumlu adlandıranlardır.

Gürcistan'a köçürölmüş Urumlar 1981-1986 yıllarında Kırım, Donetsk, Pyatıqorskı ve Dniyepetrovsk'a yerleşen 2-3 bin kadar Urum da gedıp. 1990. yıldan sonra Sovyetler Birliğinin çöküşü Urumluların Gürcüstan'dan Yuanıstana ve Rusiyaya köçünü hızlandırdı.

Bildiride alan çalışmaları zamanı Gürcüstanın Zalga ilçesindı yaşayan Urumlar, onlardan toplanmış destanlar, halk hikayeleri, masallar, maniler ve b. türler Gümüşhane ağızı ile karşılaştırılır.

Anahtar Kelimeler: Gümüşhane, Gürcistan, Halk Edebiyatı, Göç, Urumlar.

GÜMÜŞHANE EFSANELERİNDE MİTOLOJİK BULGULAR

Şebnem HÜSEYNOVA

Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi
Folklor Enstitüsü
Türk Halkları Edebiyatı Bölümü

Bir bölgenin iyi anlaşılması için hemin bölgenin halkının halk edebiyatı – mitolojisi araştırılmalı, bilim alemine sunulmalıdır. Gümüşhane bölgesi de zengin halk edebiyatına sahip bir yerdir. Gümüşhane yöresine has efsanelerde mitolojik bulgular vardır. Örneğin, Tomara şelalesindeki çoban mitolojik imgedir. Çoban ıssız yerde değeneğini toprağa vurmakla oradan su çıkmaya başlıyor. Hatta onun kavalının ve bıçağının düştüğü yerden su fişkırmış, 40 taraftan sular akmaya başlamıştır.

Türk mitolojisinde çoban imgesinin ilk izleri “Kitabi Dede Korkut” destanından geliyor. Destandaki Karaçuk Çoban mitolojik özelliklere sahip karakterdir. Mitoloji yaratma geleneğinde çoban koruyucu, destekçi, rehber, liderlik vb işlevlere sahiptir. Çoban hayvan ve bitkilerle, sema cisimleri ve diğer dünyayla gizemli alaka kura bilen doğal bilgi hesap ediliyor.

Yukarıda söylediyimiz 40 taraftan suyun fişkırması özü bir mitolojik bulgudur. Araştırmacılara göre mitolojik yapılarıdaki 40 rakamı tam sayını değil, saya gelmez çokluğu ifade ediyor.

“Gümüş kız” efsanesinde Gümüş kızın altın sırma sarı saçları mitolojik bulgudur. Saç mitolojide güç menbeyidir. Efsanede Gümüş kızın altın sarısı sırma saçları gümüş tel oluncaya kadar yaşıyor. Demek ki, Gümüş kız saçları sarı olan zaman güçlü olur, dayana biliyor. Altın saç mitolojide tabiatüstü varlıkların saçlarıdır. Bu varlıklar periler de ola bilir, Al ruhlu varlıklar da.

Yukarıda söylediklerimiz sadece örneklerdir. Bildiride amacımız Gümüşhane efsanelerini mitolojik açıdan incelemek, bu efsanelerin mitolojideki yerini belirlemek ve Gümüşhane halkının halk edebiyatına, mitolojisine katkı sağlamaktır.

Anahtar Kelimeler: Mitoloji, İmge, Gümüşhane, Efsane, Çoban, Saç.

ŞİRAN KAZASI MÜDÜRLERİNDEN ESAD AĞA VE FAALİYETLERİ

Evren KAMALI

Atatürk Üniversitesi
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü

Özay YILDIRIM

Atatürk Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Şiran eşrafından Giriftin oğullarına bağlı olan Esad ağa ticaret ile uğraşmaktaydı. 1853 yılında Erzurum eyaletine bağlı küçük bir kasaba olan Şiran kazasına müdür olarak tayin edilmiştir. Esad ağa Şiran kazasında 1856 yılına kadar müdürlük yapmıştır. Ancak yönetimi sırasında halka zulüm ettiği, zimmetine mal kaçırdığı ve rüşvet aldığı gibi iddialar sebebiyle kaza müdürlüğünden alınmış ve yerine Selim efendi getirilmiştir. Ancak Selim Efendi bölgede fazla etkili olamayarak kısa bir süre sonra görevini bırakmıştır. Daha sonralarda göreve Âşık Mahmut ağa getirilmiştir. Âşık Mahmut ağa ile birlik olan Esad ağa bölge halkına haksızlık ve zulüm yaptıkları iddia edilerek halk tarafından şikâyet edilmiştir. Bu şikâyetler hakkında yürütülen davalar bölgede sıkıntıya yol açmış ve Şiran kazasının Gümüşhane'ye bağlanması istenmiştir. Yürütülen davalara rağmen 1861 yılında Çal Kazası Müdürü Besim Efendi'nin yerine Esad Ağa atanmıştır. Ancak Esad ağa bu atamayı kabul etmeyerek Çal Kazasına gitmemiştir. Şiran'da kalmaya devam etmiştir. Bu çalışmada Şiran kazasında bir dönem Kaza Müdürlüğü yapmış olan Esad ağanın faaliyetlerinin çalışılması amaçlanmıştır. Bu çalışma için Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nden konu ile alakalı arşiv belgeleri kullanılmıştır. Bu çalışma tarihsel yöntem ve doküman analizi kullanılarak hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gümüşhane, Şiran, Kaza, Kaza Müdürü, Esad Ağa.

YOKSULLUKLA MÜCADELEDE SOSYAL YARDIM UYGULAMALARI: GÜMÜŞHANE SYDV ÖRNEĞİ

Öğr. Gör. Mehmet Akif KARA

Giresun Üniversitesi

Eynesil Kamil Nalbant Meslek Yüksekokulu

Bankacılık Finans ve Sigortacılık Bölümü

Yoksulluk sorunu özellikle 1990’lardan sonra daha çok görünür olmuş ve “akademik” yazında tartışılır hale gelmiştir. Yoksulluk, yoksullaşma tartışmaları aynı zamanda devletin ekonomi politikalarının dönüşümü ile de ilişkilidir. Sosyal refah devleti uygulamalarından “neoliberal” ekonomi politikalarına geçiş ile birlikte “sosyal politika” da değişime uğramıştır. Küreselleşme ve neoliberal politikalar, sosyal politikanın giderek daralmasına ve anlam değiştirmesine yol açmıştır. Buna karşın “sosyal yardım uygulamaları” ile birlikte yoksullukla mücadele sürdürülmeye çalışılmıştır. Ancak bu “yeni sürecin”, yoksulları daha da yoksullaştırdığı ve sosyal yardım bağımlılığı ile sadaka kültürünü açığa çıkardığı gibi tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Bu çalışmada bahsi geçen tartışmalar üzerinden de sosyal politikanın sosyal yardımlara indirgenmesi tartışılacaktır. Öncelikle yoksulluk, sosyal politika ve sosyal yardım uygulamaları kuramsal olarak ele alındıktan sonra bu kuramsal-kavramsal çerçeve dahilinde Gümüşhane İli’nde faaliyet gösteren SYDV (Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı) örneği üzerinden sosyal yardım uygulamaları ve türleri ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, Sosyal Politika, Sosyal Yardımlar, SYDV, Gümüşhane.

GÜMÜŞHANE DOĞA KORUMA ALANLARININ BOTANİK TURİZMİ YÖNÜNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yrd. Doç. Dr. Fergan KARAER
Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Matematik-Fen Bilimleri Bölümü

Prof. Dr. Halil İbrahim ZEYBEK
Gümüşhane Üniversitesi Rektörlüğü,
Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Coğrafya Bölümü

Dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi Türkiye’de de, çevre ve ekolojik sorunlara (göçler, düzensiz kentleşme, kirlilik) bağlı olarak, küresel ekonominin önemli bir parçası, kültürlerarası etkileşimin ana elemanlarından turizmde (eski dönemde seyahat) önemli farklılıklar görülmektedir. Bu durum, turizm anlayışı ve süresinde büyük bir değişim ile fazla yararlanmayı, rekabet üstünlüğünü, turizm çeşitliliğinin artırılmasını,ve geliştirilmesini de önemli hale getirmektedir. Bu durumlarda günümüzde kısıtlı bir mevsimde yapılan sahil turizmi yerine; sürdürülebilir çevre ve ekolojiyi içine alan (kültürel turizm unsurları dâhil), sınırlı olmayan doğal ve kültürel kaynakları tahrip etmeyen, turizm faaliyetlerinin gerçekleştirilmesini amaçlayan **Sürdürülebilir Eko-Turizm** hızla gelişim göstermektedir.

Türkiye’nin kuzey-güney bitki göçlerinin gerçekleştiği noktalardan Anadolu çaprazının başlangıcında yer alan Gümüşhane, gerek bitki biyoçeşitliliği gerekse bitki örtüsü bakımından Karadeniz Bölgesinin en zengin illerinden birisidir. Nitekim Gümüşhane’nin Kuzeyinde Karadeniz, Güneyi ve Güneydoğusunda İç Anadolu, Doğu Anadolu bitki örtüsünün özelliklerine sahip Anadolu bozkır özellik göstermektedir.

Gümüşhane’nin botanik turizm potansiyelinin değerlendirilmesi amacıyla yapılan bu çalışmada, Örumcek Ormanı Tabiatı Koruma Alanı(1998);Artabel Gölleri (1998),Limni Gölü (2011), Tomara Şelalesi (2011),Çağlayandibi Şelalesi (2014), Karşıyaka (2015) ve Köse (2016) tabiat parklarının botanik turizmi yönünden değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu çalışmanın verileri, araştırmacıların uzun yıllar Türkiye’nin bitkileri veGümüşhane’nindoğal zenginlikleri ve coğrafik özellikleri ile yaptıkları çalışmalar yanında, Gümüşhane’nin doğal özellikleri ile ilgili (coğrafik, ekolojik, bitkiler) araştırılmalarına dayanmaktadır. Bu verilerden elde edilen sonuçlara göre Gümüşhane’nindoğal değerlerinin sürdürülebilir yaklaşımla korunması, planlanması ve geliştirilmesine yönelik çalışmaların yapılması gereken öneriler ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Gümüşhane, Botanik turizmi, Sürdürülebilirlik, Doğal Kaynak, Alternatif Turizm.

GÜMÜŞHANE’NİN BİTKİ ÖRTÜSÜNÜN COĞRAFİK VE EKOLOJİK YÖNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yrd. Doç. Dr. Fergan KARAER

Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Matematik-Fen Bilimleri Bölümü

Prof. Dr. Halil İbrahim ZEYBEK

Gümüşhane Üniversitesi Rektörlüğü,
Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Coğrafya Bölümü

Prof. Dr. Güray KUTBAY

Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Biyoloji Bölümü

Biyoçeşitlilik yönünden zengin olan Gümüşhane, İç ve Doğu Anadolu bölgeleri bitki örtüsünü birbirinden ayıran, Gümüşhane’den başlayarak, Munzur ile Doğu Toros Dağlarına kadar uzanan Anadolu çaprazının Kuzey ucunu oluşturmaktadır. Bu özellikleri ile Gümüşhane, hem Avrupa’nın en yaşlı doğal ormanına aynı zamanda Türkiye’deki 31 tane olan tabiatı koruma alanlarından birisi ile Türkiye’de ki Önemli Bitki Alanlarından (ÖBA) birisine sahiptir. 375’i endemik olmak üzere 2775 bitki taksonunun habitatını oluşturan Gümüşhane, aynı zamanda Karadeniz’in takson çeşitliği açısından en zengin doğa alanıdır. Bu taksonlar Karadeniz ardından başlamak üzere dört kuşak halinde ova bozkırları ile Harşit Vadisinde Akdeniz bitki örtüsü, yukarılara çıkıldıkça Karadeniz ormanları ve orman üst sınırı üzerindeki “yüksek dağ bozkırlarını oluşturmaktadır.

Bu çalışmada, Gümüşhane’nin coğrafik konumunun etkisiyle flora, vejetasyon ve ekolojik bakımından zenginliğinin irdelenmesi ve bunun turizme katkısı amaçlanmıştır. Bunun yanında biyoçeşitliliği azaltan tehditler ortaya konulmuş ve bu tehditlerin giderilmesi için öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Gümüşhane, Doğal Kaynak, Alternatif Turizm.

GÜMÜŞHANE MÜZİK FOLKLORU ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Emrah KAYA
Milli Eğitim Bakanlığı

Bu sunuda, Gümüşhane'nin genel müzikal yapısı ve çalgıları ele alınarak değerlendirilecektir.

Gümüşhane coğrafyasında bilindiği üzere bugüne kadar birçok sosyal olay ve olgu yaşanmıştır. Bu sosyal olaylar müzik kültürünü de oldukça derinden etkilemiştir. Bu anlamda Gümüşhane müzik folkloru açısından çok zengin bir yerdir ve Karadeniz ile İç Anadolu arasında bir geçiş bölgesidir.

Anlatımda ele alacağım konu başlıkları, Gümüşhane de var olan *kırık hava*, *oyun havası* ve *uzun hava* örnekleri çerçevesinde çizilecektir. Buna göre müzik kültürü, usul açısından (RİTİM), ağız yapısı açısından, ezgi yapıları ile makamsal özellikleri açısından ele alınarak incelenecektir. Bu esnada örnekler video ve grafiklerle desteklenecektir. Aynı zamanda müzik kültürünü yönlendiren çeşitli etmenler, diğer yörelerle benzeşen ve ayrılan yönlerde sunu esnasında değerlendirilecektir.

Gümüşhane müziğine yön veren asıl önemli diğer bir hususta Gümüşhane yöre çalgılarıdır. Buna göre, *kuşburnu düdüğü*, *tulum*, *orta zurna*, *davul* ve *kemençe* gibi çalgıların genel yapıları, bazılarının karşılaştırmalı ölçüleri ile kullanıldığı alanlar anlatılarak, çaldığı ezgilerden kesitler, gerek video desteğiyle gerekse de birebir çalınarak örnekleneyecektir.

Bu çalgıların hangi yörelerde yer aldığı da harita üzerinde gösterilecektir.

Anahtar Kelimeler: Gümüşhane Müzik Folkloru, Gümüşhane Çalgıları.

DEĞİŞEN GÜÇ DENGELERİ: MOĞOL İSTİLASI SONRASI TRABZON İMPARATORLUĞU İLE GÜMÜŞHANE VE ÇEVRESİ

Doç. Dr. Murat KEÇİŞ

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Edebiyat Fakültesi

Tarih Bölümü

XIV. yüzyıl Doğu Anadolu tarihini büyük siyasi parçalanmışlıklar karakterize etmektedir. 1261’de İmparator VIII. Mikhael Palaiologos’un başkent Konstantinopolis’i Latinlerden geri almasından sonra, Bizans İmparatorluğu XI. yüzyıldan XIII. yüzyıla kadar Selçuklulara bırakmak zorunda oldukları toprakları tekrar ele geçirememiştir. Diğer taraftan, Selçuklu Devleti doğudan gelen Moğol baskısına karşı dayanamayarak büyük bir çöküş içerisine girmiştir. Cengiz Hanın torunu Hülâgû tarafından kurulan İlhanlı Devleti genişleme sürecinde, Batısında yer alan bu bölgelerin çoğunda uzun soluklu sağlam bir siyasi yapı kurmayı başaramamıştır. Bu kaos ortamında, Orta Asya’dan ve Moğol baskısı altındaki Kuzey İran’dan gelen yeni Türkmen göç dalgası, Anadolu’ya adeta bir sel gibi akmıştır. Türkmen yerleşimciler tarafından kurulan yeni beylikler Selçuklu Devleti ya da İlhanlı Devleti’nin hâkimiyetini kabul etmiş olsa bile daha XIII. yüzyılda neredeyse bağımsızlıklarını devam ettirmişlerdir. XIV. yüzyılın başlarında Selçuklu Sultanlığı ortadan kalktığında bağımsız yerel Türkmen Beylikleri daha da genişlemiştir. Osmanlıların muhteşem yükselişi henüz gerçekleşmemiştir ve Anadolu’nun tamamen fethi çok daha uzaktı. Bütün bu sebeplerden Doğu Anadolu’da büyük bir istikrarsızlık hakimdi.

Trabzon’da kurulan Bizans uzantısı devlet Büyük Komnenoslar hanedanı tarafından yönetilmekteydi. Buna karşın Trabzon ve çevresini kuşatan birçok Türkmen Beyi daha az dikkat çekmektedir. XIV. yüzyılda Trabzon İmparatorluğu ile Türkler arasındaki ilişkiler üzerine Anthony A. M. Bryer ve Elizabeth A. Zachariadou tarafından kapsamlı iki makale yayımlanmıştır. Bu makaleler hemen hemen bütün Batı kaynaklarından istifade ederek ve birçok Doğu kaynaklarının çeviri ve özetlerini kullanarak daha ileri araştırmalara mükemmel bir zemin hazırlamışlardır. Fakat mesele tam olarak çözülebilmemiş değildir. Moğol İstilasının tesirlerinin nispeten yitirdiği bu dönemde yeni oluşmaya başlayan güç dengeleri içerisinde Trabzon Komnenoslarının varlıklarını devam ettirebilmek için bölgedeki dinamik Türkmen Beylikleri ile giriştikleri siyasi ve ekonomik ilişkiler bildirimizin ana eksenini oluşturacaktır. XIV. yüzyılda Trabzon-Türk ilişkilerini Gümüşhane ve çevresi özelinde derin bir şekilde anlamamızı sağlayacak, hem Grekçe hem de Arapça ve Farsça yazılmış Doğu kaynaklarının içerdiği bilgileri kullanarak bu mesele tekrar ele alınmaya değerdir.

Anahtar Kelimeler: Trabzon, Gümüşhane, XIV. Yüzyıl

GÜMÜŞHANE YÖRESİ AĞIZLARI İLE AZERBAYCAN AĞIZLARI ARASINDA BENZER TARAFLAR

Arş. Gör. Dr. Leyla KERİMOVA
Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi
Filoloji Bölümü

Gümüşhane Türkiye Cumhuriyeti'nin en önemli şehirlerinden biridir. Tarihte Azizi Hayaşa olarak bilinen bu eski şehir kendi güzellikleri ve özellikleri ile Türkiye'nin değerli arazileri sırasındadır. Gümüşhane yöresinin ağız ve şivesi ile Azerbaycan arazisinin bazı ağızları arasında benzerlikler dikkat çekiyor. Aynı kökten, aynı dilden, aynı kültürden kaynaklanan türk milletinin ağız benzerliği doğaldır. Örneklere gözatalım:

Gümüşhane: *Alaf* - Azerbaycan: *Ələf* (Ot)
Gümüşhane: *Baytar* - Azerbaycan: *Baytar* (Veteriner)
Gümüşhane: *Bibi* - Azerbaycan: *Bibi* (Hala)
Gümüşhane: *Camuş* - Azerbaycan: *Camuş* (Manda)
Gümüşhane: *Davar* - Azerbaycan: *Davar* (Koyun sürüsü)
Gümüşhane: *Emi* - Azerbaycan: *Əmi* (Amca)
Gümüşhane: *Fetir* - Azerbaycan: *Fetir* (Yufka)
Gümüşhane: *Göğermek* - Azerbaycan: *Göyermek* (Yeşermek)
Gümüşhane: *Herslenmek* - Azerbaycan: *Hirslenmek* (Sinirlenmek)
Gümüşhane: *İki canı* - Azerbaycan: *İkicanlı* (Gebe)
Gümüşhane: *Kelem* - Azerbaycan: *Kələm* (Lahana)
Gümüşhane: *Nahır* - Azerbaycan: *Naxır* (Sürü)
Gümüşhane: *Pağla* - Azerbaycan: *Paxla* (Fasülye)
Gümüşhane: *Şor* - Azerbaycan: *Şor* (Çok tuzlu)
Gümüşhane: *Teşt* - Azerbaycan: *Teşt* (Leğen)
Gümüşhane: *Zibil* - Azerbaycan: *Zibil* (Çöp)

Göründüyü gibi, bazı kelimeler Gümüşhane yöresinde ve Azerbaycan dilinde aynen kullanılmaktadır. Türk dilinden kaynaklanan bu benzerlik bizlerin kardeş olduğunu birkez daha isbatlıyor. Bu benzerlik birtek ağızlarda değil, folklor, sözlü ve yazılı edebiyatta da vardır. "Tek millet, iki devlet" olarak bu benzerliğin tarihi kökeni yüzyıllara, belki binyıllara dayanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ağız, Gümüşhane, Azerbaycan, Benzerlik.

**TBMM 3. DÖNEM GÜMÜŞHANE MİLLETVEKİLİ ALİ
FETHİ(OKYAR) BEY'İN 1930 BELEDİYE SEÇİMLERİNE
YÖNELİK USULSÜZLÜK İDDİALARININ GENEL KURUL
GÖRÜŞMELERİ**

Yrd. Doç. Dr. Yusuf Ziya KESKİN

Erzincan Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Tarih Bölümü

1930'da iç ve dış sebeplerin etkisiyle Gazi Mustafa Kemal Paşa, CHF'nin yanında yeni bir partinin kurulması gerektiğini ifade etmiştir. Yeni partiyi Gazi Mustafa Kemal'in teşvikiyle yakın arkadaşı olan Ali Fethi Bey, 12 Ağustos'ta Serbest Cumhuriyet Fırkası adıyla kurmuştur. CHF'den istifa eden 13 milletvekili yeni fırkaya katılmış, ara seçim sonucu Gümüşhane'den meclise giren Ali Fethi Bey ve kendi isteğiyle SCF'ye giren Haydar Bey'in de katılımıyla SCF mensuplarının sayısı 15'e ulaşmıştır. Resmi kuruluşunu tamamlayan SCF, bir taraftan ülkede örgütlenme seferberliği başlatırken diğer taraftan da yapılacak ilk belediye seçimlerine girme kararı almıştır. Belediye seçimlerinde SCF, yeni bir parti için önemli sayılabilecek bir başarı ile 502 seçim bölgesinden 31'inde seçimi kazanmıştır. Belediye Seçimleri esnasında meydana geldiği iddia edilen usulsüzlükler, SCF tarafından meclise taşınarak, seçimlerin iptal edilip daha uygun ve sağlıklı koşullarda yenilenmesi için harekete geçilmiştir. Seçimlere hile karıştırıldığı gerekçesiyle de İçişleri Bakanı hakkında gensoru önergesi verilmiştir. Dahiliye Vekili Şükrü Bey'e karşı verilen gensoru önergesi, reddedilmiştir. Bu olumsuz gelişmeler karşısında, Fethi Bey 17 Kasım 1930'da Dâhiliye Vekaleti'ne bir dilekçe göndererek SCF'yi kapattığını duyurmuştur. Gümüşhane Milletvekili Ali Fethi Bey'in verdiği önerge görüşmeleri esnasında, meclis genel kurulunda yaşanan tartışmalar, Ali Fethi Bey'in iddiaları ve bunlara karşı iktidar partisi milletvekillerinin savunma argümanları bildirinin çatısını oluşturacaktır.

Anahtar Kelimeler: Demokrasi, seçim, usulsüzlük.

AHMED ZİYAÜDDİN GÜMÜŞHANEVÎ'NİN “MECMUATUL-AHZAB” ESERİNİN ÖZBEKÇE TERCÜMESİ HAKKINDA

Doç. Dr. Nodirkhon KHASANOV

Karabük Üniversitesi

Edebiyat Fakültesi

Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü

Gümüşhane diyarında tarihte birçok ilim, sanat, edebiyat ehli, aydın ve mutasavvıf şahsiyetler yetişmiştir. Bunlardan biri, hatta en önemlilerinden biri, Nakşibendilik ekolünün Anadolu’da uzanan Halidiye kolunun mühim temsilcisi, büyük âlim ve mutasavvıf Ahmed Ziyaüddin Gümüşhanevî Hazretleridir. Ahmed Ziyaüddin Gümüşhanevî Hazretlerinin yazma ve matbu eserleri sadece Türkiye’de değil, dünyanın diğer ülkelerindeki kütüphanelerde de bulunmaktadır. Bu kitaplar aynı zamanda diğer dil ve lehçelere de çevrilmekte, dolayısıyla yurtdışındaki okuyucuların maddi ve manevi istifadesine sunulmaktadır.

Ahmed Ziyaüddin Gümüşhanevî Hazretlerinin tasnif ettiği “Mecmuatul-Ahzab” (Büyük Dua Kitabı) eseri uzmanlar tarafından Özbek Türkçesine de aktarıldı ve Özbekistan’da halkın büyük ilgisini gördü. Bu eser aynı zamanda Ahmed Ziyaüddin Gümüşhanevî Hazretleri’nin Özbek okuyucuları arasında bilinip tanınması, eserlerinin okunması ve sürekli mütalaa edilmesini sağlamıştır. “Mecmuatul-Ahzab”ın öncesinde de Ahmed Gümüşhanevî Hazretlerinin diğer bazı eserleri Özbek Türkçesine kazandırılmış, okuyucu kitlesinin dikkatini cezbetmişti.

Sempozyumda sunulacak bildiride, Ahmed Ziyaüddin Gümüşhanevî Hazretlerinin “Mecmuatul-Ahzab” eserinin Özbekçe çevirisi, aktarma sürecinde uyulan metodlar, çevirinin özellikleri ve diğer konularda yapılan detaylı inceleme hazırlanla paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Eser, Tasavvuf, Orta Asya, Dua, Hacegan, Çeviri

GÜMÜŞHANE HALK EVİ: İDARİ YAPISI VE FAALİYETLERİ

Hande KONCA

Dokuz Eylül Üniversitesi
Tarih Bölümü

Halkevleri 19 Şubat 1932 tarihinde Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk'ün isteği doğrultusunda açılmaya başlanmış ve kısa sürede yurdun geneline yayılmıştır. Yeni devletin toplumsal tarihinde önemli roller oynamış olan bu teşkilat, çağı yakalamak adına uygun eğitim vermeyi amaç edinmiştir. 1932 yılından başlayarak 1951 yılı kapanışına kadar geçen dönemde Halkevlerinin yaptığı faaliyetler ve halk eğitimindeki rolü büyüktür. Hem eğitim açısından hem de toplumu birleştirici ve demokratikleşme açısından önemli hizmetleri olan bu teşkilatların bir önemli üyesi de 1933'te kurulan Gümüşhane Halk Evi'dir. Bu bağlamda çalışmamızda Gümüşhane Halkevi'nin idari yapısı ve faaliyetleri incelenmiştir.

Gümüşhane Halkevi'nin Güzel Sanatlar, Müze ve Sergi, Spor, Temsil, Sosyal Yardım, Kütüphane, Halk Dershaneleri ve Kurslar, Köycülük, Dil ve Edebiyat Şubeleri vardır. Bunun yanında teşkilat yapısı olarak ilçelerde Bayburt, Şiran, Torul, Kelkit Halkevleri bulunmaktadır.

Çalışmamızda Gümüşhane Halkevi'nin bu şubeleri ve kolları detaylı şekilde incelenmiş olup dönemin toplumu nazarındaki önemini ortaya konulmuştur. Ayrıca bu çalışmanın Gümüşhane yerel tarihine bir katkı olacağını düşünüyoruz.

Anahtar Kelimeler: Halkevleri, Gümüşhane, Gümüşhane Halkevi, Faaliyetler.

MUSAHÂBETÜ'L İHVÂN ADLI ESERDEN HAREKETLE AHMED ZİYÂÜDDİN GÜMÜŞHANEVÎ'NİN EĞİTİM'E BAKIŞI

Yrd. Doç. Dr. Yaşar KOP

Kafkas Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü

Arş. Gör. Haldun Mete ASLAN

Kafkas Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü

Bir yandan tarikat şeyhi, öte yandan fıkıh ile akaid başta olmak üzere hadis ve ahlak üzerine onca eser yazan önemli bir şahsiyet olan Ahmed Ziyâüddin Gümüşhanevî, gerek izlediği ve izlettiği yol bakımından gerekse düşüncelerini hayata geçirmesi açısından hakkında halen daha araştırma yapılması elzem biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Müslümanlığı sadece oruç tutup-namaz kılmak zannedenlere inat, yabancı sermayeye karşı yerli sermayeyi güçlendirmek adına milli bilinç uyandıran ve bu bağlamda yardım sandıkları kuran/kurdurtan, bunlar yetmezmiş gibi 93 Harbi olarak bilinen Osmanlı-Rus Savaşı'na müritleriyle birlikte bizzat katılan, ayrıca birden fazla ilde kütüphaneler açan Gümüşhanevî'nin tüm bu özelliklerinden dolayı şahsı, eserleri ve tariki hakkında birçok araştırma ile bilgi şöleni bulunmaktadır. Fakat belki de bunca bilgi birikimine rağmen değinilmemiş veya çalışılmamış nadir alanlarından biri Musahâbetü'l İhvân adlı eseri ve eser üzerinden vurgu yaptığı eğitime dair nirengi noktalarıdır. Adı geçen eserde nasihat temele alındığı için bir nevi müritlerine birçok konuda yapmaları ya da yapmamaları gereken hususlar hakkında açık talimatları bulunmaktadır. İşte o konulardan birisi de gerek satır aralarında kalan gerekse doğrudan dile getirdiği eğitim metodu hakkındadır. Eserde tespit edilen birçok noktanın çağdaş eğitimle paralellik arz etmesi yürütülen çalışmayı daha da manidar kılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Gümüşhanevî, Tasavvuf, Eğitim.

ORTAK BELLEKTE YER EDİNER YAŞAM DENEYİMLERİNİ TOPLUMSAL İLETİŞİM BAĞLAMINDA GELECEĞE TAŞIYAN KÜLTÜREL OLUŞUMLAR: GÜMÜŞHANE’DE ŞENLİKLER

Arş. Gör. Şadiye KOTANLI
Gümüşhane Üniversitesi
İletişim Fakültesi
Radyo Televizyon Sinema Bölümü

Doç. Dr. Gülsüm ÇALIŞIR
Gümüşhane Üniversitesi
İletişim Fakültesi
Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü

“Toplumsal iletişim” kavramının, iletişim denilen olgunun toplumsal boyutunu veya özelliğini vurguladığı düşünüldüğünde, maddi ve manevi etkinlikleri ve değerleriyle beraber tüm toplumsal ilişkilerin toplumsal iletişimin açıkça görüldüğü şenliklerde ortak bir zemine taşındığı söylenebilir. Geçmişten bugüne toplumun ortak yaşam şekilleri, örf, adet gelenek ve görenekleriyle birlikte folklorik özellikleri, şenlikler gibi toplum üyelerinin bir araya gelerek bulunduğu organizasyonlarda sergilenmekte, kültürel yaşam şekillerinin bir sonraki kuşağa aktarımı bu şekilde sağlanmaktadır. Şenlikler, sadece kültür ürünlerini sergilemekle kalmamakta, aynı zamanda birlik, beraberlik, dayanışma ve o yöreyi tanıtmaya özellikleriyle toplumu kaynaştırma ve bütün haline getirme niteliğine de sahip olmaktadır. Toplumun ortak belleğini oluşturan yaşam biçimi ve ortak değerler, bir sonraki nesle aktararak unutulmaması amaçlanmakta, farklı kültür ve inanışa sahip toplum veya kişilere karşı o toplumun neredeyse bir kimliği haline dönüşmektedir.

Coğrafi konumu nedeniyle kimi zaman halkın da dahil olduğu eleştirilerde Gümüşhane ili zorluklarla dolu bir şehir olarak algılanmakta ve şehir imajı bu bağlamda ziyaretçilerinin gözünde olumsuz çizilmektedir. Tüm bu olumsuz bakış açılarına, eleştirilere ve önyargılara rağmen şehir halkı kültürünü yaşatmak için çabalamakta, göç etmiş olsa dahi halkıyla buluşmak, çevre illerden misafir ağırlamak, kültürel ürünlerini veya yaşam biçimlerini gerektiği gibi tanıtmak ve yaşatmak adına farklı çözümler bulmaktadır. Bunların başında ise şenlikler gelmektedir. Bu çalışmada amaç, halkın ortak belleğini oluşturan kültürel ürünleri ve değerlerinin geniş kesimlere ulaştırılması ve gelecek kuşağa aktarılması için kültürel yapısıyla dikkat çeken ve artık geleneksel hale gelmiş şenlikleri Gümüşhane ili özelinde değerlendirmek, toplumsal iletişim bağlamında kültürel oluşumlara ne gibi katkı sağladığını analiz edebilmektir. Diğer yandan geleneksel hale gelen şenliklerin kültür turizmine katkısı değerlendirilecek, ilin tanıtımına ne şekilde katkı sunacağına yönelik öneriler geliştirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal İletişim, Şenlikler, Ortak Bellek, Kültür Turizmi

1930-1945 DÖNEMİ GÜMÜŞHANE’DE CUMHURİYET BAYRAMI KUTLAMALARI

Filiz KÖKSAL
Milli Eğitim Bakanlığı

29 Ekim 1923 tarihinde Cumhuriyetin ilan edilmesi ile birlikte her yılın “29 Ekim” tarihinde Cumhuriyet Bayramı kutlamaları ülkemizin her kesiminde coşkun törenlerle kutlanmıştır. Halkın, devlet erkânının katılımına büyük önem verilen Cumhuriyet Bayramı kutlama törenlerinde, yapılan inkılâpların halka benimsetilmesi, devlet-millet kaynaşmasının gerçekleşmesine vurgu yapılmıştır.

Çalışmamızda 1930-1945 yılları arasında Gümüşhane’de Cumhuriyet Bayramı törenlerini inceleyerek ilk defa ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırma nitel bir çalışma olup süreçte veriler Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi belgelerinden, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde bulunan, Gümüşhane’nin o dönemde yayınlanan tek yerel gazetesi olan, Gümüşeli gazetesinden araştırılıp incelenmiştir.

Gümüşhane şehri Cumhuriyet’in ilanını büyük bir sevinçle karşılamış ve tüm ülkede olduğu gibi Cumhuriyet Bayramı çeşitli uygulamalar ile burada da kutlanmıştır. Şiirler, fener alayları, konferans ve söylevler ışığında yapılan kutlamalar günümüze kadar gelen bayram kutlama anlayışının da temelini oluşturmuştur. Bu çalışmada 1930-1945 döneminde, Cumhuriyet Bayramı törenlerinin nasıl yapıldığı ve bu törenlerde hangi programın uygulandığı, programların içeriği konusunda bilgi verilmeye çalışılmıştır. Bayram kutlamaları sırasında çekilmiş bazı fotoğraflar da bu çalışma içerisinde yerini almıştır.

Anahtar Kelimeler: Gümüşhane, Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları, Gümüşeli Gazetesi.

1927 NÜFUS SAYIMI VERİLERİNE GÖRE GÜMÜŞHANE İLİNİN DEMOGRAFİK YAPISI

Dr. Nursal KUMAŞ

Uludağ Üniversitesi

Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü

20.yüzyılın başlarında, savaş ve salgın hastalıklar nedeniyle yaşanan ölümler ve göçler aracılığıyla nüfusta yaşanan hareketlilik, Osmanlı Devleti'nin demografik yapısında önemli değişikliklerin yaşanmasına neden oldu. Sözü edilen bu değişikliklerin ve mevcut yapının tespit edilememesi, Cumhuriyet yönetiminin sağlık, eğitim gibi birçok alanda politika ve strateji üretmesini engellemekteydi. Bu sorunu ortadan kaldırmak amacıyla 28 Ekim 1927 tarihinde Cumhuriyet Dönemi'nin ilk nüfus sayımını gerçekleştirdi ve Türkiye'nin nüfusu 13.648.270 olarak belirlendi.

1927 nüfus sayımından elde edilen verilere göre; Gümüşhane'nin merkez nüfusu 2549 toplam nüfusu da 122.231 olarak tespit edildi. Toplam nüfusun 12.864'ü şehirlerde, 108.933'ü de şehirlerde yaşamaktaydı. Şehirdeki okuryazar oranı genel olarak % 4.54 iken bu oran erkeklerde % 9.69, kadınlarda da % 0.37'di. Bu sayımda nüfus sayımına ek olarak sanayi ve tarım sayımı da yapıldı. Bu yıl içinde şehirde 164 işyeri bulunmaktaydı. Şehirlerdeki mevcut bina türleri ve toplam sayılarının da belirlendiği 1927 sayımına göre; Gümüşhane genelinde; 99 okul, 394 cami, 35 resmi daire ve 6 hamamın da içinde bulunduğu toplam 21.445 adet bina bulunmaktaydı.

Bu araştırmada 1927 nüfus sayımı verilerine dayalı olarak Gümüşhane şehrinin demografik yapısının ortaya çıkarılması hedeflendi. Bu hedef doğrultusunda nüfusa ait çeşitli parametreler il, ilçe, köy bazında değerlendirildi ve tablolar aracılığıyla görsel sunumları yapıldı. Bu çalışmanın hazırlanmasında, Devlet İstatistik Enstitüsü'nün verileri, arşiv belgeleri ve çeşitli tetkik eserlere başvuruldu.

Anahtar Kelimeler: Gümüşhane, Osmanlı Dönemi Gümüşhane, Gümüşhane Demografik Yapı, Gümüşhane 1927 Nüfus Sayımı.

II. SELİM DÖNEMİNDE ŞİRYAN/ŞİRAN NAHİYESİ VE TİMARLI SİPAHİLERİ

Aydın KURT

Başbakanlık Osmanlı Arşivi

Şiryan Nahiyesi Osmanlı Klasik çağında Karahisar-ı Şarki sancağının Karahisar-ı Şarki kazasına bağlı bir nahiyedir. Günümüzde Gümüşhane ili sınırları içerisinde yer alan Şiryan nahiyesi II. Selim döneminde Karahisar-ı Şarki kazasındaki en büyük ve en kalabalık nahiyelerden birisidir.

Bu tebliğ çalışmamıza kaynak olarak Sultan II. Selim dönemine ait Tapu-Tahrir Defterleri, Timar Ruznamçe Defterleri, Timar Yoklama defterleri kullanılmıştır. Bahsi geçen bu defterlerden hareketle II. Selim dönemi Şiryan nahiyesinde sosyo-ekonomik durum, üretilen ürünler, endüstriyel faaliyetler, vergilerle birlikte nahiyede bulunan vakıflar, haslar ve timarlı sipahiler hakkında bilgiler vermeye çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Şiran, II. Selim, Karahisar-ı Şarki, Timar, Vakıf.

GÜMÜŞHANE İLİ VE YÖRESİ AĞIZLARININ TÜRKİYE TÜRKÇESİ AĞIZLARI İÇİNDEKİ YERİ

Arş. Gör. Mesut KÜRÜM
Gümüşhane Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Ağız araştırmaları, bir bölgenin kültürel zenginliğinin ortaya çıkarılmasında yadsınamayacak kadar büyük bir öneme sahiptir. Ancak teknolojiye önemli gelişmeler, okuma ve yazma oranındaki artışlar vb. durumlar kültürel bir zenginlik olan bölge ağızlarını olumsuz yönde etkilemeye başlamıştır. Durum böyleyken maalesef ağız araştırmaları ile ilgili çalışmalarda sadece son yıllarda kayda değer şekilde ilerleme kaydedilmiştir. Özellikle 19. yüzyıldan sonra Anadolu ağızları üzerine çalışmalar yapılmaya başlanmış ve sonrasında hız kazanmıştır. Bu durumdan olumsuz şekilde etkilenen Türkiye Türkçesi ağızları yapılan tasniflerde üç başlık altında incelenir. Bunlar; Doğu Grubu Ağızları, Batı Grubu Ağızları ve Kuzeydoğu Grubu Ağızları'dır. Gümüşhane ili ve ağızları bu tasnifte Doğu Grubu Ağızları içerisinde yer almaktadır. Bu çalışmada adı geçen ilin söz varlığından hareketle Gümüşhane İli ve Ağızlarının Türkiye Türkçesi Ağızları içerisindeki yeri değerlendirmeye alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Türkçesi Ağızları, Gümüşhane İli Ağızları, Söz Varlığı.

GÜMÜŞHANE'NİN ROMA DÖNEMİ TARİHİ VE ARKEOLOJİSİ

Prof. Dr. Ergün LAFLI

Dokuz Eylül Üniversitesi

Edebiyat Fakültesi

Arkeoloji Bölümü

Roma Dönemi Kuzey Anadolu'sunda kırsal yerleşimler, bunların yerleşimsel nitelikleri (komai ve choralar), bunların kronolojik süreçleri, kent ve taşra yerleşimleri arasındaki ilişkiler, kırsal yerleşimlerin yaşama şekilleri gibi konular 1990'lı yılların sonundan başlayarak irdelenmiş; ancak yapılan çalışmalar bir sistematik içinde sürdürülemediği ve genelde Anadolu'nun güney ve batı kıyılarına yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. Bu sebeple gerçekleştirilecek olan Gümüşhane Sempozyumu Kuzey Anadolu Arkeolojisi'ndeki önemli bir boşluğu dolduracak niteliktedir. Gümüşhane'de Roma Dönemi kırsal yerleşimleri üzerine çalışmalar nispeten azdır; ancak ilimizde onlarca arkeolojik sit alanı bulunmaktadır. Bunda Gümüşhane'deki arkeolojik yüzey araştırmalarının daha çok protohistorik çağlara yönelik yapılmasının yanında, yüzeydeki Roma Dönemi'ne ait anıtsal taş mimarinin azlığının da etkisi vardır. Ayrıca yapılan yüzey araştırmalarının bir kısmı sadece epigrafik nitelikli gerçekleşmiş ve arkeolojik bazı kıstaslar gözden kaçmıştır. 1990'ların ikinci yarısından günümüze değin süregelen Anadolu'nun iç bölgelerindeki Roma Dönemi kırsal yerleşimlerine ait başlıca arkeolojik çalışmalar arasında Sagalassos kırsalı (Kaptijn/Waelkens/Poblome 2014), Amorium çevresindeki incelemeler (C. S. Lightfoot ve ekibi), Tavium çevresi araştırmaları (Strobel/Gerber 1999, vd.), Konya Ovası Yüzey Araştırmaları Projesi (Baird 2004), Germia ve yakın çevresi araştırması (Niewöhner v.d. 2013), Gordion ve çevresi incelemeleri (B. Rose ve ekibi), Pessinus kenti ve çevresi, Karia Aphrodisias'ı ile chorası (Ratté/De Staebler 2012) ve en batıdaki Pergamon kırsalı araştırmaları (Zimmermann 2009) sayılabilir. Ayrıca S. Mitchell'in 1993 yılında yayımladığı iki ciltlik "Anatolia" adlı monografi kent-kırsal ilişkilerine bazı yeni boyutlar kazandırmıştır.

Bu bildirinin çalışma alanını ise Gümüşhane İli oluşturur. Roma Dönemi'nde bu bölge büyük bir eyaletin kuzeydoğu kesimini oluşturmaktadır. Ancak bölge bir geçiş bölgesi olarak Orta Anadolu ve Doğu Anadolu Bölgeleri ile komşudur. Bölgenin Roma Dönemi arkeolojisi 1980'li yıllardan daha çok epigrafik keşif gezileri sırasında irdelenmiştir.

Hellenistik, Roma ve Erken Bizans Dönemlerinde bölge kırsal yerleşimler ve nekropollerle doludur. Bölgede Satala gibi büyük kentler azdır ve bölge nüfusu bu kırsal yerleşimlerde toplanmıştır. Gümüşhane ve yakın çevresinde yer alan bazı Roma yerleşimlerinin lokalizasyonları uzun süre tartışılmış ve son 20 yılda da çözülmüş gibi görülmektedir. Bu kırsal yerleşimlere ilişkin olarak Roma Dönemi'nde saygı gören bazı kültürler irdelenmiştir. Bu yörede büyük kentlerin sayıca azlığı, taş mimari yerine kerpiç mimarinin öne çıkmış olması kırsal arkeolojinin yapı taşlarını etkileyen diğer başlıca etkenlerdendir. Antik yol güzergahlarından etkilendiği anlaşılan bölgedeki yerleşim düzeni bölgedeki kent-kırsal ilişkisine de bir biçimlendirme getirmiştir. Ayrıca Kelkit Çayı'nın bölgedeki kırsal yerleşimlerin dağılımı ile ilgili çok belirgin bir etkisi vardır. Bölgedeki Roma Dönemi mimarisi korunamamıştır. Var olan taş mimari öğeleri daha ziyade savunma yapıları, mezar ya da tapınak mimarisi ile ilintilidir. Taş cinsi olarak yerel mermerler kullanılmıştır. Bizans Dönemi ile beraber bölgede mermer mimari öge kullanımı çeşitlenmiştir. Bu durumu özellikle kilise mimarisinde yoğunlaşmış olarak görmekteyiz. Bölgede mezarlık alanlarını özellikle kırsal kesimlerde daha yoğun olduğu görülmektedir. Mezar anıtları, özellikle steller, bölgenin en önemli epigrafik verilerini teşkil etmektedirler. Dolayısıyla epigrafik veriler bu kırsalda yoğunlaşan mezarlıklarda gömülmüş toplulukların ve bireylerin hayatlarını içerir. Onomastik olarak bakıldığında, bölgenin kırsalında belki de höyüklerde iskanlarını sürdürmüş olan ve yerel isimleri kullanan toplulukların var olduğunu görmekteyiz. Gümüşhane'deki Roma Dönemi mezar anıtlarının çoğu ikonografik anlamda da tumulus geleneği içindedir. Erken Bizans Dönemi ile beraber bölge tarımın yoğunlaştığı bir yer haline alır. Bölgenin Erken Bizans Dönemi'nde kent merkezlerindeki dini yapılarla, kırsal kesimlerdeki dini yapılar arasında bazı farklılıklar var olduğu izlenimini edindik.

Bu bildiride yanıtlanacak başlıca sorular şunlardır: bölgedeki kırsal yerleşimlerle kentler arasındaki yerleşimsel, arkeolojik, tarihi coğrafya ve tarihi ilişkileri ile Roma Dönemi yerleşimlerin gelişimleri ve bu gelişimlerdeki kent-kırsal ilişkileri.

Anahtar Kelimeler: Gümüşhane, Kuzey Anadolu Bölgesi, Roma Dönemi arkeolojisi, Eskiçağ tarihi.

ÖZBEKİSTAN'DA BULUNAN AHMED ZİYAÜDDİN GÜMÜŞHANEVİ'NİN İLMİ MİRASI

Doç. Dr. Sherzodhon Mahmudov
Fergana Politeknik Üniversitesi
Tarih Bölümü

Maveraünnehir’de neş u nema bulan Nakşibendilik tarikatının Anadolu’daki önemli temsilcilerinden olan Ahmed Ziyaüddin Gümüşhanevi hazretleri Türkistan mıntıkasında malum ve meşhurdur. Nitekim onun eserlerinin bazı matbu nüshaları

Özbekistan Bilimler Akademisi Biruni Şarkşinaslık Enstitüsü’nün yazma eserler hazinesinde yer almaktadır.

İncelememizde tespit edebildiğimiz kadarıyla Ahmed Ziyaüddin Gümüşhanevi’nin İstanbul, Kazan ve Mısır’da basılan eserlerinin 14 adet nüshası adı geçen yazma eserler hazinesinde bulunmaktadır.

Bunların arasında en hacimli eseri 1876-1877 senelerinde Mısır’da neşredilmiş olup “Levami ul-ukul şerh-i Ramuz u-ehadis” eseridir.

Yine aynı kitap hazinesinde İstanbul’da 1880 yılında basılan “Mecmuat ul-ahzap”, 1909’da basılan “Vesile tul-necat” ile “Necat ul-gafilin”, Kazan’da basılan “Ramuz ul-ehadis” ve “Necat ul-gafilin” eserlerinin, 1889’da basılan “Ramuz ul-ehadis” eserlerinin de matbu nüshalarını görebiliriz.

Şu da ilginç ki, Ahmed Ziyaüddin Gümüşhanevi’nin yukarıda zikredilen eserlerinin bazıları bilim adamının hayatta olduğu dönemde Türkistan diyatına getirilmiş ve medreselerde ders kitabı olarak okutulmuştur.

Biz, bildiride Ahmed Ziyaüddin Gümüşhanevi eserlerinin yukarıda bahsedilen nüshaları hakkında geniş bilgiler vereceğiz.

Anahtar Kelimeler: Ahmed Ziyaüddin Gümüşhanevi, Eserleri, Özbekistan Bilimler Akademisi Biruni Şarkşinaslık Enstitüsü

CUMHURİYETİN İLK YILLARINDA GÜMÜŞHANE’NİN İKTİSADİ DURUMU (1923-1938)

Arş. Gör. Nazlı MÜRZİOĞLU

Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Fen Edebiyat Fakültesi

Tarih Bölümü

Osmanlı Devleti’nden Türkiye Cumhuriyeti’ne iktisadi sahada pek de iyi bir miras kalmamıştı. 1923 yılı itibariyle insan gücü, sanayi, tarım, dış borçlar, ulaşım, üretim gibi iktisadi hayatın belli başlı parametrelerinde rakamlar hiç de iç açıcı değildi. Genç Cumhuriyet kazanılan askeri zaferi iktisadi zaferle taçlandırmak niyetiyle yola çıkmış ve Cumhuriyetin 15. Yılında dikkate değer bir ilerleme göstermiştir. Bu bildiride ülkedeki gelişmelerle paralel biçimde Gümüşhane yerelinde iktisadi sahada mevcut durum ve gelişim seyri ortaya konulmaya çalışılacaktır. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi ve istatistiksel veriler bildirini ana kaynağı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Gümüşhane, Ekonomi, Tarım, Sanayi.

TEREKE KAYITLARINA GÖRE GÜMÜŞHANELİ KADINLARIN GİYİM KUŞAM KÜLTÜRÜ

Yrd. Doç. Dr. Gülser OĞUZ

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Tarih Bölümü

Yasemin AKTAŞ

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Tarih Bölümü

Bir toplumun, bölgenin, şehrin benimsediği kültür çeşitli unsurlardan oluşur. Bu unsurların birinin olmaması oluşan halkanın açıklanmasında önemli eksiklik bırakır. Aynı zamanda bir kültürün oluşmasında etkili olan bazı koşulların varlığı söz konusudur. Mesela dini aidiyet, coğrafi koşullar, iklim şartları ver ırk gibi. Kültürün bir parçası olan giyim kuşam da belirtilen bu koşullardan etkilenir. Bu bağlamda geçmişte kişilerin giyim unsurlarının nelerden oluştuğu merak edilir bir durumdur. Bunu incelemenin bir yolu da ‘tereke kayıtlarıdır’. Zira tereke kayıtları bir kişinin öldükten sonra geride bıraktığı bütün mal varlığını içerir. Bu anlamda giyim kuşam anlamında veriler içerdiği de bilinmektedir. Dolayısıyla bu kayıtlar Osmanlı toplumun ve kültür tarihini inceleyen araştırmacılar için önemli veriler sunmaktadır.

Bu çalışmanın yapılabilmesi için de Başbakanlık Osmanlı Arşivi’nde yer alan yer bilgisi 5157 olarak belirtilen Gümüşhane Şeriye Sicil Defteri kullanılacaktır. Bu defterin içinde dağınık halde tereke kayıtları kullanılacaktır. Bu kayıtlardan yeter oranda örnek veriler seçilerek veriler incelenecektir. Bu sayede defterde bulunan kayıtlar vasıtasıyla Gümüşhane tarihindeki bir kesite dair kadın giyimi hakkında fikir sahibi olunabilecektir. Böylece Gümüşhane kültür tarihine katkı sağlanabilmesi umulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tereke Kaydı, Gümüşhane, Kadın Giyimi.

COĞRAFÎ VE TURİSTİK ÖZELLİKLERİ AÇISINDAN TOMARA ŞELELESİ

Yrd. Doç. Dr. Fatih ORHAN
Erzincan Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Coğrafya Bölümü

Prof. Dr. Hayati DOĞANAY
Atatürk Üniversitesi
Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi
Coğrafya Öğretmenliği Bölümü

Çeşitli jeolojik ve jeomorfolojik faktörlere bağlı olarak oluşan şelaleler, turistik açıdan da önem arz etmektedirler. Şelaleler ilginç birer doğa harikası olup, amaca uygun alt yapı yatırımlarının gerçekleştirilmesi ve tanıtılmaları kaydıyla birer turistik çekim merkezi olabilmektedirler.

Ülkemizin birçok yerinde benzer özelliklere sahip şelaleler bulunmaktadır. Ancak bunların sadece bir kısmı, turistik faaliyetler açısından bir destinasyon merkezi olabilmiş, iç ve dış turizme hizmet eder bir yapıya kavuşmuştur. Diğer bir kısmı ise, yerel ölçekte kalmış olup, ancak yakın çevresine hitap etmektedir. Nitekim bir şelale ve çevresinin turistik veya rekreasyonel değeri, fiziki ve beşeri çevre özelliklerine göre gelişmekle birlikte, bu bakımdan ulaşım, çevre düzenlemesi gibi alt yapı yatırımları ile tanıtımının sağlanması da oldukça önemlidir.

Çalışmamızda Gümüşhane'nin Şiran ilçesi sınırları içerisinde yer alan Tomara şelalesi, turistik ve rekreasyonel potansiyeli açısından değerlendirilmiştir. Yaklaşık 20-25 yıl önce gerçekleştirmiş olduğumuz gözlem sonuçları ile günümüzdeki durumu kıyaslama yoluna gidilmiştir. Bu bağlamda özellikle son birkaç yıl içerisinde şelale ve çevresinde gerçekleştirilen yatırımların önemli boyutlarda olduğu ve gelen ziyaretçilere iyi düzeyde hizmet edebileceği görülmüştür. Bununla birlikte saha ile ilgili bazı kullanış önerileri de getirilmiş ve özellikle tanıtımına ağırlık verilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Tomara Şelalesi, Turistik Çekicilik, Rekreasyon, Şiran, Gümüşhane.

GELENEKSEL EL SANATLARI KAPSAMINDA GÜMÜŞHANE DÖLEK KÖYÜ'NDE “*GUDUCULUK*”

Öğr. Gör. Murat ÖDEMİŞ
Gümüşhane Üniversitesi
Turizm Fakültesi

Yrd. Doç. Dr. İsmail ÇALIK
Gümüşhane Üniversitesi
Turizm Fakültesi

Geleneksel el sanatları toplumun yaşam biçimi, değerleri, alışkanlıkları ve diğer kültürel kodları hakkında fikir veren halk kültürü unsurlarıdır. Geleneksel el sanatlarının korunması ve gelecek nesillere ulaştırılmasını engel olan genel anlamda ve ilgili coğrafya düzeyinde bazı sorun alanları bulunmaktadır. Turizm, sürdürülebilir turizm kriterlerine uyulduğu ölçüde bölgelerin el sanatları unsurlarının korunmasına ve ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel fayda sağlanmasına katkıda bulunur. Bu çalışmada Gümüşhane ili, Dölek Köyü'nde uzun yıllardır insanların geçim kaynağı olan “*guduculuk*” (çömlekçilik) el sanatının mevcut durumunun ve turizmin bu değerlerin korunmasındaki rolünün gudu ustalarının bakış açıları ile anlatılması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda Dölek Köyü'nde geçmişte “*guduculuk*” mesleğini yürüten veya halen mesleğe devam eden el sanatı ustaları ile yarı yapılandırılmış mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Görüşme metinleri tematik kategorilere ayrılarak içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda “*guduculuk*” mesleğine daha çok kadınların ilgi gösterdiği, guduların üretiminde, satışında, hammaddenin elde edilmesinde, el sanatının gelecek nesillere aktarılmasında ve korunmasında önemli problemlerin bulunduğu belirtilmelidir.

Anahtar sözcükler: El Sanatları, Sürdürülebilir Turizm, Gümüşhane, Dölek.

GÜMÜŞHANE YEREL BASINININ YAPISI VE BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ EKSENLİ GELECEĞİ

Yrd. Doç. Dr. Ali ÖZCAN
Gümüşhane Üniversitesi
İletişim Fakültesi
Gazetecilik Bölümü

Bu çalışmada; demokratikleşme, çeşitlilik ve temsil boyutuyla önemli bir inceleme alanı olarak yerel basın, bilişim ve enformasyon teknolojileri dolayımı küresel iletişim ortamında kendilerini nasıl konumlandıkları ve geleceğe dönük projeksiyonları tartışılacaktır. Çalışmada, örneklem olarak Gümüşhane yerel basını incelenecektir. Gümüşhane yerel basınının Osmanlı'dan Cumhuriyete tarihsel serüveni ve bugünkü mevcut durumu üzerinden kendi yapısından ortaya çıkan ve dış kaynaklı sorunları ele alınacak, çözüme dönük öneriler sunulacaktır. Bilişim ve enformasyon teknolojileri temelli yeni medya uygulamalarının yerel basına sunmuş olduğu fırsatların/avantajların neler olduğu, bu uygulamaların Gümüşhane yerel basını için ifade ettiği anlam basın temsilcileriyle yapılacak derinlemesine görüşmelerle irdelenecektir. Çünkü bilişim ve enformasyon teknolojileriyle birlikte zaman ve uzamın sınırlarının ortadan kalkması, medyadaki dönüşümün ötesinde yerel basının belirleyici özelliği olarak coğrafi kısıtlılığı yok ederek yerellik algısını dönüştürmüştür. Bu noktadan hareketle Gümüşhane yerel basınının yeni iletişim ortamında yerelliği ne derece önemsediyi ve yansıttığı sorusuna da cevap aranacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yerel Basın, Gümüşhane, Yeni İletişim Teknolojileri, Yerellik.

I. VE II. DÖNEM TBMM'DEKİ GÜMÜŞHANE MİLLETVEKİLLERİ VE YAPTIKLARI ÇALIŞMALAR

Yrd. Doç. Dr. Selim ÖZCAN

Amasya Üniversitesi
Eğitim Fakültesi

Milli Mücadeleyi başarıyla gerçekleştiren ve yeni Türk Devleti'ni kuran I. Dönem TBMM 23 Nisan 1920'de Ankara'da açılmış ve 1920–1923 yılları arasında çalışmalarını yürütmüştür. Nüfus oranlarının dikkate alınmayarak her sancaktan 5 milletvekilinin seçilmesi esasına göre belirlenen I. TBMM'de Gümüşhane'yi kapatılan Meclisi-i Mebusan'dan gelen bir üyenin de katılımıyla 6 milletvekili temsil etmiştir. Olağanüstü yetkilerle çalışmalara başlayan I. TBMM milletvekilleri, başta eğitim ve fikri yapıları olmak üzere her bakımdan farklılıklar arz etmesine rağmen tek amaçları vatanın ve milletin bağımsızlığı için sonuna kadar mücadele etmek olmuştur.

1923–1927 yılları arasında faaliyet gösteren ve yeni Türk Devleti'nin sosyal, siyasal ve kültürel yapısının şekillenmesi yolunda önemli inkılâplara imza atan II. Dönem TBMM için ise Gümüşhane'den 4 milletvekili seçilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti tarihinde bu iki meclisin ortaya koyduğu çalışmaları kadar her iki meclisi oluşturan milletvekillerinin kimliği ve çalışmaları da bütünü tamamlayan parçalar adına bilinmesi gereken önemli bir husustur. Bizde bu amaçla bildirimizde; bir milleti millet yapan istiklal, birlik beraberlik ve bütünlük gibi değerlere son derece güç şartlar altında sahip çıkan I. ve II. dönem milletvekilleri arasında yer alan Gümüşhane milletvekillerini tanımak, anlamak ve anlatıp genç nesillerin referans kaynağı olarak almalarına yardımcı olmak olacaktır.

Anahtar Kelimeler: TBMM, Gümüşhane, Milletvekili, I ve II. Dönem.

GÜMÜŞHANE’DE DİN EĞİTİMİNİN NİCELİK VE NİTELİĞİ ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

Yrd. Doç. Dr. Fatih ÖZKAN

Gümüşhane Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi
Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü

Arş. Gör. İlyas ALTUNER

İğdır Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi
Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü

Günümüz toplumlarında hızlı bir değişim ve dönüşümler yaşanmaktadır. Bu durum, toplumsal hayatın her katmanına ilişkin yeni politikalar üretmeyi gerekli kılmaktadır. Buradan hareketle Türkiye’deki toplumsal yapıyı etkileyen önemli öğelerden eğitim ve eğitimin bir alt dalı olan din eğitimi, üzerinde ciddi çalışmaların ve analizlerin yapılmasını hak etmektedir. Türkiye’de din eğitimi sahasında yaşanmış olan hızlı değişim ve dönüşümler, bu alanda hizmet veren kişi ve kurumların nitelik ve nicelik bakımından ele alınmasını gerekli kılmaktadır.

Bu çalışma, Gümüşhane örneğinde, toplumun manevi gelişimini üstlenmiş olan din eğitimi kurumlarının ve bunların aktörlerinin yürüttükleri din eğitimi süreçlerini birçok bakımdan ele almayı amaçlamaktadır. Özellikle son on beş yılda Gümüşhane’deki din eğitiminin değişim ve gelişim süreçlerini ilk, orta ve yükseköğretim düzeyinde incelemeyi konu almaktadır.

Gümüşhane’de, insanların din eğitimi sahasındaki ilgilerinin, ihtiyaçlarının ve beklentilerinin araştırılması öncelikli olarak ele alacağımız konular arasındadır. Yine özellikle yeni nesillerin dinî eğitiminde önemli rol oynayan anne-babaların dinî eğitim düzeyleri, üzerinde çalışılması gereken öncelikli konular arasındadır. Zira çocuklar ve gençler ilk dini ve ahlaki değerleri aile içinde edinmektedirler ve ailenin çocukların din eğitiminde karşılaştığı sorunlar ve bunlara ilişkin çözüm yöntemleri, yine bu çalışmada ele alınacaktır.

Özellikle 2012 yılı Türkiye’de din eğitimi alanında önemli gelişmelerin gerçekleştiği bir sene olmuştur. Bu tarihte, eğitim sisteminin yeniden derecelendirilmesinin yanı sıra seçmeli din derslerine yeni programda yer verilmiştir. Yeni eğitim sisteminde yer alan derslerin Gümüşhane kamuoyundaki beklentileri ne ölçüde karşıladığı da hususi olarak incelenip değerlendirmeyi gerektirmektedir. Yine bu bildiride, programa konulan seçmeli din derslerinin uygulama biçimleri, sunduğu imkânlar ve bu süreçte yaşanan sorunlar detaylı olarak analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Gümüşhane, Eğitim, Din Eğitimi

KAMİL AKDİK'İN TÜRK VAKIF HAT SANATLARI MÜZESİ'NDE BULUNAN HAT LEVHALARI

Dr. Zübeyde Cihan ÖZSAYINER
Vakıflar Genel Müdürlüğü

Kamil Akdik Gümüşhane Merkez Mescitli köyünden olan bir aileye mensup olması nedeni ile bildiri konusu edilmiştir. Kamil Akdik'in mimari eserler üzerinde yazmış olduğu yazıları olduğu gibi, bir çok hat levhalarına da imza atmıştır.

Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesi koleksiyonunda yer alan hat levhaları arasında Kamil Akdik tarafından 20. yüzyılda yazılmış hat levhaları bulunmaktadır.. Envanter numaraları: 174, 363, 365, 366 olan dört adet hat levhası, 45x35 cm ebatlarındadır.

Bu hat levhaları, beyaz renkli zemin üzerine , siyah is mürekkebi kullanılarak, istifli celi sülüs hat ile yazılmıştır. Yazıların etraflarını çeviren cetveller ile bunların dış kısımlarındaki alanlarda (battal, bülbül yuvası) ebru kullanılmıştır. Yazıların metinleri seçme Hadis-i Şerif'lerden oluşmaktadır.

Kamil Akdik imzasını “ Kamil “ olarak son hat levhasına atmıştır.

Hat levhaları görseller eşliğinde sanattarihi metodolojisi kapsamında anlatılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kamil Akdik, Reisülhattatin, Türk Vakıf hat Sanatları Müzesi,

18. YÜZYILDA GÜMÜŞHANELİ BİR MADENCİNİN TEREKESİ: ABDALZÂDE HÜSEYİN

Prof. Dr. Temel ÖZTÜRK
Karadeniz Teknik Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Tarih Bölümü

Tereke diğer adıyla muhallefât, ölenin eşyalarının kadı gözetiminde tek tek fiyat ve adediyle birlikte kaleme alındığı kayıttır. Bu kayıtlar bazı şehirlerde kadıların tuttuğu sicillere bazılarında da özel defterlere kaydedilirdi. Abdalzâde Hüseyin'in terekesinin tamamı ise Trabzon Kadı Sicilinde yer almaktadır. Tereke kayıtları toplumun her katmanındaki insanların tercihleri ve yaşam biçimleri hakkında bilgiler sunmaktadır. Bu yönleriyle tereke çalışmaları sadece iktisadî, sosyal ve kültürel tarihimize değil, biyografi araştırmalarına da katkılar sağlamaktadır. Bu noktada tereke ölen kişilerin medenî halleri ve aile yapıları yanında hayat seviyeleri ve sosyal yönleri hakkında da bilgiler sunmaktadır.

Kadı sicilinin incelenmesi sonucu oluşturulan bu çalışmada, Abdalzâde Hüseyin'in ölüm sebebini, mal varlığını ve yaşam tarzını izah etmeye çalışacağız. Bilhassa onun mal varlığı üzerinden ekonomik ve sosyal durumu, dönem içerisinde kullandığı eşyalar ve giyim-kuşamı hakkında bilgiler verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Trabzon, Kadı Sicili, Tereke, 18. Yüzyıl.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN İLK MALİYE BAKANI, GÜMÜŞHANE MİLLETVEKİLİ HASAN FEHİMİ ATAÇ (1879-1961)

Dr. Mustafa ÖZYÜREK
İğdır Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Tarih Bölümü

1879'da Gümüşhane'de doğan Hasan Fehmi Bey, Kadirbeyzade Mehmet Salim Bey'in oğludur. Gümüşhane'de başladığı ilk ve orta öğrenimini İstanbul'da tamamlamıştır. Çeşitli görevlerde bulunduktan sonra Osmanlı Mebusan Meclisi'nde 18 Nisan 1912-5 Ağustos 1912 ile 15 Şubat 1913-21 Aralık 1918 tarihleri arasında iki dönem Gümüşhane mebusluğu yapmıştır. Daha sonra Ankara'ya geçerek Mustafa Kemal Paşa'nın yanında Milli Mücadeleye katılmıştır.

Türk siyasi hayatında çok önemli bir yere sahip olan Hasa Fehmi Bey'in en önemli hizmeti kuşkusuz Milli Mücadele Dönemi'nde 19 Mayıs 1921-9 Temmuz 1922 tarihleri arasında yaptığı Maliye Vekilliğidir. Çünkü devletin kısıtlı gelirin rağmen Türk ordusunun hemen hemen bütün ihtiyaçlarını karşılamayı başarmıştır. Doğu ve Batı Orduları için iki ayrı defterdarlık kurarak subay maaşlarının düzenli olarak ödenmesini sağlamış, ayrıca Büyük Taarruzun finans kaynaklarını temin ve organize etmiştir. Hasan Fehmi Bey, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılmasından itibaren ilk sekiz dönem boyunca Gümüşhane vekilliği yapmıştır. 1 Kasım 1923-2 Ocak 1924 tarihleri arasında cumhuriyet tarihinin ilk maliye vekilliği görevinde bulunmuş, daha sonra 1924-1925 yıllarında ise Ziraat Vekilliği yapmıştır. Sonraki yıllarda anayasa, bütçe ve maliye komisyonlarında görev almış ve 1961'de vefat etmiştir.

Bildirimizi yazarken öncelikle Başbakanlık Osmanlı Arşivi ve Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi'nden yararlandık. Dönemin ulusal ve yerel basınında Hasan Fehmi Bey ile ilgili yer alan haber ve bilgileri temin ettik. Hatıratlar ve birinci elden diğer kaynakları tarayarak araştırma eserlerinden de yararlandık.

Anahtar Kelimeler: Gümüşhane, Siyaset, Maliye, Biyografi.

GÜMÜŞHANE YÖRESİNDE TÜRK KOZMOLOJİSİNİN VE ESKİ TÜRK İNANCININ İZLERİ

Rıdvan PALANCI

Gümüşhane Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Tarih Anabilim Dalı

Yrd. Doç. Dr. Merve KARAÇAY TÜRKA

Gümüşhane Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Tarih Bölümü

Bu çalışmada, Merkez Gümüşhane ve ilçelerinde eski Türk inançlarının kültürel bir belirleyici olup olmadığını ortaya koymak amaçlanmıştır. Eski çağlarda, tabiatüstü güçlere hayranlık duyulduğu, Türklerin İslamiyet’le tanışmadan önce Gök Tanrı inancına sahip olduğu ve Türkler üzerinde Şamanizm’in etkisi bilinmektedir. Bu bilgilere dayanarak, Gümüşhane’de geçmişten günümüze gelen eski Türk inanışlarının sürdürülür olup olmadığını araştırmak için nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmada, Gümüşhane yöresinde nazardan korunma yolları, ateş ve ocak kültürleri, ağaç kültü, su pınarları ve nehirler ile ilgili inanışlar ve uygulamaların yanı sıra kargalardan haber bekleme, yerin altındaki öküz ve balık, kapı eşiğine oturanın çarpılacağı veya uğursuzluğa uğrayacağı ile cenaze ve yas törenlerindeki bazı inanışlar ve uygulamalar başlıklar halinde incelenmiştir. Elde edilen verilerde; Gümüşhane yöresinde yaygın bir inanış olan nazardan korunma yöntemlerinin eski Türk inancı ile bağlantılı olduğu, Türklerdeki ateş kültürüyle alakalı ifadelerin kullanıldığı, ağaçlara ve su pınarlarına paçavra bağlama geleneğinin devam ettiği, pelit ağacının kutsal görüldüğü, suya atfedilen kutsallığın eski inançtaki Yer-Su’lara dayanmış olabileceği, karganın (gasgaranın) ötmesinden farklı anlamlar çıkarıldığı, yerin altında öküz ve balık inancının korunduğu, kapı önüne oturanın uğursuzluk getirdiğine olan inanışının devam ettiği, cenaze ve yas merasimlerinde ölü için ‘Yog’ denilen Divan-ı Lügat-it Türk’te de geçen bir törenin yapıldığı bulunmuştur. Çalışmadan elde edilen verilerin, eski Türk halklarının kültürleri ve aile yapıları ile ilgilenen, ayrıca Gümüşhane ilinin kültürel yapısını ve bu çerçevede tarihsel gelişimini araştıran konunun uzmanlarına önemli katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Eski Türk İnançları, Şamanizm, Gümüşhane.

GÜMÜŞHANE'Yİ KONU EDİKEN 2000-2015 YILLARI ARASINDA YAPILMIŞ LİSANSÜSTÜ ÇALIŞMALAR

Öğr. Gör. Olcay PALTA

Bitlis Eren Üniversitesi
Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu

Arş. Gör. Erkan DİKİCİ

Gümüşhane Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Sosyoloji Bölümü

Türkiye'deki yükseköğretim sisteminin önemli parçalarından birisi lisansüstü çalışmalardır. Üniversitelere bağlı enstitülerde öğrenim gören lisansüstü öğrencilerin bu süreçte tez hazırlama yükümlülüğü bulunmaktadır. Yüksek lisans ve doktora düzeyinde hazırlanan tezler, entelektüel bilgi birikimini geliştirmek isteyen araştırmacılar için, özgün olmak ve bilimsel bir iddia ileri sürebilmek gibi özelliklere sahiptir. Yapılan lisansüstü çalışmalar, çalışma konularına göre, üniversitelerin bünyesindeki enstitüler ve anabilim (anasanat) dallarına göre tasnif edilmektedir. Lisansüstü tezler, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK) tarafından yazarların iznine bağlı olarak erişime sunulmaktadır. Yüksek lisans ve doktora tezleri konu bakımından oldukça geniş bir yelpazeye sahiptir. Yapılan tezlerin içerisinde Türkiye'nin 81 ilini konu edinen lisansüstü çalışmalar da bulunmaktadır. Bu bağlamdan hareketle çalışmada, 2000-2015 yılları arasında, Türkiye'nin 81 ilinden birisi olan Gümüşhane üzerine yapılmış ve YÖK'ün internet sitesinde erişime sunulmuş lisansüstü çalışmalara yer verilmiştir. Çalışmanın amacı, Gümüşhane üzerine 2000-2015 yılları arasında yapılmış yüksek lisans ve doktora tezlerinin istatistiki bilgilerini sunmaktır. Böylece, Gümüşhane ile ilgili 2000-2015 yılları arasında yapılmış lisansüstü çalışmaların üniversite, enstitü, anabilim (sanat) dalı türünde tasnifi ve yapılan çalışmaların bilgilerine yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Gümüşhane, Yüksek Lisans, Doktora, Enstitü, Anabilim Dalı.

2014-2016 YILI DEMOGRAFİK VERİLER BAĞLAMINDA GÜMÜŞHANE İLİNE SOSYOLOJİK BİR BAKIŞ

Doç. Dr. Adem SAĞIR

Karabük Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Sosyoloji Bölümü

Burak BÖLÜK

Karabük Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Sosyoloji Bölümü

Toplumların temel yapıtaşlarından birisi kuşkusuz nüfustur. Nüfus toplumlar için insan kuvvetini ifade ederken, nüfusun nitelikleri ise toplumların gelişmişlik derecesini göstermektedir. Hazırlanmış olan bu çalışma böyle bir eksikliği giderme kaygısıyla bahsi geçen göstergeleri “Gümüşhane” ili örneğinde analiz etmektedir. Bu bağlamda yola çıkarak çalışma, TÜİK’in 2014-2016 yılları arasında yayınladığı demografik verilerine göre altı başlık altında Gümüşhane ilinin demografik yapısını yıllar arası karşılaştırmayla sosyolojik açıdan incelemiştir.

1. Yerleşim yeri nüfusları başlığı altında Gümüşhane ilinin toplam nüfusu, ilçe nüfusu, belde ve köy nüfusları ile belediye nüfusları ve büyükşehir belediye nüfusu incelenecektir.
2. Yaş grubuna göre nüfus başlığı altında il ve ilçe nüfusları yaş gruplarına göre değerlendirilecektir.
3. Nüfusa kayıtlı olunan il başlığı altında Gümüşhane ilinde ikamet edilen ile göre nüfusuna kayıtlı olunan il, ikamet edilen ilçeye göre nüfusa kayıtlı olunan il ve nüfusa kayıtlı olunan ile göre ikamet edilen il göstergelerine bakılacaktır. Ayrıca bu projeksiyonlar içerisinde nüfusun ilçelere göre dağılımına bakılarak hangi ilçelerde hangi illerden gelen insanların yoğunlaştığı ve kendi mahallelerini oluşturdukları olgusu analiz edilecektir.
4. Eğitim durumu başlığı altında ise Gümüşhane ilinin eğitim durumuna göre nüfusun yapısı, ve bu nüfus içerisinde okuma yazma durumuna göre ve bitirilen eğitim durumuna göre eğitim düzeyi değerlendirilecektir. Okuma yazma durumları Gümüşhane’nin toplam nüfus yapısı içerisinde yaş grubuna göre dağılımına bakılacaktır. Bitirilen eğitim düzeyi de aynı şekilde Gümüşhane’nin toplam nüfusuna göre yaş gurubuna göre değerlendirilecektir.
5. Medeni durum başlığı altında ise Gümüşhane’nin toplam nüfusu içerisinde yaş grubuna göre medeni durum istatistikleri değerlendirilecektir.
6. Son başlıkta ise Gümüşhane ilinin göç istatistikleri değerlendirilecektir. Bu bağlamda iller arası göçlerle Gümüşhane’ye gelen nüfusun net göç ve göç hızına bakılacaktır. Ayrıca hangi illerden göç aldığı ve hangi illere göç verdiği de bu başlık altında incelenecektir. Aynı başlık altında Gümüşhane’ye göç eden nüfusun yaş guruna göre aldığı göç ve Gümüşhane’nin yaş grubuna göre verdiği göç istatistiklerine bakılacaktır.

Bu bağlamda çalışmanın temel amacı, Gümüşhane ilinde yerleşme tarihi hakkında kısa açıklamalarda bulunarak ilin nüfus değişim süreci ve niteliği hakkında genel bir çerçeve oluşturmaktır.

Anahtar Kelimeler: Demografya, Sosyal Değişme, Gümüşhane, Sosyal Yapı, Demografik Yapı.

CUMHURİYET DEVRİNDE GÜMÜŞHANELİ BİR MUHALİF: ZEKİ KADİRBEYOĞLU

Prof. Dr. Fahri SAKAL
Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Tarih Bölümü

Kadimbeyoğlu Zeki Bey babası da Osmanlı Parlamantosunda bulunmuş, Gümüşhaneli elit bir aileye mensuptur. Erzurum Kongresine de katılmış, ancak burada Mustafa Kemal Paşa'nın askerlikten istifa etmesine rağmen hala general üniforması giymesine muhalefet etmiştir. Milli Mücadele sırasında kendi imkanları ile silah alıp halka dağıtarak, güçsüzlere yardımlar yaparak Gümüşhane'ye ve Gümüşhanelilere büyük yardımları olmuştur.

I.TBMM'de mebus olarak bulunmuş, II. Meclis için yapılacak seçimlere onu sokmamak istemişler, ancak halk onu istediği için özellikle onun ismi bulunmayan listeyi oylamak istememiş ve böyle bir demokratik direnme göstermişlerdir. Sonunda 2.Meclise girmiş, ancak sonraki meclisler için seçime sokulmadığı gibi ne siyaset ne de ticaret yapmasına izin verilmemiştir. Yaşlandığı esnada evinin önünde polislerin beklediğini öğrenen Atatürk'ün emriyle polis takibinden ancak kurtulabilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kadimbeyoğlu, Muhalif, Cumhuriyet, Gümüşhane, Polis Takibi.

KORUYUCU BEZEMELERDEN BİR KAÇ ÖRNEK VE GÜMÜŞHANE DOKUMALIRINDAKİ KULLANIM YERİ

Yrd. Doç. Dr. Nuran SAY
Gazi Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü

Ön Türkler; Altay Dağlarının kuzeyi ile Sayan Dağlarının güney batısı arasındaki bölgede yaşamışlardır. Tek kadınla evlilik yapmış, çekirdek aile düzeninde, kadın erkek eşitliğini önemsemişlerdir. Özgür irade sahibi olduğu düşünülen bu insanlar, hayvancılık yanı sıra tarımla gıdalarını üreten, bireysel haklılık kuralları olan, özel mülkiyet ve ülkesi bulunan bir millettir. Gök Tengiri inancını kabullenmiş, tabiata saygılı kişiler, doğal olan malzemelerle dokuyup ürettikleri, giyim kuşamlarını doğumdan ölüme kullanmayı tercih etmişler. Yünü keçeleştirerek oluşturdukları topak çadırın içini de aynı malzemelerle; zenginlik, süsleme, soğuk, sıcak, inanç, korunma, konfor sağlama gibi amaçlarla, döşemişlerdir. Silindir şeklinde kümbetli çadırların evreni temsil ettiğine inanmışlardır. Onlara göre kapısı doğu yönünde, olan çadırın gövdesi yeryüzüne, kubbesi ise gökyüzüne, Tengiriye açılan kapıdır. Yani, yaşadıkları mekânı kutsallaştırmışlardır. Kaldı ki, Tengiri inancına göre tüm canlılar ışık, enerji, güç, bilgi ile yaratılmışlardır. Koruyucu özellik taşıyan, paylaşılabilen enerjinin yansıttığı ışın bütününe, iye (ee) halk arasında, Işınların yüklü olduğuna inandıkları malzemelere de İyelik denir. Işın iyelerden ruh doğar. Ruh bedeni diriltilir. Bu yüzden olsa gerek İnsanlar; İyeliklerin, ebediyete geçen yakınlarının ruhlarını taşıdığına da inanır. Yani iyeliklerin, kötülükleri engelleyici özellikleri vardır. Her boyun kendine özgü negatif enerjiyi yok eden bezemeleri, üzerinde taşıyan iyelik dokuması bulunmaktadır. Sıklıkla görülen bezemeler ise, kurt, göz, kam, zararlı böcek tasvirleri yanı sıra boy tamgalarını içermektedir.

Anahtar Kelimeler: Bezeme, Dokuma, İyelik, Koruma, Boy.

OSMANLI DEVLETİ DÖNEMİNDE ŞİRAN ÇEVRESİNDE YAŞANAN EŞKİYALIK OLAYLARI (1760-1918)

Yrd. Doç. Dr. Kemal SAYLAN
Gümüşhane Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Tarih Bölümü

Daha çok devletlerin toplumsal ve ekonomik çöküşlerinin beraberinde getirdiği olaylar olarak ifade edilen eşkıyalık faaliyetlerine tüm Anadolu coğrafyasında rastlandığı görülmektedir. Değişik nedenlerle yurtlarını terk edenlerin ülke sınırları dışına çıkamaması sonucu kanun kaçağı konumuna düşmeleri ve gibi insanların bir araya gelerek çeteler oluşturmaları eşkıyalık olaylarının artmasına neden olmaktadır.

Toplumsal ve ekonomik unsurlar Şiran Kazası ve çevresinde eşkıyalık olaylarının yaşanmasında kuşkusuz önemli bir paya sahiptir. Ancak bölgede meydana gelen eşkıyalık faaliyetlerinin sebeplerinin daha çok idari taksimattaki boşluklar ile hükümetin uygulamalarındaki yanlışlardan kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Ayrıca bölgenin fiziki özelliklerinin de bu isyanların çıkmasında etkili olduğu görülmektedir. Gülfetoğulları örneğinde olduğu gibi bölgedeki bazı nüfuzlu ailelerin bu isyanlardan zaman zaman başrol oynadığını belirtmekte fayda bulunmaktadır.

Bu çalışma; 1760-1918 yılları arasında Şiran ve çevresinde yaşanan eşkıyalık olaylarını ihtiva etmektedir. Çalışmada bölgedeki eşkıyalık olaylarının sebepleri, seyri ve bölge açısından sonuçları üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Gümüşhane, Şiran, Eşkıyalık.

GÜMÜŞHANE VE UKRAYNA MASALLARINDA MOTİFLER VE FORMEL UNSURLAR KARŞILAŞTIRILMASI

Dr. Nadiya SENÇİLO
Milli Havacılık Üniversitesi
Beşeri Bilimler Enstitüsü
Ukrayna Dili ve Kültürü Bölümü

Her halkın kendisine özgü zihniyeti ve dünyaya bakış ve inanç sistemi vardır. Birbirinden uzak bölgelerde yaşayan etnik gruplarının gelenekleri, folklor bileşeninde ve özellikle masallarında kendini gösterir. Farklı ulusların folklorlarında benzer masal temalarının mevcudiyeti, halkları birbirine yaklaştırır ve daha geniş bilimsel araştırmalara kapı aralar. Folklor ve özellikle masal metinleri, Türk ve Ukrayna halklarının karşılaştırmalı çalışmalarının yapılması için değerli bir malzemedir. İki ülke masallarının arketipsel sembolizm bağlamında incelenmesi ve bu inceleme sonrasında halkın bilincinin, değer sisteminin, kuşaktan kuşağa geçen işaretleme ve kodlama sisteminin ortaya konulabilmesi açısından son derece önemlidir.

Gümüşhane masalları ve Ukrayna masallarının ana temalarının üslup açısından yapılan analizi sayesinde, masal türünün Türk ve Ukrayna masallarında bir dönüşüm gerçekleşerek ulusal karakterin arketipleri ve kalıplaşmış unsurları takip edilebilir. Masal teması, sadece masal tanımının bir yapısal birimi değil fakat ulusal bilincin bir parçası olarak önem taşır. Bu çalışmada Gümüşhane ve Ukrayna masalları; motifleri, temaları, formel unsurları ve arketipsel sembolizm bağlamında değerlendirilmesi yapılarak ortak ve farklı olan unsurlara dikkat çekilecektir. Masalların evrensel olduğu göz önüne alındığında iki ülkenin masallarında birçok unsurun ortak niteliğe sahip olduğu görülecektir. Bu bildiride, Gümüşhane ve Ukrayna masalları motifler ve formel unsurlar bakımından karşılaştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Masal, Motif, Formel Unsurlar, Gümüşhane, Ukrayna.

ATALARIN RUHUNDAN MİRAS KALAN BİR KÜLTÜR GENETİĞİ: GÜMÜŞHANE HALK MASALLARINDA MİZAH VE İRÖNİ

Vedat ŞEN

Erzurum Teknik Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Sözlü kültürümüzün en önemli ürünlerinden biri masallardır. Atalardan miras kalan ve dilden dile aktararak günümüze kadar gelen masallar, halkbilimciler ve psikologlar tarafından çeşitli şekillerde incelenmiştir. Kalıpları belli bir düzene göre oluşturulan bu türlerde bir milletin veya bir yörenin kültürünü, ağız özelliklerini, gelenek ve göreneklerini görmek mümkündür. Bu şekilde masalları değerlendirecek olursak “Gümüşhane Halk Masalları” bizlere bir örnek teşkil etmektedir. Gümüşhane ili ve çevresinden derlenen masallar arasında Gümüşhane’nin kültür, gelenek ve göreneklerini görmek mümkündür. Bizlerde çalışmamızda bu kültür içerisinde çıkan insanların keskin zekası ile oluşturdukları mizahi söylemleri ele alacağız. Dönemlerin zihniyeti içerisinde farklılık gösteren ve ders amacı güden mizahi sözler veya hareketler, Gümüşhane Halk Masalları içerisinde de kendine yer bulmuştur. Bu konunun tespiti yanında masallar içerisindeki ironi içeren sözleri de bu konu çerçevesinde değerlendireceğiz. Ayrıca mizah ve ironi kavramlarının kullanılış gayeleri ile ulaşmak istediği hedeflere de kısaca değinilecektir. Bu açıdan bir çalışma daha önce yapılmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Sözlü Kültür, Gümüşhane Halk Masalları, Mizah, İroni.

ŞİRANLI BİLİNMEYEN BİR GÖNÜL ERİ: SÂLİH EFENDİ’NİN HAYATI VE DEH-ÇERÂĞ-I İSLÂM ADLI ESERİ

Prof. Dr. Selami ŞİMŞEK

Gümüşhane Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi

Arş. Gör. Ahmet VURAL

Gümüşhane Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi

Tarihi süreç içerisinde Gümüşhane ve çevresinde çok sayıda âlim, mutasavvıf, şair ve bestekâr yetişmiş veya bu coğrafyada hizmet etmiştir. Gümüşhane’nin manevî, ilmî ve edebî hayatına canlılık ve değer katan insanların biyografisi, şahsiyetleri ve eserleri hakkında halkın ve yeni kuşakların bilgilendirilmesi, bu konularda yeni bilgi ve belgelere ulaşılarak istifadeye sunulması önem arz etmektedir.

Bu minval üzere çalışmamızda, Gümüşhane topraklarında doğan ancak unutulmaya yüz tutmuş bir gönül eri olan Şiranlı Salih Efendi’nin biyografisi ve eserleri hakkında bilgi verilerek gelecek kuşaklara aktarılması hedeflenmektedir.

Sâlih Efendi, XIX. asrın sonlarında Şiran’ın Kozağaç Köyü’nde dünyaya gelmiş bir zattır. Babasının adı Derviş Mustafa, dedesinin adı Muhammed’dir. Sâlih Efendi, tasavvuf ehli ve âlim bir soydan gelmektedir. Kendisi Nakşibendiyye yoluna mensuptur.

Sâlih Efendi’nin Marmara Üniversitesi Kütüphanesi’nde ulaşabildiğimiz *Deh-Çerâğ-ı İslâm* adlı bir eseri mevcuttur. Bu eserini 1330-32 (1913-1915) yılları arasında kaleme almıştır. On bâb üzere tertip ettiği eserinde dinî, ahlakî ve tasavvufî konulara değinmiştir.

I. Uluslararası Gümüşhane Sempozyumu vasıtasıyla bu tebliğde, imkân nispetinde Şiranlı Sâlih Efendi’nin hayatı hakkında bilgi verilecektir. Ayrıca *Deh-Çerâğ-ı İslâm* adlı eserinin muhtevası göz önüne alınarak Sâlih Efendi’nin görüşleri sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sâlih Efendi, Deh-Çerâğ-ı İslâm, Şiran, Tasavvuf.

AHMED ZİYAEDDİN GÜMÜŞHANEVİ’NİN EDEBİ VE TASAVVUFİ CAMİADAKİ ETKİSİ

Yrd. Doç. Dr. Lokman TAŞKESENLİOĞLU

Giresun Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Türkçe Eğitimi Bölümü

19. yüzyılın ilmi ve tasavvufi dünyasının en önemli şahsiyetlerinden biri de şüphesiz Ahmet Ziyaeddin Gümüşhanevi’dir. Döneminde ve sonrasında başta Cami’ul Usûl olmak üzere din ve tasavvuf konularında oluşturduğu eserleri ile pek çok önemli şahsiyete yol göstermiş, sadece dâhil olduğu Nakşî-Halidî kolunun değil tarikat ehli bütün şahsiyetlerin gönüllerini fethetmiş ve saygısını kazanmıştır. Ayrıca İstanbul’daki meşhur tekkesinde onlarca mürid yetiştirmiş, dönemin önemli dini eğitim merkezlerinden biri haline gelmiştir.

Bu çalışmada Gümüşhane’nin yetiştirdiği en önemli isimlerden biri olan Ahmed Ziyaeddin Gümüşhanevi’nin edebi ve tasavvufi dünyadaki etkisi araştırılacak; Ömer Ziyaeddin Dağıstani ve Fevzi Efendi gibi Gümüşhanevi ekolünde yetişen şair kimlikli mutasavvıflar ele alınarak edebi kişilikleri ve eserleri hakkında bilgi verilecektir. Bununla birlikte onun yolundan giden Abdülaziz Bekkine, Feriâd Efendi, Feyzi Efendi, İsmail Necati Efendi, Zeynullah Resuli gibi büyük mutasavvıflar da ele alınacak, yüzyılımızın değerleri şahsiyetlerinden Mehmet Fehmi Ülgener, Mehmet Zahit Kotku ve Nurettin Topçu gibi Gümüşhanevi’nin eserleri ve fikirleriyle yetişen büyük âlimlere de bu yönleriyle yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Ahmed Ziyaeddin Gümüşhanevi, 19. Yüzyıl, Edebiyat ve Tasavvuf Hayatı.

MODERN KÜLTÜR VE HIZLI KENTLEŞMENİN ETKİSİ ALTINDA TAŞRA'YI HATIRLAMAK: GÜMÜŞHANE NEREYE GİDİYOR?

Yrd. Doç. Dr. Sertaç Timur DEMİR

Gümüşhane Üniversitesi

İletişim Fakültesi

Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü

Türkiye son yıllarda oldukça hızlı bir şekilde değişime uğramakta ve bu durum en çok kentlerin silüetlerini ve kültür deneyimlerini etkilemektedir. Bu noktada, genişlemek, gelişmek, ilerlemek gibi kavramlar bir mutlak olarak olumlanmakta; sonra da hız ve haz çağının kültürel ve mekânsal miras ve gelenek üzerindeki aşındırıcı etkisi bir şekilde göz ardı edilmektedir. Bu algılamada taşra bağnazlığı, körelmeyi ve durağanlığı ifade ederken; kent ise çeşitliliğe, dinamizme ve ideal yaşam biçimine gönderme yapmaktadır. Oysa taşra içe dönmenin, yaradılışı duyumsamanın ve bakir hikâyelerin evi; kent ise, Simmel'in ve birçok sosyal bilimcinin öne sürdüğü gibi bıkkınlığın, kayıtsızlığın ve tiksintinin mekânı olarak okunabilir, belki de okunmalıdır. Nitekim Türkiye, Gümüşhane'de olduğu gibi, mazisi toprağına sinmiş bir coğrafyadır. Betonlaşma gibi bu toprak üzerindeki her türlü modernize proje sosyolojik anlamda ölümcül olabilmektedir. Bu nedenle bu bildiri Gümüşhane'nin ve Gümüşhane gibi tüm taşraların modern standartlara göre büyümesini, gelişmesini, zenginleşmesini hem mekânsal hem de kültürel bir yıkım olarak tartışmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Taşra, Kültür, Kentleşme, Değişim, Gümüşhane.

CUMHURİYET DÖNEMİ GÜMÜŞHANE’NİN DEMOGRAFİK YAPISI

Yrd. Doç. Dr. İlyas TOPÇU

Kafkas Üniversitesi

İktisadi İdari Bilimler Fakültesi

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü

Ülkeler yüzyıllar öncesinde nüfusun sayısal olarak fazlalığını güçlü olmak için gerekli faktör olarak görüyorlardı. Ancak, 20. yüzyılın başlarından itibaren nüfusun sayısal fazlalığından daha çok, nitelikleri veya özellikleri ön plana çıkmaya başladı. Çünkü nüfus miktarı ve sahip olunan nüfusun özellikleri ile ülkelerin kalkınmaları arasında yakından ilişki kurulmaktadır.

Bir toplumda okur-yazar nüfusun tespiti, öğrenim çağındaki çocukların ve gençlerden öğrenim görenlerin oranı, doğum ve ölüm oranları, ortalama yaşam süresi, ortalama yaş, kadın-erkek oranı, engelli nüfusun oranı ve meslekler istatistiki açıdan büyük önem taşımaktadır. Bu verilerin bilinmesi, hükümetlerin halkın ihtiyaçlarına çözüm üretmesine yardımcı olurlar.

Osmanlı Devleti’nde nüfus sayımları genellikle askeri ve ekonomik kaygılar göz önünde bulundurularak yapıldığı için sağlıklı veriler elde edilemiyordu. Bu nedenle 1927 nüfus sayımı, Türkiye Cumhuriyeti tarihindeki modern usullerle yapılan ilk sayım olması açısından önemlidir. Bu genel nüfus sayımında: cinsiyet ve yaş gurupları, okur-yazarlık oranları, medeni hale göre, doğum yerleri açısından, ana dillere ve dinlere göre, ekonomik faaliyet dalları ve sakatlıklar başlıkları altında ülke nüfusunun profili çıkartılmıştır. Bu sayede 1927 nüfus istatistikleri incelendiğinde Gümüşhane’nin nüfus yapısı hakkında önemli verilere ulaşılabilmektedir. Ardından 1935 yılında yapılan ikinci nüfus sayımı verileri ile kıyaslama yapıldığında, nüfus artış oranı, okur-yazar sayısındaki artış, savaş sonrası dönemde yaşanan göçler ve istihdam oranı gibi önemli bulgular ortaya çıkmaktadır. Bu çalışma ile 1927-1935 TÜİK istatistikleri doğrultusunda Gümüşhane nüfusunun genel yapısı ve durumu hakkında verilerin ortaya konulması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: TÜİK, Nüfus Yapısı, Nüfus Sayımı.

ŞİİRDEN YAŞANTIYA: ŞİNASI ÖZDENOĞLU’NUN ŞİİRLERİNDE OTOBİYOGRAFİK İZLER

Yrd. Doç. Dr. Emine Bilgehan TÜRK

Giresun Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Sanatçılar doğup büyüdüğü şehirlerin, yaşadıkları mekânların zamanın unutturamadığı yüzleri olur. Bir coğrafyanın yetiştirdiği isimler o coğrafyanın maddi, manevi, sosyal kültürel değerlerinin bireysel farklılıklarla zenginleşen kimlikleri olarak varlık bulurlar. Gümüşhane zengin tarihi ve kültürel dokusuyla Cumhuriyet döneminin birçok aydınının doğup büyüdüğü, çalıştığı, aidiyet duygusunu taşıdığı şehirlerdendir. Şinasi Özdenoğlu da Gümüşhane’nin öne çıkan yüzlerinden biridir. 1922’de Gümüşhane’de avukat bir babanın, okur yazar, aydın bir annenin sekiz çocuğundan biri olan Şinasi Özdenoğlu’nun üzerinde ailesinin, çevresinin ve öğretmenlerinin büyük etkisi olur.

Sanatçı, yaşanan hayatı, hissedilen duyguyu, savunulan fikri okuruyla paylaşmayı amaç edinirken; bunu bazen imgeyi kullanarak bazen de açıklıkla yapar. Tercih edilen yol hangisi olursa olsun eser yine de kendisini yazan kalemin izlerini taşır. Türk şiiri Cumhuriyet dönemi ile birlikte tema ve şekil özellikleri itibarıyla hızlı bir değişim ve çeşitlilik sürecine dâhil oldu. Şinasi Özdenoğlu’nun eserlerinde de bu değişim sürecinin farklı yansımaları tespit edilebilir. Bu çalışmada Özdenoğlu’nun şiirleri okunarak biyografisi ve eserleri arasındaki ortak noktalar belirlenip, bir şairin yetişmesinde, sahip olduğu kimliğin şekillenmesinde onu yetiştiren coğrafyanın, sosyal çevrelerin ve etkileşimlerinin izleri tespit edilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Şinasi Özdenoğlu, Şiir, Otobiyografi, Gümüşhane.

YEDİ MEŞALECİ OLARAK VASFİ MAHİR KOCATÜRK

Yrd. Doç. Dr. Hatem TÜRK

Giresun Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Şair, oyun yazarı, edebiyat tarihçisi, ders kitabı yazarı, çeviri yazarı ve politikacı olan Vasfî Mahir Kocatürk, 1907'de Gümüşhane'de doğmuş, 17 Temmuz 1961'de Ankara'da ölmüştür. Vasfî Mahir'in Büyük Türk Edebiyatı Tarihi adlı kitabı edebiyat tarihçiliğinin önemli çalışmalarından biridir. Bunun dışında 40'tan fazla kitabın yazarıdır. Şairlik yönü de bulunan Vasfî Mahir'in bir özelliği de 1928'de Servet-i Fünûn dergisinde faaliyete başlayan Yedi Meşaleciler grubunun bir üyesi olmasıdır. Yedi Meşaleciler, 1928'de Meşale adıyla ortak bir kitap yayınlamışlardır. Ardından aynı yıl 8 sayılık Meşale dergisini çıkarmışlardır. Bir süre dağınık olarak edebiyat faaliyetleri gösteren topluluk üyeleri, 1933'ten sonra Varlık dergisini kurmuş ve burada yazmaya devam etmişlerdir. Bu çalışmada Vasfî Mahir'in topluluk içindeki faaliyetleri söz konusu edilmiştir. Vasfî Mahir'in, topluluğun faaliyet gösterdiği Servet-i Fünûn, Meşale dergisi ve Varlık dergisindeki yazı ve şiirlerinin dökümü yapılmıştır. Bu yazıların Yedi Meşale topluluğunun genel görüşleri dâhilinde değerlendirilmesi yapılmıştır. Vasfî Mahir Kocatürk'ün topluluk açısından önemli bir şair ve yazar olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Vasfî Mahir Kocatürk, Yedi Meşaleciler, Gümüşhane, Edebiyat Tarihi.

GÜMÜŞHANE VE KEBAN MADENLERİ EMİNİ SADULLAH EFENDİ’NİN GÜMÜŞHANE’DE YAPTIRDIĞI CAMİİ VE VAKIFLARI

Adnan TÜZEN
Vakıflar Genel Müdürlüğü

Osmanlı Döneminde beldelerin şehir hüviyetini kazanmasında vakıfların rolü yadsınamaz bir gerçektir. Osmanlı coğrafyasının birçok şehrinin mamur bir hale dönüşmesinde en önemli pay şüphesiz vakıflara aittir. Zira inşa edilen vakıf külliye ve sair cami, bedesten, darüşşifa ve çarşı gibi hayrat ve akar binaların etrafında şehirler gelişimini ve şehirleşme serüvenini tamamlamışlardır.

Bu çalışmada, Gümüşhane’nin şehirleşmesine katkıda bulunan, Gümüşhane ve Keban Madenleri Emîni Sadullah Efendi’nin vakıflarına kısaca değinildikten sonra adı geçen vakıf kurucusunun Gümüşhane’de yaptırdığı cami, bu camiye vakfedilen taşınmazlar, camide görev yapan kişiler ve caminin tarihi serüveni, vakfiye başta olmak üzere diğer arşiv belgeleriyle ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sadullah Efendi, Maden Emîni, Cami, Vakıf.

MEŞALE DERGİSİ BAĞLAMINDA VASFİ MAHİR KOCATÜRK VE ŞİİRİ

Okt. Yasemin ULUTÜRK
Sağlık Bilimleri Üniversitesi

Daha çok *Büyük Türk Edebiyatı Tarihi* eseri ile tanınan Vasfî Mahir Kocatürk, Gümüşhane doğumlu şairlerimizden biridir. ‘Yedi Meşaleciler’ ekolüne dahil olan Kocatürk, ‘Yedi Meşaleci’ şair olarak da anılır. Farklı fikrî yapıları sahip olmaları ve yaşlarının genç olmasından dolayı sık sık edebî münakaşalarda bulunmalarına rağmen saatlerce şiir okumaktan da geri durmayan ‘Yedi Meşale’ topluluğu üyeleri, kendilerinden önceki şiir türünü eleştirerek gündeme gelir. ‘Canlılık, samimiyet ve daima yenilik’ misyonu ile bir araya gelen bu gençler, edebiyatı kendi dar eksenlerinden ve şahsi meselelerinden kurtararak toplumsallığı ön plana alacaklarını yayımladıkları *Yedi Meşale Kitabı*’nın ön sözünde beyan eder. Sonrasında sekiz sayı yayımlanan *Meşale Dergisi* ise, Vasfî Mahir ve diğer edebiyatçıların şöhret kazanmasına vesile olur. Vasfî Mahir, *Meşale Dergisi*’nde sekiz şiir ve bir nesir yazısı yayımlar. Bu şiirlerden beş tanesinin, *Yedi Meşale Kitabı*’nda belirttikleri misyon üzere toplumsal konular, üç tanesinin ise şahsi meseleler üzere kaleme alındığı görülmektedir. Bu bağlamda çalışmamızda Gümüşhaneli şairlerimizden olan Vasfî Mahir Kocatürk’ün, *Meşale Dergisi*’nde yayımlanan şiirleri üzerinden şairliği ve şiirlerinde kullandığı temalar tespit edilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yedi Meşaleciler, Meşale Dergisi, Vasfî Mahir Kocatürk, Şiir.

1828-1829.YILLAR RUS-TÜRK MÜHAREBESİ VE GÜMÜŞHANE CIVARINDA SAVAŞLAR (RUS KAYNAKLARI ESASINDA)

Dr. Vidadi UMUDLU

Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi
Tarih Enstitüsü

İkinci Rus-İran Savaşı'nda galip gelerek Güney Kafkasya'yı işgal eden Ruslar İran'ı Aras nehrinin güneyine kadar geri çekilmeye zorladılar. İran'ın mağlup edilmesi Türkiye'nin izole edilmesine ve Rusya'nın el-kolunun daha da açılmasına neden oldu. 1828 yılında Çarlık Rusyası'nın yapmış olduğu savaş Osmanlı sınırlarına geçirildi. 1827 yılında Kafkasya'daki Rusya birliklerinin başkumandanı tayin edilen Kont Paskeviç yeni savaşın de esas mimarına dönüştü.

Konunun incelenmesinde Korgeneral Şerbatovun yayınlanmamış materyaller esasen hazırlayarak 1888-1894 yıllarında yayımladığı 9 ciltten oluşan "General- Feldmarşal Kont Paskeviç. Hayat ve faaliyeti "adlı toplu büyük önem taşımaktadır.. Kitabın 3.cü cildi 1827-1831 yılları kapsamakla 1828-1829 yılları Rus-Türk savaşından ve aynı zamanda Gümüşhane civarında yaşanan savaşlardan bahsetmektedir.

27 Haziran 1829'da 14 günlük operasyondan sonra Erzurum Ruslar tarafından işgal edildi. Erzurum 8 sancaqlığa bölündü ve Kars'ta olduğu gibi burada da mülki idare yapıldı. Buna aşırı sevinen Rus Çarı I. Nikola mektup yazarak Knyaz Paskeviç'i tebrik ederek,yakında Trabzon'un da tutulacağına eminliyini belirtti.

Sonraki gün Rus birlikleri Bayburt doğru hareket edince türk birlikleri dağlık Gümüşhane'ye geri çekilmek zorunda kalmış oldular. Ruslar'a göre Osman Paşa'nın hizmetinde 12 bin kişilik ordu ve 8 sahra topu var idi. Bayburt ve Oltu sancağı Ruslar'ın eline geçmiş oldu.

Temmuz'un sonlarında Hart köyü civarında kanlı savaşlar yaşandı. Osman Paşa'nın birlikleri ciddi zayıat vererek Gümüş kalesine çekildi. Knyaz Paskeviç rus çarına mektubunda yazdığı gibi, tüm zorluklara rağmen Gümüşhaneye girmeyi başaracaktır. Avqustos ayının 25'inde Bayburt kalesinde möhkemlene bilmeyen Ruslar geri çekilmeyi ve Bayburt kalesini patlatmayı karara aldılar.Erzurum'a çekilen Ruslar'ın çevre bölgelerde pozisyonu iyice zayıflamış oldu.

Bayburt savaşından sonra Kont Paskeviç Rus çarına mektubunda yazırdı ki, Beyazitde 2000 Ermeni rus birlikleri bünyesinde çarpışıyordu, Erzurum'da ise tüm Hristiyan nüfus Başpiskopos başta olmak üzere bizi karşılayarak kendi sadakatlerini bildirdiler, Gümüşhanede ise bölgenin tüm yunan halkı onlar gibi hareket etdiler. Paskeviç bu bölgede Ruslara sadık olan ailelerin sayısının 10.000 ulaştığını haber vermektedir.

Eylül'ün sonlarında knyaz Paskeviç'in komutasında Rusların Bayburt'a yeni yürüyüşü başladı. Kont Paskeviç'e göre Kars, Beyazit ve Ahalkalaki Rusya'ya birleştirilmeliydi. Lakin bu zaman tarafların barış antlaşması imzaladığı belli oldu.

Anahtar Kelimeler: 1829 Yıl Savaşı, Kont Paskeviç, Osman Paşa, Gümüşhane, Bayburt.

TOMARA ÇAĞLAYANI'NIN GÜMÜŞHANE TURİZMİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Prof. Dr. Ali UZUN

Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Coğrafya Bölümü

Prof. Dr. Halil İbrahim Zeybek

Gümüşhane Üniversitesi Rektörlüğü,
Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Coğrafya Bölümü

Çağlayanlar doğal turistik çekiciliklerin en çok bilinenlerinden biridir. Özellikle geri kalmış yörelerin turizm yoluyla kalkındırılmasında büyük önem taşırlar. Bununla birlikte, gerek dünyada gerekse Türkiye'de henüz yeterince bilinmeyen ve bu nedenle de turizm açısından yeterince değerlendirilemeyen çok sayıda çağlayan vardır.

Bu çalışma ilgili literatüre ve arazi gözlemlerine dayalı olarak hazırlanmıştır. Çalışmada Tomara Çağlayanı'nın Gümüşhane turizmi açısından önemi ve son 20 yıldaki (1996-2017) gelişim ve dönüşümü turizm coğrafyası açısından değerlendirilmiştir.

Tomara Çağlayanı karstik bir kaynağın suları tarafından oluşturulmuştur. Gri renkli bol çatlaklı kireçtaşları içerisine sızan sular, yeraltında birleşerek birbirine yakın noktalardan yüzeye çıkar. Çağlayanın ortalama yüksekliği 15 m, genişliği ise yaklaşık 25 m'dir. Çağlayan Gümüşhane'nin Şiran ilçesine bağlı Seydibaba Köyü yakınlarında bulunmakta ve Şiran ilçe merkezine 25 km, Gümüşhane il merkezine ise 112 km mesafede yer almaktadır. Çağlayanın çevresi 1991'de 1. Derece Doğal Sit alanı, 2011'de ise Tabiat Parkı ilan edilmiştir.

Tomara Çağlayanı ülke çapında bilinmesine karşın, 1990'lara kadar gözlerden uzak kalmış bir doğa harikası idi. Bu dönemde özellikle ulaşımdaki sorunlar yüzünden yalnızca yerel halk ve bazı çağlayan meraklıları tarafından ziyaret edilmekteydi. 2000'li yıllara gelindiğinde turizmi geliştirmek amacıyla bazı alt yapı tesisleri yapılmış ve genellikle yerel halkın ziyaret ettiği bir eğlencilen alanına dönüşmüştür. Günümüzde hizmete açılan cam teras ve diğer alt yapı tesisleriyle çağlayanın ülke çapında tanınırlığı artmış ve bölgesel bir turistik cazibe alanına dönüşmeye başlamıştır. Çağlayanın tanıtım faaliyetlerinin arttırılması ve çevredeki diğer turistik çekiciliklerle birlikte pazarlanması durumunda, yörenin kalkınmasında önemli bir itici güç olabileceği değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tomara Çağlayanı, Tabiat Parkı, Turizm, Gümüşhane.

1885-1911 YILLARINDA ŞİRAN KAZASINDA İMAM-HATİP TAYİNLERİNE DAİR BİR İNCELEME

Arş. Gör. Edip UZUNDAL
Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Tarih Bölümü

İmam, kaynaklarda önder, lider, cemaate namaz kıldırın kişi ve devlet başkanı şeklinde tanımlanmaktadır. Osmanlı şehir örgütlenmesi içerisinde mahallenin özel konumu, mahalle imamlığını önemli bir görev olarak ortaya çıkıttı. Tanzimat Dönemi'ne kadar imam-hatipler, mahallede devletin temsilcisi ve kadıların tabii yardımcısıydı. Onlardan beklenenler arasında mahallenin düzeni, asayiş ve inzibatı vardı. Mahallenin İslâmî adap içerisinde hayatını sürdürmesi imam-hatipler tarafından denetlenirdi. Ayrıca ölüm ve defin, doğum kayıtları, nikâh akdi ve boşanma işlemleri, imam-hatipler tarafından yürütülürdü. Resmî soruşturmaların ve hazırlanan resmî belgelerin imza ve mühür sahipleri arasında imam-hatipler de bulunurdu. II. Mahmud Dönemi'nde muhtarlık kurumunun tesisi ile imamların idareci vasıfları ikinci planda kaldıysa da bu adı geçen görevliler, camilerdeki resmî vazifelerine ek olarak ahaliyi dinî açıdan aydınlatmaya devam ettiler.

Bu çalışmada Şiran kazasına ait ve 1885-1911 tarihlerini kapsayan iki şer'îye sicilinde yer alan kayıtlardan hareketle adı geçen kazanın köy ve mahalle camilerine yapılan imam-hatip tayinleri incelenecektir. Bu bağlamda mescitlerin camiye çevrilerek Cuma namazı kılınır hale gelmesi, imamsız kalan camilere imam tayin edilmesi ve halkın din görevlileri hakkında devletten talepleri ele alınacaktır. Bu yolla Osmanlı Devleti'nin geç modern devrinde yürütülen din hizmetlerine dair analizler de yapılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: İmam-Hatip, Cami, Gümüşhane, Şiran.

GÜMÜŞHANE'DE SON OSMANLI MEBUSAN MECLİSİ SEÇİMLERİ

Doç. Dr. Uğur ÜÇÜNCÜ
Karadeniz Teknik Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Tarih Bölümü

Erzurum ve Sivas Kongrelerinde alınan kararlardan biri de yeniden Meclisin açılması idi. Ali Rıza Paşa Hükümeti ve Padişah'ın onayıyla Meclis'in açılmasına karar verilmiştir. Bu doğrultuda memleketin pek çok yerinde olduğu gibi Gümüşhane seçimleri Aralık 1919'da yapılmıştır. Gümüşhane'de Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adaylarıyla bağımsız adaylar seçimlere katılmışlardır. Neticede Kadirbeyzade Zeki ve Refi Beyler Gümüşhane mebusu seçilmeyi başarmıştır.

Son Osmanlı Mebusan Meclisi, Türk Parlamento hayatında oldukça önemlidir. Meclis, 12 Ocak 1920'de İstanbul'da açılmıştır. Meclis'in en önemli icraatı Misak-ı Milli kararlarını almaktır, bunlarla Türk Milli Mücadelesinin programını belirlemiştir. Bununla beraber Osmanlı İmparatorluğunun merkezi ve Son Osmanlı Mebusan Meclisi İtilaf Devletleri tarafından 16 Mart 1920'de işgal edilmiştir. Böylece Meclis faaliyetlerine son vermiştir. Ardından Sultan Vahdettin Meclisi fesh etmiştir.

Bu çalışmada arşiv belgeleri, devrin basını, hatıralar, resmi tutanaklar kullanılarak Gümüşhane'de Son Osmanlı Mebusan Meclisi seçim süreci ve propaganda faaliyetleri incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Gümüşhane, Osmanlı Mebusan Meclisi, Seçimler.

GÜMÜŞHANE VADİSİNDEN GEÇEN TARİHİ YOLLAR

A. Güngör ÜÇÜNCÜOĞLU
Yerel Tarih Araştırmacısı

Tarih boyunca insanlar ürettiklerini ticaret yolları aracılığıyla taşıdılar ve sattılar. Tüccarlar uzak ülkelere giderler, gittikleri ülkelerden beğendikleri ürünleri satın alır kendi ülkelerinde satmak üzere yeniden yollara dökülürlerdi.

Karadeniz'in kapısı olan Trabzon dan –Erzurum-Erzincan bölgesine doğru açılan yollar Gümüşhane Harşit vadisinin engebeli bölgelerinden giden kervanlar, seyyah ve gezginler yaz,kış kısa ve uzun yol diye ayırarak yollarına devam etmişlerdir. Harşit vadisinden (Gümüşhane) geçen yolları kişilerin ve kervanların izlediği güzergâha göre 7 kısma ayırdık.

Katırcı yolları, İpek yolu, Ksenepon yolu, Marco Pola yolu. De Claviye yolu ve Harşit yolu, Tirebolu da Harşit' e giden seyyahlar diye 6 kısma ayırdık.

- 1- Harşit Vadisi Katırcı Yolları..
- 2- İpek Yolu. MÖ.1100
- 3- *Xenophon'un Yolu. MÖ.400*
- 4- *Marco Polo 1271–1295.*
- 5- *Ruy Gonzales De Clavijo.*
- 6- Tirebolu dan Torul Manastır köyüne 1740 da vurulan yol

Bu eserden ve çeşitli kaynakçalardan aldığım kısa notları belirlediğimiz yollara ilişkin 100 den fazla çektiğimiz fotoğrafları derleyerek sempozyum sunumuna hazırladık.

Anahtar Kelimeler: Harşit Vadisi, Tarihi Yollar, Seyyahlar, Katırcı Yolları.

TÜRK KÜLTÜRÜNDE TOPLANTI GELENEKLERİ VE HERFENE

Okt. Talat ÜLKER

Gümüşhane Üniversitesi

Edebiyat Fakültesi

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Kültür, bir insan topluluğunun asırlarca devam eden ortak yaşayışında üretilmiş, nesilden nesile aktararak çoğaltılmış maddi ve manevi değerlerin, birikimlerin ve davranış tarzlarının toplamı olarak tanımlanabilir. Her kültür kendi kadim bilgisini, zevkini ve davranış kalıplarını kendisine özgü yöntemlerle nesilden nesile aktarır. Türk topluluklarının geçmişinde toy, şölen, sığır ve kengeşlerde bir araya gelen insanların, belirli kural ve gelenekler çerçevesinde gerçekleştirmiş oldukları toplantılardan çeşitli kaynaklarda bahsedilmektedir. Bu toplantı çeşitlerinin Müslümanlıkla birlikte Fütuvet teşkilatıyla birleşerek Ahi ocaklarını oluşturduğu, bu ocakların yaygınlaşmasıyla birlikte Köy odalarında, konaklarda ve daha yakın dönemlerde kahvehanelerde Herfene gibi toplantıların geleneksel olarak düzenlenir hale geldiği yorumlanabilir. Türk kültüründe hem geleneksel sözlü kültürün taşıyıcısı hem de bir eğlence biçimi olarak varlığını sürdüren sohbet toplantıları, özellikle uzun kış gecelerinde insanların bir araya gelerek hoşça vakit geçirmesini ve toplumsal dayanışmayla birlikte kültürel eğitimi de sağlayan sosyal organizasyonlardır. Hızlı kentleşme ve teknoloji ve popüler kültür karşısında icra zeminini kaybetmeye başlayan “sohbet toplantıları”, kültürümüzün “Somut Olmayan Kültürel Mirası”nın önemli unsurları arasındadır. Ülkemizin farklı bölgelerinde; “Barana, Kürsübaşı, Yârân, Herfene, Ferfene, Oturak Âlemleri, Sıra Yârenleri, Oda Sohbetleri, Sıra Gecesi, Gezek, Sıra Gezmesi, Velime Geceleri (Eyvan Geceleri), Ateş Gezmesi (Birikme Geceleri), Cümbüş, Oturmah” gibi isimlerle, Türkiye dışında; “Coro Bozo, Geşdek, Meşrep, Konuşma ve Muhabbet” gibi farklı adlarla anılan bu sohbet toplantılarının Gümüşhane ilindeki adı Herfene (erfene, elfene)’dir. Bu toplantıların bölgemizdeki icra şekilleri ve mekânları, eğlence unsurları, kuralları gibi uygulamalar birtakım değişikliklere uğrayarak günümüze kadar gelmiştir. Bildirimizin konusunu oluşturan Herfene sohbet toplantıları, Gümüşhane ilinin merkeziyle birlikte Köse, Kelkit ve Şiran ilçelerinde gittikçe zayıflayarak da olsa hala yaşatılmaktadır. Bildiride bu toplantıların geçmişi ve kökeni, güncel durumu, genel özellikleri, icra düzeni, toplantıların işlevleri, icra ortamları incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Şölen, Sığır, Toy, Ahilik, Köy Odası, Somut Olmayan Kültürel Miras, Sohbet Toplantıları, Herfene, Gümüşhane.

DEVLET İSTATİSTİKLERİNE GÖRE GÜMÜŞHANE'DE MİLLİ EĞİTİM HAREKETLERİ (1923-1960)

Yrd. Doç. Dr. Erdem YAVUZ

Erzincan Üniversitesi

Eğitim Fakültesi

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü

Osmanlı Devleti'nin son döneminde eğitimde bir takım modernleşme faaliyetleri başlatılmış olsa da, yeni Türk Devleti'ne eğitimde çözüm bekleyen birçok konu devredilmiştir. Cumhuriyet Dönemi'nin eğitim politikaları, eğitimde laik ve milli bir yaklaşımla yeniden şekillendirilmiştir. Yeni devletin eğitimle ilgili ilk faaliyeti 3 Mart 1924 tarihli Tevhid-i Tedrisat Kanunu olmuştur. 1 Kasım 1928'de çıkarılan kanunla alfabe değişikliğine gidilerek eğitim seferberliği başlatılmış ve aynı yıl tüm yurt genelinde Millet Mektepleri açılmıştır. 1930'lu yıllarda faaliyete sokulan Halkevleri, halk dershaneleri ve kursları ile ülkenin eğitim ve kültür hayatına katkı sağlanmıştır. Kırsal kesime yönelik eğitimin yaygınlaştırılması ve öğretmen açığının kapatılması amacıyla da Köy Eğitim Projesi başlatılmıştır. Tek parti döneminin zor şartları altında hayata geçirilen milli eğitim faaliyetleri DP iktidarına devredilmiştir. CHP ve DP dönemlerinin barındırdığı kendine has özellikleri içerisinde milli eğitim politikaları kısa ve uzun vadeli tedbirler eşliğinde ele alınmıştır.

Bu çalışmanın amacı; Gümüşhane'nin, incelenen dönem aralığında önemli bir eğitim merkezi olduğunu ortaya koymak, Gümüşhane'deki ilk, orta, lise ve teknik eğitim veren kurumların sayısal gelişimini, öğrenci- öğretmen durumlarını ve bu okulların Gümüşhane'nin eğitim hayatına katkısını incelemektir. Çalışmada metot olarak, veri toplama yöntemi olan doküman incelemesi esas alınmış, Milli Eğitim İstatistikleri ve çeşitli telif eserler kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Gümüşhane, Okul, Öğrenci, Öğretmen.

NECMETTİN TOZLU VE FELSEFESİ

Yrd. Doç. Dr. Celal YEŞİLÇAYIR

Gümüşhane Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Felsefe Bölümü

Gümüşhane'nin yetiştirdiği ender şahsiyetlerden biri olan Necmettin Tozlu, eserleriyle Türkiye'de felsefe çalışmalarına önemli katkılar sunmuştur. Özellikle eğitim felsefesi alanındaki eserleriyle tanınan Tozlu'yu, bu alanın önde gelen akademisyeni olarak nitelendirmek mümkündür. Bu bildiride temel olarak onun felsefî anlayışı, felsefeyle eğitim arasında kurduğu ilişki ve eğitim felsefesi teorisi ele alınacaktır. Bu çerçevede ilk olarak Tozlu'ya göre *felsefi olmanın* ve *felsefi tavır* almanın ne anlama geldiği sorgulanarak, onun üzerinde durduğu “felsefenin gaflette olan insanı uyandırma” özelliği irdelenecektir. İkinci adımda ise onun üzerinde durduğu yaşadığımız çağın artan sorunları karşısında bilinçli insan yetiştirme konusu ele alınarak, niçin insan merkezli bir eğitim anlayışının benimsenmesi gerektiği analiz edilecektir. Öyle ki Tozlu, insanın ve toplumun, insanî anlamda tanziminin ancak eğitim felsefesine önem vererek mümkün olacağını savunmaktadır. Son tahlilde ise onun temel bir sav haline getirdiği felsefi sentez yöntemi analiz edilecektir. Bu yöneme göre eğitimde iyi aydınlatılmış gelenekle, iyi tahlil edilmiş modernliğin terkinin uygulanması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Necmettin Tozlu, Eğitim, Felsefe, Sentez.

ŞEHİRLERİN KÜLTÜREL GEÇMİŞ VE BİRİKİMLERİNİN ORTAYA ÇIKARILMASI, KORUNMASI VE GELECEĞE AKTARILMASI SORUNU; GÜMÜŞHANE ÖRNEĞİ

Prof. Dr. Cevdet YILMAZ
Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Eğitim Fakültesi

Gümüşhane şehri, eski kuruluş yeri ile birlikte, binlerce yıllık geçmişi, önemli ticaret yolları üzerinde bulunması, kültürel zenginliği vd. özellikleri ile Anadolu'nun kadim yerleşmelerinden biridir. Bu çalışmada, Gümüşhane ilinin geçmişten günümüze ulaşan kültürel özelliklerinin tanıtılması ve geleceğe aktarılması için bir yol haritası önerilmiştir.

Gümüşhane'ye ait somut ve somut olmayan kültürel miras başta olmak üzere ilin sahip olduğu değerlerin geleceğe aktarılmasında takip edilecek yol ve yöntemler şunlardır;

- İnsanlığın ortak tarihi ve geçmişiyle ilgili olarak; tarih öncesi dönemden başlayarak ilkçağlara kadar olan süreçte insanlık tarafından meydana getirilmiş efsane, mitoloji, eser ve yerler ortaya çıkarılmalıdır. Yine insanlığın ortak malı ile ilgili olarak; millî park, tabiatı koruma alanı, doğal sit alanı, anıt ağaç, nesli tükenme tehlikesi olan hayvanlar, doğal rezerv alanları özelliklerine sahip fizikî (doğal) unsurlar bulunup tanıtılmalıdır.

- Bilinen tarihsel süreç içinde Roma, Bizans ve özellikle Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı dönemleri ile ilgili olarak; tahrir, temettuat, şer'iyye sicilleri, salnameler, mühimme, ayniyat, nüfus vd. defterlerin arşivlerden bulunup günümüz Türkçesine tercüme edilmeli, yerli ve yabancı seyyahların yazdıkları yazılar ve anılar, sanatçıların çizdikleri resim ve gravürlerin tespit, asılları yoksa kopyaları temin edilmelidir. Yine bu döneme ait külliye, kütüphane, şifahane, camii, türbe, saat kulesi, han, hamam, kervansaray, kale, derbent ve diğer yapılar ile köprü, çeşme, su yolu, kemer, konak, askerî ve sivil binaların tespiti ve tescili yapılmalıdır.

Günümüze ait modern ve çağdaş bir kentte olması gereken temel unsurlar olarak;

- Şehrin / ilin yetiştirdiği değerlerle ilgili olarak; önemli kişilerin yaşadığı evler kamulaştırılıp müze haline getirilmeli, önemli olayların yaşandığı yerler kamulaştırılarak ziyaret mekanlarına dönüştürülmelidir. Dünyada daha tanınır hale gelmek için il ve şehre ait lezzetlerin tespiti ve tescilinin yapılması, coğrafi işaretlere önem verilmesi. Şehrin / ilin tanıtımı için her yolun denenmeli, her tür müze ve müzecilik teşvik edilmelidir. Özel koleksiyon sahipleri desteklenmeli, kütüphaneler canlandırılmalı ve kent belleği faaliyete geçirilmelidir. Daha yaşanabilir bir çevre için de çaba sarf edilmeli, üniversite öncülüğünde kongre ve sempozyumlar düzenlenmeli, konferans ve paneller tertip edilmeli, sonuçlar paylaşılmalı.

Bütün bu hususlar dikkatle değerlendirilip şehre kazandırıldığında şehrin kendine güveni artacak, gelecek için olumlu bir hava esecek, bu moral değerler Gümüşhane'nin Türkiye'de ve dünyada hak ettiği yeri almasını kolaylaştıracak ve hızlandıracaktır.

Anahtar Kelimeler: Gümüşhane, Kentsel Koruma, Kültürel Miras, Kent Müzesi ve Arşivi

TÜİK VERİLERİNE GÖRE GÜMÜŞHANE İLİNİN NÜFUS ÖZELLİKLERİ

Yrd. Doç. Dr. Mutlu KAYA
Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Turizm Fakültesi

Prof. Dr. Cevdet YILMAZ
Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı

Bu çalışmada Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'nin Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçları ve diğer çalışmalarından faydalanılarak Gümüşhane ilinin nüfus özelliklerini ortaya koymak hedeflenmiştir.

Gümüşhane ili, Karadeniz Bölgesi'nin Doğu Karadeniz Bölümü'nde yer alır. Kuzeyinde Trabzon, doğusunda Bayburt, batısında Giresun ve güneyinde Erzincan illeri yer alır. 6575 km² yüzölçümüne sahip olan il, merkez ilçe ile birlikte 6 ilçe, 8 belde ve 319 köyden oluşmaktadır.

2016 yılı TÜİK verilerine göre 172.034 nüfusa sahip olan Gümüşhane, Türkiye nüfusunun % 0,21'ini oluşturmakta ve Türkiye illeri nüfus sıralamasında 76. sırada yer almaktadır. 2000 yılından bu yana nüfusu yaklaşık % 48 artış gösteren Gümüşhane, 2016 yılı verilerine göre % 127,4 artış hızı ile Bayburt'tan sonra yıllık nüfus artış hızı en fazla olan ikinci ildir. Türkiye'de nüfus yoğunluğu en düşük iller arasında yer alan ilde kilometrekareye 27 kişi düşmektedir. Erkek nüfus oranı % 50,9 iken kadın nüfus oranı % 49,1'dir. Nüfusun yaş gruplarına göre dağılımında en fazla nüfus % 69,8 ile 15-64 yaş arasındadır. Şehir nüfusunun gittikçe arttığı ilde nüfusun % 70,6'sı şehirlerde, % 29,4'ü kırsalda yaşamaktadır. Türkiye'de en fazla İstanbul'a göç verip İstanbul'dan göç alan Gümüşhane 2016 yılı verilerine göre % 49,7 ile yine Bayburt'tan sonra en fazla göç alma oranına sahip olan ildir.

Anahtar Kelimeler: Nüfus Özellikleri, Gümüşhane, Türkiye.

GÜMÜŞHANE İLİ HİDROELEKTRİK POTANSİYELİ VE YÖRE EKONOMİSİNE KATKISI

Prof. Dr. Cevdet YILMAZ
Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı

Arş. Gör. Tuğba ŞAHİN
Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Coğrafya Anabilim Dalı

Hidroelektrik santraller; yenilenebilir kaynak olan sudan enerji elde etmeleri, sera gazı emisyonu yaratmamaları, inşaatın yerli imkânlarla yapılabilmesi, teknik ömrünün uzunluğu, işletme bakım giderlerinin düşük olması, dolaylı istihdam imkanı yaratmaları, turizm, balıkçılık vb. iktisadi faaliyetler yoluyla kurulduğu çevrede ekonomik ve sosyal yapıya olumlu katkı yapmaları gibi özellikleriyle mevcut enerji kaynakları içinde ön sıralarda gelir.

Son yıllarda enerjide dışa bağımlılığı azaltmak, yerli kaynaklardan daha fazla yararlanmak ve çevreye en az zarar veren doğa dostu enerji kaynaklarından biri olması nedeniyle HES potansiyelimizin değerlendirilmesine öncelik verilmiştir. Bilindiği gibi HES'ler barajlı, barajsız ve nehir tipi olmak üzere başlıca üç çeşittir.

Gümüşhane'nin sahip olduğu su kaynakları uzun süre atıl vaziyette kaldıktan sonra nihayet günümüzde etkin şekilde değerlendirilerek ülke ekonomisine katkı yapmaya başlamıştır. Özellikle Harşit vadisinde inşa edilen barajlar sadece elektrik üretimleri ile değil; ulaşım yollarını değiştirmeleri, yeni turizm ve rekreasyon sahaları yaratmaları, kültür balıkçılığına imkân vermeleri gibi olumlu yönde ve ilin gelişimine katkı sağlayacak birçok değişikliklere sebep olmuşlardır.

Araştırmada söz konusu enerji santrallerinin il içindeki dağılımı ve bulundukları mekâna olan ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri, ülke ekonomisi içindeki yeri vb. hususlar araştırılmış, Gümüşhane'nin geleceğinde mevcut ve muhtemel enerji kaynaklarının önemi açıklanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gümüşhane, Harşit, Baraj Gölleri, Nüfus, Çevre, Ekonomik Faaliyetler

GÜMÜŞHANELİ BİR YAZAR VE ŞAİR OLARAK NİHÂL ATSIZ'IN EDEBÎ ESERLERİNDE GENÇLİĞE VERİLEN MESAJLAR

Arş. Gör. Murat YILMAZ
Karadeniz Teknik Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Gümüşhaneli olup Türk edebiyatçılığı, tarihçiliği ve düşünce dünyasında tanınmış isimlerden birisi Nihâl Atsız'dır. Atsız'ın tarihçilik ve fikir alanlarındaki çalışmalarını bir kenara koyduğumuzda dahi edebiyatla ilgili eserlerinin oldukça fazla olduğunu görebilmekteyiz. Roman, hikâye ve şiir türlerinde eserler kaleme almış olan Atsız, bu eserlerinde gençliğe yönelik mesajlar vermiştir. Atsız'ın fikir sistemi ile bağdaşan bu mesajlar bir toplumun temelini oluşturan millî şuur, ahlâk, aile, aşk, kahramanlık ve fedakârlık gibi değerler üzerine kuruludur. Gençliğin bu değerleri benimsemişle toplumsal sorunların önünün alınabileceğini düşünen Atsız, bu değerleri gençliğe edebî eserler üzerinden vermeyi düşünmüştür. Bu sebeple Atsız'ın eserleri salt bir edebî amaç üzerine kurulu değildir. Onun eserlerinde fikrî bir sistemin izleri açıkça görülür. Biz bu çalışmamız ile Atsız'ın edebî eserlerinden yola çıkarak gençliğe verilmek istenilen mesajları inceleyeceğiz. Bu mesajları verdiği romanları ve hikâyelerindeki karakterleri, şiirlerindeki ana fikirleri tahlil ederek gençliğe yol göstermesi bakımından nasıl kullanıldıklarını yorumlayacağız. Çalışmamızın başlıklarını da Atsız'ın gençliğe verdiği mesajlar doğrultusunda oluşturacağız. Böylece Atsız'ın istediği özelliklere sahip bir gençliğin nasıl olması gerektiğini edebî eserleri üzerinden tespit etmiş olacağız.

Anahtar Kelimeler: Ahlak, Gençlik, Milliyetçilik.

GÜMÜŞHANE HALKININ SOSYALLEŞMESİNDE ETKİLİ BİR ARAÇ: GÜMÜŞHANE HALK OYUNLARI

Okt. Necati YILMAZ

Gümüşhane Üniversitesi
Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Yrd. Doç. Dr. Ahmet Yılmaz ALBAYRAK

Gümüşhane Üniversitesi
Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Karadeniz bölgesi ile Doğu Anadolu bölgesi arasında bir kültür köprüsü görevini üstlenen, tarihi açıdan Kalkolitik çağa kadar dayanan ve birçok medeniyetin hüküm sürdüğü, stratejik açıdan oldukça önemli bir coğrafyada bulunan Gümüşhane, aynı zamanda ev sahipliği yapmış olduğu medeniyetlerin kültürel varlığını da günümüze kadar taşımıştır. Ait olduğu yörenin tarihini, coğrafik özelliklerini, kültürel özelliklerini ve yöre insanının yaşam biçimini bünyesinde taşıyan Türk halk oyunları; tüm Anadolu’ da olduğu gibi Gümüşhane’de de yöre insanlarının duygu ve düşüncelerini kendine özgü hareketlerle yansıtmış, o yörenin estetik beğenisine göre sanatsal bir kaygı duyulmaksızın yaratılmıştır. Gümüşhane halkının kültür değerlerini yansıtan, bir olayı, sevinci ve üzüntüyü ifade eden, kaynağı itibariyle din ve büyü ile ilgili olan, müzikli olarak tek kişi veya topluluk halinde icra edilen, ölçülü ve düzenli hareketlerden oluşan Gümüşhane halk oyunları, içinde barındırdığı sosyal ve hareketsetel muhtevasıyla Gümüşhane halkının toplumsallaşmasına ve sosyalleşmesine aracılık etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Oyun ve Spor, Sosyalleşme, Gümüşhane Halk Oyunları.

